

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Vstupní analýza Břeclav

Zpracoval: Mgr. Martin Šmoldas, DiS.

Květen 2017

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Obsah

Seznam zkratk.....	6
Úvod	7
Metodologie	8
Sociální vyloučení	12
Základní charakteristika města.....	13
Působení ASZ v Břeclavi v letech 2008 – 2012	15
Identifikované populace a lokality ohrožené sociálním vyloučením.....	16
Historický původ sociálního vyloučení	16
Problematické aspekty soužití Romů s majoritou.....	19
Populace ohrožené ztrátou bydlení	23
Populace ohrožené chudobou.....	23
Příjemci dávek hmotné nouze.....	24
Lidé ohrožení dluhy a exekucemi	25
Identifikované sociálně vyloučené lokality.....	28
Lokalita Na Zahradách, Riegrova, Krátká.....	29
Sídliště Na Valtické	40
Další vyloučené lokality	44
Bytová problematika na místní úrovni	46
Domovní a bytový fond ve městě.....	46
Realitní trh	46
Prodejní ceny bytů a nájemné.....	47
Městský bytový fond	47
Privatizace městského bytového fondu	47
Stávající bytový fond města	50
Bytová politika a správa bytového fondu.....	53
Dluhy na nájemném	56
Zaměstnanost.....	58
Možnosti zaměstnávání pro osoby ohrožené sociálním vyloučením	59
Struktura nezaměstnaných	61

Bezpečnost	67
Bezpečnostní problematika obecně	68
Trestná a přestupková činnost mládeže.....	71
Drogová problematika.....	73
Problematika lidí s duševním onemocněním	74
Další použité zdroje a prameny:.....	76
Internet.....	76
Odborné studie:.....	77
Obrázek 1 –Budova bývalých bytů čtvrté kategorie, tzv. holobytů v Charvátské Nové Vsi.....	19
Obrázek 2 - Demontrace v Břeclavi	20
Obrázek 3 – Dnes již neexistující budova bývalé nádražní polikliniky, která byla stržena v roce 2012.....	23
Obrázek 4 - Lokalita Na Zahradách, Riegrova, Krátká	29
Obrázek 5 - Umístění lokality v okolní zástavbě.....	40
Obrázek 6 - Sídliště Na Valtické.....	40
Obrázek 7 - Vránů mlýn.....	45
Obrázek 8 - Srovnání Indexu kriminality: Česká republika a Břeclav (leden - prosinec 2016). 68	
Mapa 1 – Prostorové rozmístění a koncentrace osob (a míst) kontaktovaných v terénu	9
Mapa 2 – Břeclav	13
Mapa 3 - Koncentrace dlouhodobě nezaměstnaných osob v Břeclavi.....	25
Mapa 4 - Koncentrace a prostorové rozmístění standardních městských bytů dle tabulky 7 ..	53
Mapa 5 - Kriminalita dětí podle okresů	72
Graf 1 – Vývoj počtu obyvatel Břeclavi	14
Graf 2 - Věková a genderová struktura lokality Na Zahradách, Riegrova a Krátká	31
Graf 3 - Vývoj počtu romských domácností v lokalitě Na Zahradách, Riegrova a Krátká	32
Graf 4 - Vývoj přestupkové činnosti v ulicích Na Zahradách, Riegrova a Krátká a ve	

sledované lokality v letech 2013 - 2016	35
Graf 5 - Procentuální zastoupení přestupků (ve sledované lokalitě a na ulicích Na Zahradách, Riegrova a Krátká) z celkového počtu přestupků spáchaných v Břeclavi v letech 2014 - 2016	36
Graf 6- Vývoj přestupkové činnosti sídliště Na Valtické v letech 2013 - 2016.....	43
Graf 7 - Relativní počet přestupků Na Valtické v letech 2014 - 2016	43
Graf 8 - Příjmy města Břeclav z prodeje dlouhodobého majetku v letech 2000 - 2013	48
Graf 9 - Poměr počtu prodaných a vystavených městských bytů	49
Graf 10 - Postup privatizace obecního bytového fondu ve sledovaných městech	50
Graf 11 - Podíl městských bytů z celkového počtu bytů v Břeclavi	51
Graf 12 - Podíly věkových skupin na celkové nezaměstnanosti v Břeclavi	62
Graf 13 - Počty všech nezaměstnaných v Břeclavi dle nejvyššího dosaženého vzdělání	62
Graf 14 -Počty dlouhodobě nezaměstnaných dle nejvyššího dosaženého vzdělání.....	63
Graf 15 - Počty nezaměstnaných v lokalitě Na Zahradách, Riegrova a Krátká dle nejvyššího dosaženého vzdělání.....	63
Graf 16 – Struktura volných pracovních s ohledem na požadované vzdělání	64
Graf 17 - Počty dlouhodobě nezaměstnaných v Břeclavi	64
Graf 18 – Poměr krátkodobě a dlouhodobě nezaměstnaných v lokalitě Na Zahradách, Riegrova a Krátká.....	65
Graf 19 - Poměr počtu nezaměstnaných v Břeclavi dle pohlaví	65
Graf 20 - Poměr počtu nezaměstnaných v lokalitě Na Zahradách, Riegrova a Krátká dle pohlaví.....	65
Graf 21 – Meziroční srovnání indexu kriminality v Břeclavi za leden 2013, 2014, 2015 a 2016	69
Graf 22 - Vývoj počtu přestupků v Břeclavi v letech 2014, 2015 a 2016.....	69
 Tabulka 1 - Seznam použitých dokumentů	9
Tabulka 2 - Pracovníci institucí, se kterými proběhl strukturovaný rozhovor	10
Tabulka 3 - Počet dlužníků a výše dluhu za komunální odpad u jednotlivých domů v lokalitě Na Zahradách, Riegrova a Krátká	30
Tabulka 4 - Přehled standardních, bezbariérových a služebních bytů ve vlastnictví města	

Břeclav	51
Tabulka 5 - Byty se smlouvou o smlouvě budoucí (o odprodeji stávajícím nájemníkům).....	52
Tabulka 6 – Byty, které si město plánuje ponechat (Zdroj: Odbor majetkový MěÚ/Vlastní zpracování)	54
Tabulka 7 - Podpořená místa VPP uchazečů z Břeclavi	60
Tabulka 8 - Počty podpořených osob v rámci působnosti	60
Tabulka 9 - Trestná a přestupková činnost mládeže řešená kurátorem pro děti a mládež MěÚ Břeclav za rok 2016.....	71
Tabulka 10 – Výpočet regionální potřeby pro okres Břeclav.....	74
Chytré okénko - Počet Romů v Břeclavi.....	22

Seznam zkratk

Agentura, ASZ – Odbor (Agentura) pro sociální začleňování, Úřad vlády ČR
APK – Asistent prevence kriminality (zaměstnanec městské policie)
APZ – Aktivní politika zaměstnanosti Úřadu práce
HN – Dávky hmotné nouze
IPRM – Integrovaný plán rozvoje města
IROP – Integrovaný regionální operační program
KoP ÚP – Kontaktní pracoviště Úřadu práce ČR
KPSVL – Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
LK – lokální konzultant Agentury pro všechny oblasti sociálního začleňování (mimo oblast vzdělávání)
MAS – Místní akční skupina
MěÚ – Městský úřad
MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj
MP – Městská policie
MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
MV – Ministerstvo vnitra
NNO – Nestátní nezisková organizace
NZDM – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
OPP – Obecně prospěšné práce (alternativní výkon trestu odnětí svobody)
OP Z – Operační program zaměstnanost
ORP – Obce s rozšířenou působností
OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí
PMS – Probační a mediační služba
PS – Pracovní skupina
SFRB – Státní fond rozvoje bydlení
SPSZ – Strategický plán sociálního začleňování
SÚPM – Společensky účelné pracovní místo (nástroj APZ)
SVBJ – Společenství vlastníků bytových jednotek
SVL – Sociálně vyloučená lokalita
ÚOHS – Úřad pro ochranu hospodářské soutěže
ÚZSVM - Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových
VPP – Veřejně prospěšné práce (nástroj APZ)

Úvod

Následující zpráva předkládá výsledky výzkumu realizovaného pracovníky Odboru pro sociální začleňování (Agentury) Úřadu vlády ČR v období září až prosince 2016¹. Hlavním cílem výzkumu bylo zmapování situace sociálně vyloučených obyvatel Břeclavi, přičemž dílčí pozornost se upřela na identifikaci a popis skupin obyvatelstva ohrožených sociálním vyloučením, deskripci vyloučených lokalit, na původ a historii sociálního vyloučení a na mechanismy, které v současné době přispívají k jeho prohlubování. Na obecné úrovni se analýza věnuje vymezení všech cílových skupin intervence ASZ a identifikaci jejich problémů a potřeb v podoblastech zaměstnanosti, dluhů, zdraví, mládeže či bezpečnosti, podle kterých je text rozčleněn do jednotlivých kapitol. Specifickým rysem studie je její zacílení na bydlení a mechanismy sociálního vylučování v této oblasti. Problematika bezdomovectví a populací ohrožených ztrátou bydlení je podrobně rozpracována v samostatné specifické studii, která je přílohou této zprávy.

Vstupní analýza má posloužit jako základní informační materiál pro efektivní spolupráci Agentury, města Břeclav a jejich partnerů sdružených v pracovních skupinách Lokálního partnerství (dále jen LP). Členům LP bude zpráva k dispozici jako podklad pro projektové aktivity a systémová opatření vedoucí ke zmírňování nebo odstraňování následků sociálního vyloučení² a zároveň poslouží jako materiál pro další analytickou práci Agentury a pro interní evaluaci výsledků vlastní činnosti.

¹ Některé doplňující údaje byly potom získány ještě v období leden – březen 2017.

² Jednotlivá opatření sociálního začleňování budou stanovena ve *Strategickém plánu sociálního začleňování*, jehož analytická část bude vycházet z této zprávy.

Metodologie

Předkládaná práce kombinuje kvalitativní a kvantitativní výzkumné metody a pracuje tedy jak s „tvrdými“ faktografickými, historickými a statistickými daty, tak i s osobními a profesními postřehy, zkušenostmi a hodnocením oslovených místních aktérů či respondentů v sociálně vyloučených lokalitách nebo v jednotlivých rodinách. V rámci výzkumu byly použity následující metody:

- „**Desk research**“, neboli sekundární analýza dat, která slouží k vyhodnocování informací z datových matic vytvořených pro potřeby výzkumu, z odborných studií a textů, úředních a městských dokumentů či archivních pramenů. Většina potřebných materiálů byla poskytnuta zaměstnanci Městského úřadu Břeclav (dále jen MěÚ), příspěvkových organizací města a Úřadu práce, kteří po dobu šetření poskytovali výzkumníkům nezbytnou součinnost. Další údaje či dokumenty jsme získali od pracovníků neziskových organizací, ze statistik Českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ), od zaměstnanců Agentury nebo z veřejně dostupných internetových zdrojů. Kromě specifických datových matic, vytvořených dle našeho zadání, jsme pracovali s následujícími dokumenty³:

Název dokumentu	Vydavatel (autor)	Rok vydání
Akční plán rozvoje území správního obvodu obce s rozšířenou působností Břeclav	DSO Lednicko-Valtický areál	2015
Bytová politika jako nástroj rozvoje města Břeclavi	Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně (Veronika Paulíková)	2013
Dlouhodobý monitoring situace romských komunit v České republice. Moravské lokality	Masarykova Univerzita v Brně (Irena Kašparová, Štěpán Ripka, Kateřina Janků)	2008
Evaluace v lokálních partnerstvích v letech 2008 – 2010.	Sociofaktor s.r.o.	2010
Integrovaný plán rozvoje města Břeclavi – zóna Valtická	DHV, MěÚ Břeclav	2008
Koncepce prevence kriminality města Břeclav na léta 2015 - 2018	MěÚ Břeclav	2014
Měsíční statistická zpráva	KrP ÚP ČR Brno	Září 2016
Město Břeclav. Program prevence kriminality. Dílčí projekt č. 1. Zabezpečení sociálně vyloučené lokality Břeclav. Investiční projekt	MěÚ Břeclav	2012
Plány (prevence kriminality) na roky 2016 – 2018 + vyhodnocení plánu na rok 2015	MěÚ Břeclav	2016
Příhláška ke spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování	MěÚ Břeclav	2016
Pravidla nájmu, výpůjčky a zřizování věcných břemen u nemovitých věcí ve vlastnictví města Břeclav	Směrnice rady města Břeclavi č. 2/2016	24. 4. 2016
Regionální rešerše (oblasti	KrÚ JMK	2013

³ Na řadě míst se v těchto dokumentech objevuje shoda s identifikací problémů nebo navrhovanými opatřeními intervence ASZ. V příslušných částech textu na to dále průběžně upozorňujeme.

zaměstnanosti). Jihomoravský Kraj		
Rozbor udržitelného rozvoje území pro správní obvod obce s rozšířenou působností Břeclav. Část 1 – Podklady RÚRU	PROCES – Centrum pro rozvoj obcí a regionů s.r.o.	2012
Sociodemografická analýza. Mapy rozložení ohrožení dětí a rodin v ČR	Sociofaktor s.r.o.	2013
Sociodemografická analýza SO Břeclav ORP	Komunitní plánování o.p.s.	2008
Strategie integrace romské populace v Břeclavi 2008	GAC s.r.o.	2008
Strategický plán sociálního začleňování Břeclav 2013-2014	ASZ, MěÚ Břeclav	2012
Strategický plán rozvoje města Břeclavi	DHV, MěÚ Břeclav	2014
Strategický plán rozvoje města Břeclav. Příloha č. 1 Rozpracovaná návrhová část	DHV, MěÚ Břeclav	2014
Strategický plán rozvoje města Břeclav. Příloha č. 4. Akční plán rozvoje města	DHV, MěÚ Břeclav	2014

Tabulka 1 - Seznam použitých dokumentů

- **Polo-strukturované rozhovory**, které probíhaly s osobami ohroženými sociálním vyloučením nebo s osobami, kterých se tato problematika bezprostředně dotýká. Celkem bylo realizováno minimálně 40 rozhovorů v délce 20 – 180 minut. Prostorové rozmístění osob kontaktovaných (nebo navštívených míst) v terénu přibližuje mapa č. 1.

Mapa 1 – Prostorové rozmístění a koncentrace osob (a míst) kontaktovaných v terénu

- **Hlubkové strukturované rozhovory** probíhaly s tzv. institucionálními aktéry⁴, tedy se zástupci institucí a organizací, jež se problematikou sociálně vyloučených osob přímo zabývají, nebo se

⁴ Institucionální aktéři jsou dále v textu označováni rovněž jako *systémoví aktéři* nebo jen *aktéři*.

jich alespoň nějakým způsobem dotýká. Celkem proběhlo několik desítek rozhovorů v délce 30 – 160 minut asi se 40 systémovými aktéry. Oslovení aktéři jsou shrnuti v tabulce 1.

Oslovená instituce	Počet oslovených pracovníků
Městský úřad Břeclav	9
Úřad práce – Kontaktní pracoviště Břeclav	5
Městská policie Břeclav	5
IQ Roma servis, z. s., pobočka Břeclav	2
Oblastní charita Břeclav	5
Apoštolská církev, sbor Břeclav	3
Probační a mediační služba Břeclav	2
Práh jižní Morava, z. ú.	2
MAS Lednicko - Valtický areál, z. s.	2
Majetková komise města Břeclav	1
Nemocnice Břeclav	1
Agentura pro sociální začleňování	5

Tabulka 2 - Pracovníci institucí, se kterými proběhl strukturovaný rozhovor

- **Doplňkové rozhovory realizované (elektronickou poštou nebo telefonicky)** s představiteli vybraných obcí ORP Břeclav, pracovníky některých realitních kanceláří v Břeclavi nebo s již dříve oslovenými institucionálními aktéry.
- **Pozorování a mapování v terénu**, v identifikovaných lokalitách či domácnostech samostatně, v doprovodu sociálního kurátora MěÚ nebo městské policie.
- **Zpracování a interpretace dat** pomocí programů MS Excel a ARCGIS..

Veškeré informace použité v této studii byly získány se souhlasem respondentů a s vědomím účelu, k němuž budou využity. Data jsou zpracovávána anonymně a osobní sdělení jsou v textu označena písemnou zkratkou. Rovněž statistická data jsou uváděna v agregované podobě tak, aby byla zachována ochrana osobních údajů dotčených osob. **Účastníci kvalitativního šetření jsou ve zprávě označeni jako respondenti, u jednotlivých výpovědí zůstává vyjádřeno pohlaví (respondentka/respondent).** Respondenti jsou očíslováni a rozděleni do kategorií – pracovníci města, příspěvkových organizací města či zástupci vedení města (Mě), zaměstnanci nevládních neziskových organizací (NO), pracovníci státní správy (ST), obyvatelé jednotlivých bytů či lokalit (OL) a náhodně vybraní obyvatelé města či obcí ORP (OM). Sociálně vyloučená lokalita je dále v textu

uváděna zkratkou SVL a její obyvatelé jako nájemníci, sociálně vyloučení, obyvatelé či zmíněnou zkratkou OL (obyvatelé lokality).

Jednotlivá tvrzení a výzkumné závěry v této zprávě vznikala převážně komparací kvalitativních dat získaných přímo v terénu, se statistickými údaji od institucí. Pokud se k danému tvrzení nepodařilo získat potřebné statistické údaje, ověřování pravdivosti probíhalo metodu tzv. *triangulace*, tedy potvrzením informace minimálně ze tří na sobě nezávislých zdrojů, Některé číselné údaje se kterými v textu pracujeme, se nepodařilo stoprocentně ověřit, a proto je uvádíme jako kvalifikované odhady v určitém rozmezí nebo s předpokládanou odchylkou.

Vzhledem k časovému rozpětí výzkumu (září až prosinec 2016), je nutné vzít v úvahu, že se některé uváděné údaje mohou mírně lišit od aktuálního stavu v době finalizace analýzy.

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Vyloučení se projevuje na mnoha úrovních, např. sociální, prostorové, kulturní či symbolické a přesahuje tak pouhou ekonomickou či materiální stránku problému. Sociálně vyloučení mají ztížený přístup ke zdrojům či statkům běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra stigmatizace ze strany většinové společnosti, která může izolaci ještě prohlubovat.

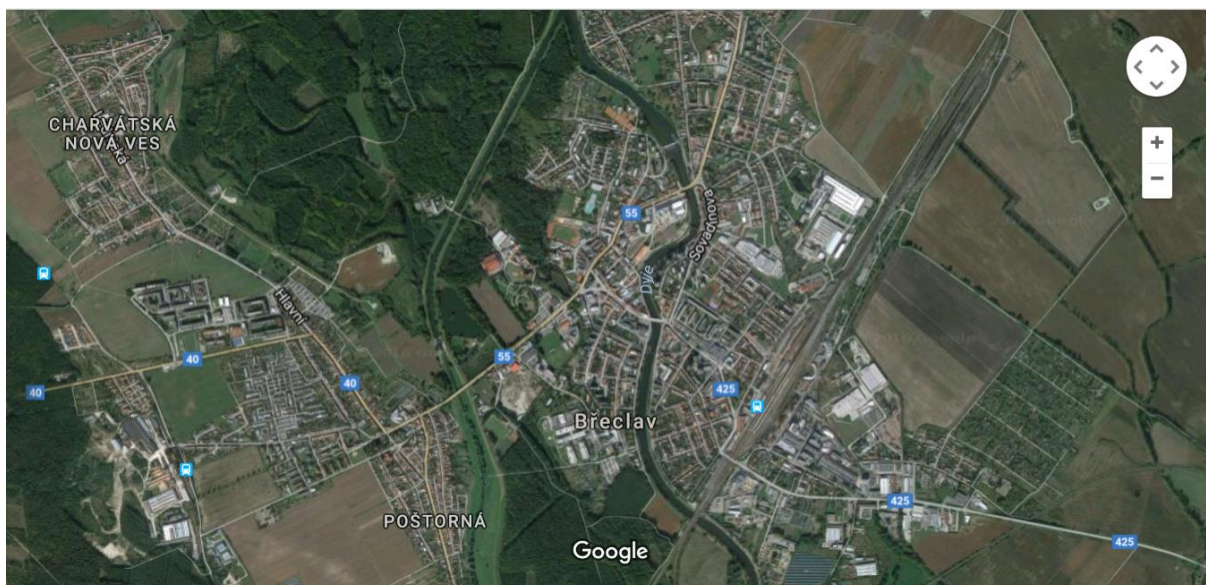
Sociální vyloučení se vyznačuje četnými indikátory či charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Mezi obvyklé ukazatele řadíme dlouhodobou nezaměstnanost, závislost na sociálním systému, nízkou kvalitu a nejistotu v bydlení, ztížený nebo nemotivovaný přístup ke společnému vzdělávání, vysokou míru zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a zvýšenou míru migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Sociálně vyloučení se potýkají s několika zásadními existenčními problémy zároveň, a jejich řešení je v dané situaci natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o sociálně vyloučené lokalitě (SVL). Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou schvalované zákony a směrnice, postupy institucí, tržní mechanismy a stanoviska společnosti, i faktory vnitřní, mezi které se řadí životní styl samotných sociálně vyloučených, který se často mezigeneračně reprodukuje.

Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná převážně o etnicitu romskou. Je však potřeba podotknout, že pojem sociální vyloučení neslouží jako synonymum pro Romy, ani pro později nadužívané eufemismy typu „nepřizpůsobivý“. Výše uvedená definice sociálního vyloučení jasně ukazuje, že stav vyloučení může postihnout kohokoliv, nehlédě na etnickou příslušnost a tomu v současné době také odpovídá zacílení intervencí Agentury pro sociální začleňování.

Základní charakteristika města

Mapa 2 – Břeclav (Zdroj: www.googlemaps.com)

Město Břeclav se nachází v Jihomoravském kraji, přibližně 50 km jihovýchodně od krajského města Brna v bezprostřední blízkosti slovenské i rakouské státní hranice. Leží na mezinárodně významném železničním uzlu, který spojuje Brno, Bratislavu, Olomouc a Vídeň a necelé 3 km od dálnice D2 z Brna do Bratislavy. Břeclav je správním centrem ORP, které zahrnuje 18 obcí s celkem 59 854 obyvateli⁵, přičemž k 1. lednu 2016 činil počet obyvatel samotného města 24 941 osob⁶. Současná podoba města vznikla spojením čtyř historických částí Břeclav, Stará Břeclav, Poštorná a Charvatská Nová Ves v letech 1920, 1974 a 1976.

Moderní rozvoj města se datuje od roku 1839, kdy bylo započato s výstavbou železniční tzv. *Severní dráha císaře Františka* z Vídně do Krakova s přípojkou v Břeclavi. Následný průmyslový rozkvět dal vzniknout řadě významných hospodářských podniků, které se podepsaly na budoucím industriálním charakteru města a z nichž některé fungují dodnes. Mezi jinými například cukrovar zbudovaný roku 1862 židovským rodem Kuffnerů, místní pivovar, pila nebo cihelna.

Za druhé světové války výrazně klesl počet obyvatel kvůli vysídlení části českého obyvatelstva a všech téměř šesti set místních židů, z nichž valná většina skončila v koncentračních táborech. Břeclav se v letech 1939 – 1945 stala součástí německé říše a konec války a osvobození se tak na městě podepsal rozsáhlými materiálními škodami a následným odsunem německého obyvatelstva. Po válce však průmyslový rozvoj pokračoval a chybějící lidské kapacity doplňovali osadníci přicházející z různých koutů Československa, mezi nimi i slovenští Romové. Jak ukazuje graf 1, již začátkem 70.

⁵ [Český statistický úřad](#): Počet obyvatel v ORP k 1. 1. 2016. Břeclav 29. dubna 2016. [Dostupné online](#). [cit. 2016-11-25]

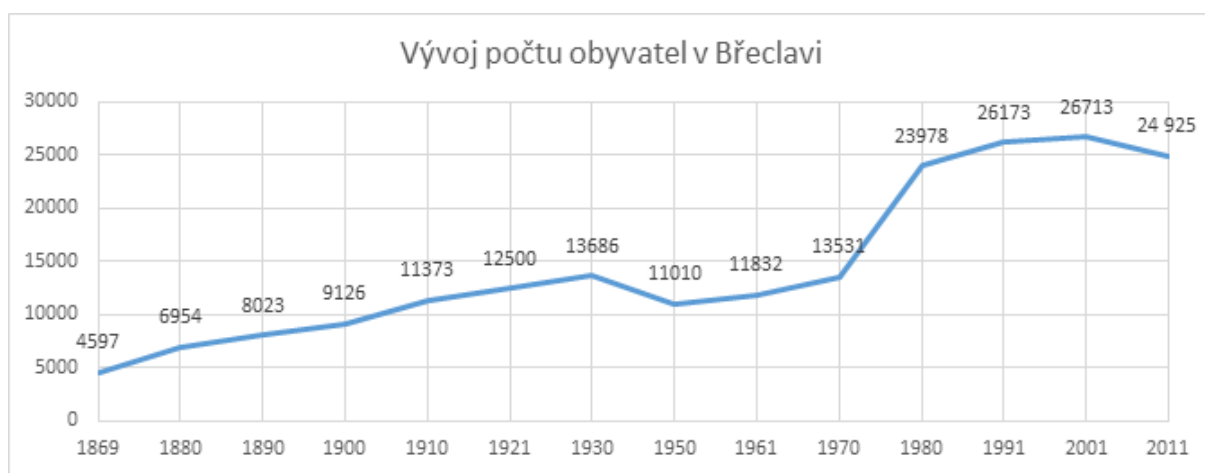
⁶ [Český statistický úřad](#): Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2016. Břeclav 29. dubna 2016. [Dostupné online](#). [cit. 2016-11-25]

let 20. století dosáhl počet obyvatel předválečné úrovně a díky masivní bytové výstavbě a další industrializaci se v následujících dvou desetiletích téměř zdvojnásobil. Svého vrcholu dosáhl v roce 2001, nicméně od té doby pozvolna klesá. Přitom příčiny současného odlivu obyvatel jsou stejné jako v jiných obdobně velkých městech. Jedná se o nedostatek atraktivních pracovních příležitostí (pro kvalifikované) a kulturního vyžití, možností studia a v případě Břeclavi rovněž nedostatek volných bytů adekvátních parametrů či pozemků k výstavbě, především pak pro mladé rodiny. Specifickým problémem Břeclavi je také obtížná a dlouhodobě nedořešená dopravní situace, kdy je jediná silniční spojnice mezi Poštornou a zbytkem města dlouhodobě přehlcena nadměrným množstvím automobilové i mezinárodní kamionové dopravy a provoz ve městě blokuje i několikakilometrové kolony. Pro veřejnost je tak v tuto chvíli neutěšená dopravní situace tématem prvořadé důležitosti. Problematika sociálního vyloučení naopak v poslední době veřejným diskurzem příliš nerezonuje, a pokud ano, tak pouze některé její aspekty.

I v současné době je Břeclav důležitým průmyslovým střediskem s řadou pracovních příležitostí pro místní i lidi z širokého okolí. Nejvýznamnějším místním podnikem je závod Gumotex, který zaměstnává přibližně 1400 lidí. Pozadu ale významem nezůstávají ani další, například Fosfa a.s., OTIS a.s., BORS Břeclav a.s., Poštorenské keramické závody, ALCA plast, Moraviapress a.s., Zámecký pivovar Břeclav, Racio a.s. a mnoho jiných. Město je rovněž charakteristické rozvíjejícím se cestovním ruchem, především v souvislosti s nedalekým Lednicko-Valtickým areálem zapsaným od roku 1996 na Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO, s tzv. vinařskými stezkami a s dalšími atrakcemi jižní Moravy.

Graf 1 – Vývoj počtu obyvatel Břeclavi

Působení ASZ v Břeclavi v letech 2008 – 2012

Město Břeclav nevstupuje do spolupráce s Agenturou pro sociální začleňování poprvé. ASZ zde začala působit již v roce 2008 a Břeclav byla jednou z vůbec prvních, pilotních obcí na které mohla Agentura otestovat metody své práce. Původně tříleté působení se nakonec protáhlo až do roku 2012, ale výsledek spolupráce lze jen těžko označit za úspěch. Její počátek provázely „porodní bolesti“, chaotická koordinace pracovních skupin, problematické vytýčení zásadních témat i proměnlivá podpora ze strany vedení města. Později se situace díky lepšímu metodickému vedení ASZ zlepšila a rozběhly se práce na prvních projektech, nicméně časté personální změny na pozicích lokálních konzultantů a opadající zájem místních aktérů celý proces neúměrně prodlužovaly a klíčový dokument LP, **Strategický plán sociálního začleňování** (dále jen SPSZ) vznikl až na druhý pokus, v polovině roku 2012. V té době již (s novým politickým vedením) měla navrhovaná opatření větší podporu a SPSZ se tak podařilo prosadit ke schválení na jednání zastupitelstva.

Klíčovým výstupem spolupráce města s ASZ měl být hlavně projekt *Přestavby azylového domu U sýpek*, ke kterému byl již zastupitelstvem schválený projektový záměr, nicméně kvůli odmítavému stanovisku jednoho z majitelů sousedních pozemků z projektu nakonec sešlo. Z navrhovaných opatření SPSZ se tak do praxe podařilo uvést pouze *Aplikování modelu Druhá šance* realizované IQ Roma servisem a odborem majetkovým MěÚ a *Koordinaci obecně prospěšných prací prostřednictvím městské policie*, ale jinak bylo naplňování projektové části SPSZ v podstatě neúspěšné. Po ukončení spolupráce se některá témata pracovních skupin LP přesunula do skupiny „O“ (osoby ohrožené sociálním vyloučením) *Komunitního plánování sociálních služeb*, kde se však za poslední čtyři roky příliš nerozvíjela.

Na sklonku svého působení v roce 2012 se Agentura ještě stihla zapojit do událostí kolem smyšleného napadení nezletilého mladíka místními Romy, pomáhala městu s mediální strategií, organizovala jednání a uspořádala v Břeclavi seminář na téma bezpečnosti. Část představitelů města Agenturu za pomoc a podporu v této kauze později oceňovala, i když se objevily i kritické hlasy. Celkový výsledek a hodnocení první vlny spolupráce to však už příliš neovlivnilo, což se v polovině minulého roku projevilo ostražitými a skeptickými reakcemi některých lokálních partnerů na opětovné navázání spolupráce.

V průběhu prvních pracovních skupin LP na přelomu rok 2016/2017 se díky efektivnější metodě práce podařilo některé pochybnosti rozptýlit a část aktérů zaujala ke spolupráci města s Agenturou vstřícnější postoj. Podařilo najít shodu v identifikování problémů i v budoucích možnostech spolupráce a obnovené partnerství má tak zatím nakročeno k většímu úspěchu než první vlna spolupráce. Navíc řada opatření navrhovaných v původním strategickém plánu zůstává nadále aktuálních, což může ušetřit čas a přispět k větší efektivitě projektových výstupů.

Identifikované populace a lokality ohrožené sociálním vyloučením

Problematika sociálního vyloučení v Břeclavi nemá jednoznačné prostorové ohraničení a netýká se ani žádné konkrétní etnické skupiny. Jinými slovy, s největšími sociálními problémy v Břeclavi v tuto chvíli nepotýkají obyvatelé nějaké specifické vyloučené lokality, ale vyloučené populace žijící napříč celým městem, přičemž přiznaná romská etnicita⁷ je v tomto ohledu jen jednou z mnoha dalších okolností. Jak si ukážeme v krátkém historickém souhrnu, doposud tomu při identifikaci problému bývalo jinak, a v minulosti zpracované studie věnující se této problematice, se zabývaly převážně romskou minoritou a lokalitami její koncentrace. V posledních letech se však proměnila jak situace v Břeclavi, tak i priority práce se sociálně vyloučenými skupinami a s tím spojené hledisko hodnocení. Do pasti sociálního vyloučení v posledních letech upadá stále více příslušníků majority. Výsledky našeho výzkumu navíc ukazují, že **nejzávažnější sociální problémy se napříč etnickými skupinami týkají lidí ohrožených ztrátou bydlení**, kteří žijí v neustálém provizoriu, jsou nuceni střídat místa pobytu a jejich situace se tak vymyká jasnému prostorovému vymezení. Kromě sociálně vyloučených lokalit nebo lokalit vyloučením ohrožených jsme se proto ve výzkumu primárně zaměřili také na sociálně vyloučené jedince a rodiny žijící i mimo tyto lokality, na mechanismy, které je do tohoto stavu přivedly a bariéry, které brání jejich zpětné integraci.

Pro potřeby této práce jsme proto vytvořili pracovní model, ve kterém jsou populace ohrožené sociálním vyloučením rozdělené do tří základních skupin, které jsou v textu řazeny dle míry závažnosti problému na *populace ohrožené ztrátou bydlení*, *populace ohrožené chudobou a dalšími aspekty sociálního vyloučení* a *identifikované sociálně vyloučené lokality*. **Je přitom logické, že osoby zařazené do různých skupin se mohou částečně prolínat**, na což se budeme snažit v jednotlivých podkapitolách textu upozorňovat, aby při výsledném součtu či odhadu nedošlo k příliš velkým odchylkám od skutečnosti. Populace ohrožené ztrátou bydlení jsou identifikovány a popsány v samostatné specifické studii *Problematika bezdomovectví a osob v Břeclavi ohrožených ztrátou bydlení*, která je přílohou této zprávy.

Historický původ sociálního vyloučení

Charakter sociálního vyloučení je v Břeclavi do značné míry spojen s průmyslovou i vojenskou historií města. Překotný industriální rozvoj, napojení na významné dopravní uzly i strategická (vojenská) poloha města na hranicích se podepsaly na sociální i vzdělanostní struktuře města, identitě místních obyvatel i na množství opuštěných objektů, pro které se v nové době nenašlo využití. Všechny vyjmenované skutečnosti se do dnešních dnů výrazně odrážejí v konkrétních podobách vyloučení.

Sociální vyloučení bylo dlouhodobě spojováno převážně s přítomností romské minority. První romské rodiny⁸, sice žily v Břeclavi ještě před 2. světovou válkou, ale masivnější příchod Romů se datuje až

⁷ Přiznaná etnicita je taková, kterou člověku připisuje okolí na základě fyziologických znaků, ať už se s ní daný jedinec aktivně ztotožňuje, či nikoliv.

⁸ Z větve tzv. Moravských Romů, která byla na Moravě usazena již dlouhodobě.

těsně po ní, kdy přicházely v souvislosti s potřebou dosídlování města a nasazení pracovních sil do rozvíjejících se průmyslových podniků. Příchozí rodiny získávaly byty a domy uvolněné po odsunutém obyvatelstvu v různých částech města. *„Domy po Němcích byly v Břeclavi nabídnuty obyvatelům přilehlých vesnic a měst na západním Slovensku. Tak se sem dostaly i čtyři rozsáhlé romské rodiny a tento počet se více než dvacet let neměnil.“*⁹ Dalších sedm romských rodin přichází až v 70. letech z východního Slovenska a dotváří tak základ doposud poměrně stabilní romské populace. Část místních má v sobě zažité dělení rodů podle místa původu a mezi Romy tak vede pomyslná dělicí čára mezi staro a novousedlíky. Z perspektivy stále poměrně krátké historie osídlení českých zemí slovenskými Romy (po druhé světové válce), však lze za starousedlíky považovat prakticky všechny breclavské Romy.

Romské rodiny původně žily rozprostřeny po celém městě. V první vlně osídlení se usazovaly hlavně v Husově a Slovácké ulici, v ulici Na Řádku a na dalších místech v centru. Nověji příchozí pak od 70. let dostávali přiděleny i byty v novější zástavbě na Bratislavské ulici nebo později Na Valtické, část rodin se kvůli masivní bytové výstavbě i několikrát stěhovala. Romské osídlení některých bytových domů, které později vlastnilo město, například v ulicích Riegrova nebo Sady 28. Října, je až pozdějšího data.

Významnější sociální a ekonomické problémy romské menšiny se naplno projevily v souvislosti s ekonomickou transformací a propouštěním velkých breclavských podniků, které zasáhlo především méně kvalifikované zaměstnance, mezi nimiž byli Romové hojně zastoupeni. K vysoké nezaměstnanosti se od roku 2003 postupně přidávají problémy spojené s privatizací městských bytů, kde například ještě v roce 2008 pobývalo téměř 85 % všech breclavských Romů (nyní je to asi 35 %). Většina z nich však ke koupi bytu do osobního vlastnictví neměla buď dostatek financí anebo městu dlužili na nájemném (a dalších položkách) a na koupi bytu tak neměli nárok. Část domů obývaných Romy byla rovněž prodána do rukou třetích osob i s nájemníky, kteří se následně museli odstěhovat. **Mezi lety 2003 – 2016 se proto Romové museli z různých důvodů vystěhovat celkem z 11 rodinných a bytových domů a několika dalších bytů ve vlastnictví města. Ti, kteří městu nedlužili žádné peníze, dostali náhradu, většinou v lokalitě Na Zahradách, Riegrova a Krátká nebo po domluvě s novými majiteli objektů i jinde. Ostatní rodiny byly přestěhovány buď do objektu městských bytů čtvrté kategorie v Charvátské Nové Vsi, kterému se přezdívalo „holobyty“ či „kravín“¹⁰ nebo si našli bydlení jinde. „V letech 2001–2007 sem (do holobytů) bylo postupně přestěhováno asi 20 romských rodin/domácností, které buď neplatily nájemné, nebo byly jiným způsobem „nepřízpůsobivé“¹¹.**

⁹ KAŠPAROVÁ, Irena, Štěpán RIPKA a Kateřina SIDIROPULU JANKŮ. *Dlouhodobý monitoring situace romských komunit v České republice - moravské lokality. Lokalita Břeclav* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, Kancelář Rady vlády České republiky pro záležitosti romské komunity, 2008 [cit. 2017-03-04]. S. 104

¹⁰ Objektu se přezdívalo kravín, protože skutečně šlo o přestavěný kravín. Viz obrázek 1.

¹¹ KAŠPAROVÁ, Irena, Štěpán RIPKA a Kateřina SIDIROPULU JANKŮ. *Dlouhodobý monitoring situace romských komunit v České republice - moravské lokality. Lokalita Břeclav* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2008 [cit. 2017-02-04]. S. 79.

Nad okolnostmi privatizace městských bytů a především pak několika domů, které byly prodány společníkům firmy *Renodomus* i s romskými nájemníky, se stále vznáší řada otázníků, nicméně jejich průběh do roku 2009 je detailně zmapován ve studii *Dlouhodobý monitoring situace romských komunit v České republice - Moravské lokality* (na str. 103 – 122), a proto se mu dále nebudeme věnovat. K dalšímu vývoji událostí je potřeba doplnit informace z pozdějších let, kdy kvůli neuspokojivé situaci v tzv. holobytech odcházely některé rodiny do nedalekého penzionu Pohoda, který se proměnil v ubytovnu pro sociálně slabé, profitující z jejich nepříznivé situace. „Ty byty v Charvátské nové vsi to byl jenom takový chlívek, kde bylo několik plesnivých maštalí...tam se nedalo normálně žít. Navíc tam všechno jelo na elektřiku a bylo to šíleně drahé.“¹² Když se později nedařilo kapacitu holobytů ani z poloviny naplnit, město nakonec rozhodlo o jejich odprodeji, a do zmíněného penzionu Pohoda se přesunuly zbývající rodiny, které si nemohly zajistit vlastní bydlení. I zde však panovaly minimálně stejně špatné podmínky jako holobytech. „Ta ubytovna se paradoxně jmenovala Pohoda, i když to žádná pohoda vůbec nebyla...a podmínky tam byly opravdu hrozné.“¹³ Penzion Pohoda tak byl rozhodnutím kontrolních orgánů v závěru roku 2012 uzavřen, protože neplnil stavebně – technické a hygienické normy a tamní rodiny se si našly bydlení jinde, nebo se z města odstěhovaly. V souvislosti s uzavřením obou zmíněných objektů zaznamenali místní azylové domy poptávku asi 4 rodin či jednotlivců po krizovém bydlení (převážně Domov svaté Agáty). Jejich situace se později vyvíjela různě, nicméně některé z dotčených domácností se s problémy potýkají dodnes. Na počtu lidí ohrožených ztrátou bydlení se odrazilo i vystěhování nájemníků z tzv. *Radiovily* na Mánesově ulici, kdy krátkodobé zvýšení počtu zájemců o služby zaznamenalo naopak nízkoprahové denní centrum (dále jen NZDC). **Celkový počet lidí, kteří se v souvislosti s privatizací městských bytů dostali do tíživé životní situace, se zřejmě nikdy nepodaří dohledat, nicméně je jisté, že se jedná o nezanedbatelné číslo a důsledky těchto procesů se projevují do dnešních dní.** Podle některých aktérů však vystěhování a odprodej městských objektů přinesly i nečekaný pozitivní efekt, kdy izolované romské rodiny, rozprostřené různě po městě, více usilují o vlastní pokojnou integraci mezi místní majoritní obyvatelstvo, než v době, kdy žily koncentrované ve vybraných bytových domech. To se týká hlavně některých rodin Na Valtické.

¹² Osobní sdělení respondenta OL 1. Vlastní terénní záznamy.

¹³ Osobní sdělení respondenta NO 1. Vlastní terénní záznamy.

Obrázek 1 – Budova bývalých bytů čtvrté kategorie, tzv. holobytů v Charvátské Nové Vsi (Zdroj: www.schmidt-reality.cz¹⁴)

Privatizace se nezastavila s prodejem holobytů a pokračuje dodnes. Mezi lety 2012 – 2016 se stěhovaly další romské rodiny z bytových či rodinných domů na ulicích Chodské, Svatoplukově, Mánesově, Smetanově Nábřeží či Hřbitovní. Z nich sice 9 domácností dostalo přidělenou bytovou náhradu (převážně v lokalitě Na Zahradách, Riegrova, Krátká), ale dalších minimálně 5 domácností se muselo vystěhovat bez náhrady a skončilo například na sídlišti Na Valtické, v centru města nebo v rodinných domech mimo Břeclav

V současné době žijí Romové rozprostřeni po celém městě, nejvíce v městské lokalitě Na Zahradách, Riegrova, Krátká anebo v jednotlivých bytech na sídlišti Na Valtické. Část rodin se přesunula do okolních obcí ORP, převážně do Lanžhotu, v menší míře potom do Hrušek, Tvrdonic, Moravské Nové Vsi, Kostic a Moravského Žižkova¹⁵. Několik rodin se rovněž přestěhovalo do vzdálenějších měst, převážně do Hodonína, Rohatce či Brna¹⁶ nebo dokonce do zahraničí (Slovensko či Anglie). Minimálně dvě desítky Romů v Břeclavi jsou nyní buď úplně bez přístřeší, nebo pobývají v ubytovnách či azylových domech¹⁷. Část rodin se také po vystěhování z městských bytů musela přesunout k příbuzným nebo do nějakého nestandardního bydlení. Některé rodiny tak žijí v přeplněných bytech nebo jsou nuceny se stěhovat z místa na místo.

Problematické aspekty soužití Romů s majoritou

Existenci romské menšiny v Břeclavi v minulosti bohužel poznamenaly i konflikty s příslušníky majority. Všeobecně známý je kupříkladu případ Roma zastřeleného (v 90. letech) při policejním

¹⁴ Tato realitní kancelář nyní zprostředkovává prodej objektu s holobyty za 5 000 000 Kč.

¹⁵ Situace se však rychle mění a romské rodiny v tuto chvíli již prokazatelně nepobývají v Kosticích, Moravské Nové Vsi a Moravském Žižkově.

¹⁶ Někteří aktéři hovořili i o případu rodiny, která se stěhovala až do severočeského Mostu.

¹⁷ Přibližně stejný je i počet romských uživatelů služby Nízkoprahového denního centra Břeclav (pro osoby bez přístřeší).

zákroku, nebo naopak jiný, kdy bylo na koupališti napadeno několik plavčků skupinou romských výtržníků. Do nedávné doby docházelo také k častým potyčkám v parku v Sadech 28. Října. Veřejným míněním však doposud rezonuje smyšlené napadení nezletilého mladíka místními Romy, po kterém následovaly nepokoje a protestní pochod městem pod taktovkou pravicových extremistů.

Téměř všichni aktéři se shodují, že v posledních několika letech došlo k výraznému zklidnění situace a úbytku mezikulturních konfliktů. Ve veřejném prostoru zřejmě výrazně zafungovala preventivní opatření realizovaná městem a městskou policií, především pak zřízení postu *asistentů prevence kriminality* z řad místních Romů i jejich spolupráce s dalšími, například s pracovníky IQ Roma servis (např. v posilovně na ZŠ Slováká). Situace se však zřejmě mění i v souvislosti s úbytkem Romů, kteří žijí v centru města (viz níže). Je však otázkou nakolik uklidnění situace reflektuje široká veřejnost, především ta její část, která přijímá informace o veřejném prostoru výhradně skrze sdělovací prostředky a další média. **Stejně jako jinde, i v Břeclavi se totiž projevy nespokojenosti přesunuly hlavně na sociální síť, kde nemají vždy jasnou souvislost s reálným děním ve městě a tyto procesy jsou tak jen těžko kontrolovatelné a usměrňovatelné pomocí reálných faktů.**

Z jinak politováníhodné události protestního pochodu v roce 2012 vzešel jeden pozitivní fakt, a to krátkodobé semknutí větší části místní romské populace a následný vznik *Rady Romů v Břeclavi*. Ten byl zpočátku velmi aktivní, inicioval vznik tanečního kroužku, pořádal fotbalový turnaj nebo tzv. Rom – Fest a přitom všem se těšil i podpoře města. V průběhu dalších let však jeho činnost pomalu skomírala a nyní se jedná v podstatě o spící organizaci.

Obrázek 2 - Demonstrace v Břeclavi (Zdroj: www.tyden.cz)

Počet Romů v Břeclavi¹⁸

Ve *Strategii integrace romské komunity v Břeclavi* (dále jen *Strategie*) z roku 2008 se dočteme, že v daném roce se **odhadovaný počet Romů v Břeclavi pohyboval okolo 406 – 426 lidí, kteří žili celkem v 72 domácnostech¹⁹**. *Strategie* byla přitom v období 2008 – 2012 základním analytickým dokumentem pro spolupráci města Břeclav a Agentury pro sociální začleňování. Po devítiletém odstupu odhadujeme, že nyní, **v roce 2017, žije v Břeclavi přibližně (nejnižší odhad) 300 Romů ve zhruba 50 domácnostech**, případně na ubytovnách, azylových domech či „na ulici“. Z nich je přibližně 70 dětí školou povinných a dalších asi 20, kteří docházejí do školek. **Ve zbývajících obcích ORP žije dalších cca 50 Romů, z toho asi nejvíce, 35, v Lanžhotě**. Tyto údaje uvádíme navzdory tomu, že spolupráce ASZ a města je v současné době zaměřena na všechny skupiny osob ohrožených sociálním vyloučením a nikoliv pouze na Romy. Zmíněný údaj může totiž posloužit jako jeden z důležitých ukazatelů proměny situace mezi jednotlivými vlnami partnerství v letech 2008 - 2016.

Z uvedených čísel je patrné, že počet Romů v Břeclavi setrvale klesá, a to nikoliv jen od roku 2008, ale průběžně už několik desetiletí.²⁰ V posledních letech souvisely příčiny odchodu obvykle se ztrátou obecního bydlení a zároveň s obtížemi při získávání bytů v komerčním sektoru. Romové však také odcházeli za pracovními příležitostmi nebo kvůli polarizované a napjaté atmosféře ve městě.

Navzdory tvrzení některých aktérů o průběžném přílivu slovenských Romů, se v průběhu výzkumu ukázalo, že přeshraniční migrace není příliš významná a týká se hlavně smíšených

¹⁸ V chápání termínu Rom či Romové vycházíme z definice vypracované pro potřeby Mapy sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit společností GAC s.r.o.: „*Za Roma považujeme takového jedince, který se za Roma sám považuje, aniž by se nutně k této příslušnosti za všech okolností (např. při sčítání lidu) hlásil, a/nebo je za Roma považován významnou částí svého okolí na základě skutečných či domnělých (antropologických, kulturních nebo sociálních) indikátorů. Toto vymezení pojmu „Rom“ může být vnímáno jako politicky nekorektní, zdůrazňuje však skutečnost, že právě připsané romství je jednou z hlavních příčin sociálního vylučování řady obyvatel zkoumaných lokalit.*“ Viz <https://www.esfcr.cz/mapa/pojmy.html>

¹⁹ *Strategie integrace romské populace v Břeclavi* [online]. Praha: GAC, 2008 [cit. 2017-02-04]. S. 11.

²⁰ Například v roce 1978 mělo v Břeclavi žít údajně až 800 Romů. Viz *Strategie integrace romské komunity v Břeclavi*. S. 11. Začátkem roku 2008 odhadovali někteří úředníci MěÚ Břeclav počet Romů až na těžko uvěřitelných 1700.

rodin, z nichž některé žijí střídavě v Česku a na Slovensku. Sezónně také do města přicházejí pracovní party slovenských Romů, které však s místními nemají mnoho společného. Většina břeclavských Romů se považuje za místní a jsou ve městě dlouhodobě usazeni.

Podobná je situace u Romů, kteří do Břeclavi přicházejí s trvalým bydlištěm evidovaným v jiné obci. Často jde totiž o rodiny, které v minulosti přišly o bydlení a byly nuceny se odstěhovat jinam. Později se ale do Břeclavi vracejí, protože zde mají kořeny a příbuzné.

Chytré okénko - Počet Romů v Břeclavi

V posledních letech se o sociálním vyloučení stále více hovoří i v souvislosti s majoritním obyvatelstvem. Jak jsme již naznačili, v Břeclavi se jedná především o bezdomovce a lidi ohrožené ztrátou bydlení, mezi nimiž mají Romové menší procentuální zastoupení než majorita. Důležití jsou však také lidé potýkající se s příjmovou chudobou či exekucemi (viz kapitola *Populace ohrožené chudobou*).

Problematika bezdomovectví je v Břeclavi již delší dobu skloňována v souvislosti s množstvím opuštěných objektů, které lidem bez přístřeší slouží jako dočasné obydlí, tedy v souvislosti s tzv. squaty. Nejznámějším z nich je nepochybně tzv. *Vránův*, neboli *Zámecký mlýn* (dále jen *Mlýn*). Ruina, která chátrala již za minulého režimu, je od devadesátých let majetkem soukromého podnikatele, který se však o objekt nestará, a ten je tak již více jak 20 let útočištěm lidí bez domova. V současné době jich tam bydlí přibližně 8, ale například v roce 2011 to bylo až cca 20 lidí²¹. Kromě Mlýna se ve městě (a okolí) nachází řada dalších prázdných objektů, které slouží jako přístřešky. Mezi jinými můžeme zmínit například bývalou restauraci *Miami*, tzv. *Starou školku*, objekt bývalých kasáren tzv. *Rotu* (poblíž hraničního přechodu *Poštorná/Reinthal*), dále opuštěné bunkry, vagóny, nádražní budovy a další. Někdy jsou pro bezdomovecká obydlí využívány také opuštěné zahrady. Nejkriklavějším případem bezdomoveckého squatu byla až do roku 2012 budova bývalé nádražní polikliniky vedle vlakového nádraží, kde až do jejího exemplárního vyklizení a zbourání pobývalo dle některých odhadů až 40 lidí.

²¹ Viz např. <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/jihomoravsky-kraj/1258355-ve-vyhorelem-mlyne-v-centru-breclavi-bydli-desitky-bezdomovcu>

Obrázek 3 – Dnes již neexistující budova bývalé nádražní polikliniky, která byla stržena v roce 2012 (Zdroj: www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi - Brno)

Populace ohrožené ztrátou bydlení

S nejzávažnějšími sociálními problémy se v Břeclavi potýkají jednotlivci ohrožení bezdomovectvím či ztrátou bydlení. Pro ty z nich, kteří jsou nuceni část roku trávit venku nebo v neadekvátních podmínkách, to představuje **bezprostřední ohrožení zdraví nebo dokonce života**²². Pro zbytek občanů města zase **snížování pocitu bezpečí** kvůli nekontrolovatelnému pohybu a přebývání určitého počtu osob venku nebo v opuštěných objektech. Mezi těmito dvěma póly potom existuje skupina lidí, kteří žijí v dlouhodobé nejistotě ohledně budoucnosti jejich bydlení.

Z uvedených důvodů jsme danou problematiku v této analýze, a potažmo i v partnerství ASZ s městem Břeclav stanovili jako prioritní²³. Problematika je rozpracována v samostatné specifické studii *Problematika bezdomovectví a osob v Břeclavi ohrožených ztrátou bydlení*, která je přílohou této zprávy.

Populace ohrožené chudobou

Ke stanovení počtu lidí ohrožených chudobou přistupujeme z různých úhlů pohledu. Za obvyklý indikátor chudoby považujeme příjem dávek v hmotné nouzi (dále jen HN), respektive příspěvku na živobytí, od které jsou ostatní dávky HN odvozeny (mezi příjemce HN řadíme i většinu lidí zařazených v kategorii *Ethos*). Chudí však mohou být i lidé pracující za nízké mzdy, a pokud jedná o domácnosti samoživitelů, pravděpodobnost chudoby se výrazně zvyšuje. Posledním hlediskem indikujícím riziko chudoby je vystavení dané skupiny lidí zadlužení a exekucím.

²² Za rok 2016 a začátek roku 2017 zemřelo (v rámci ORP Břeclav) přímo na ulici nebo jinde v důsledku kombinace dlouhodobého pobytu v nevyhovujících podmínkách a destruktivního životního stylu přibližně 15 bezdomovců.

²³ Se stejným záměrem do spolupráce vstupovalo i město Břeclav.

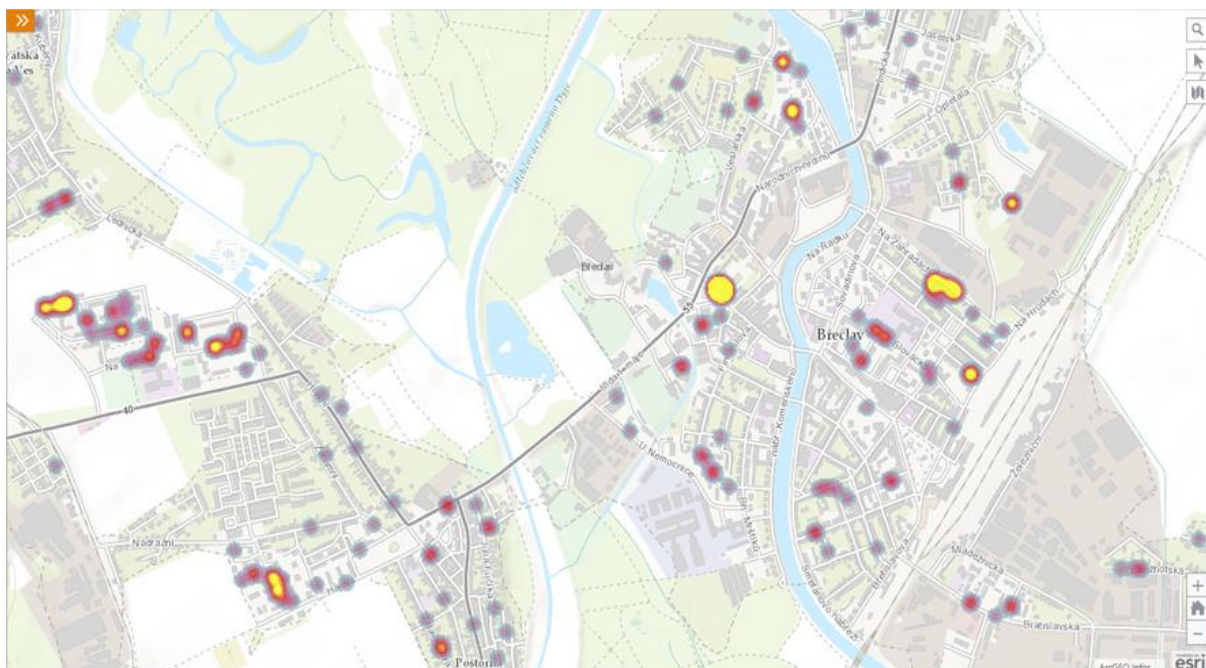
Příjemci dávek hmotné nouze

V březnu 2017 bylo v Břeclavi celkem **243 příjemců HN**. Jeden příjemce přitom představuje přibližně jednu domácnost (protože dávku využívají tzv. společně posuzované osoby) kromě jednotlivců na ubytovnách a azylových domech a dalších specifických případů. Celkový počet lidí, kteří jsou nyní závislí na příjmech dávek v hmotné nouzi tak odhadujeme přibližně na **560 - 580**, z toho **asi 210 nezaopatřených dětí a dospívajících**. Z 243 domácností v HN, bylo podle našich odhadů **přibližně 45 – 50 domácnosti samoživitelů**. V nich mohlo žít asi **110 nezaopatřených dětí a dospívajících**. K uvedeným číslům jsme došli kombinací kumulativní metody²⁴ a vynásobením zbylého počtu domácností v HN průměrným počtem členů břeclavské domácnosti, který v současné době činí asi 2,4 člověka. Odhad počtu domácností samoživitelů jsme potom odvodili z výsledků *Analýzy databáze příjemců dávek hmotné nouze* vypracované Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí.²⁵ **Podle našich kvalifikovaných odhadů do skupiny obyvatel ohrožených chudou dle příjmu HN, tak může spadat 2,4 až 2,5 % obyvatel Břeclavi**. Jejich přibližné rozmístění po městě (které se z velké části kryje s rozmístěním dlouhodobě nezaměstnaných osob - viz mapa 4) přitom do budoucna může indikovat lokality ohrožené problémy sociálního vyloučení. S výjimkou městských bytů na ulici Na Zahradách, Riegrova a Krátká a městského úřadu jsou místa zvýšené koncentrace (na mapě červenou a žlutou barvou) obvykle ve starší panelové zástavbě.

²⁴ Tedy součtem všech nám známých členů rodin v hmotné nouzi a interpretací jejich situace.

²⁵ ŠIMÍKOVÁ, Ivana. *Analýza databáze příjemců dávek hmotné nouze: zhodnocení role nákladů na bydlení a dávek spojených s bydlením ve vztahu k příjemcům dávek hmotné nouze* [online]. Praha: VÚPSV, 2012 [cit. 2017-02-04]. S. 21.

Mapa 3 - Koncentrace dlouhodobě nezaměstnaných osob v Břeclavi

Lidé ohrožení dluhy a exekucemi

Dle údajů *Exekutorské komory České republiky* se prosinci nacházelo v Břeclavi **1906 fyzických osob**²⁶ postižených soudní exekucí, to jest přibližně **7,6 % všech obyvatel** města, ale až **9 % obyvatel v produktivním a vyšším věku**.

Zhruba polovina z tohoto počtu mělo 3 a více exekucí a byla tedy předlužených. Zhruba 250 lidí potom dokonce 10 a více exekucí. **Celkový počet aktivních exekucí činil 9826**, z čehož vyplývá průměrně **5,2 exekucí na osobu**. Součet jistiny vymáhané ve všech exekucích překročil **684 miliónů korun** (průměrný dluh **358 867 Kč** na osobu). **264 lidí** bylo ve stejné době v procesu oddlužení (14 % z celkového počtu osob v exekuci).

Uvedené počty se však týkají pouze tzv. soudních exekucí. Různé státní nebo samosprávné instituce však přistupují rovněž k tzv. správním neboli daňovým exekucím. Jedná se například o obce, úřady, zdravotní pojišťovny a další. Na rozdíl od soudních exekucí nejsou exekuce správní jednotně evidovány a jejich počet se nám tak nepodařilo shromáždit. Získali jsme pouze některé vybrané údaje od MěÚ Břeclav.

Město spravuje a vymáhá pohledávky od dlužných občanů různými způsoby, které se liší podle jednotlivých odborů. Ke správním exekucím přistupuje v odůvodněných případech odbor ekonomický u vymáhání dlužných částek za odpady²⁷. V lednu 2017 činila aktuální dlužná částka za komunální odpad **8 217 000 korun**, kterou tvořily pohledávky celkem **2 170 dlužníků** tj. asi **9 %** z celkového počtu více než 24 tisíc poplatníků. Většina z nich měla evidován dluh i za více období. Dlužné částky byly

²⁶ Každá fyzická osoba přitom představuje jednoho dospělého člověka, ale důsledky exekuce se samozřejmě dotýkají všech členů zasažených rodin,

²⁷ Kromě *Místního poplatku za komunální odpady* vybírá odbor ekonomický ještě *Místní poplatek ze psů* a *Místní poplatek za užívání veřejného prostranství*.

vymáhány ve vyměřovacím, upomínkovém či exekučním řízení nebo přihláškami do dědického či insolvenčního řízení. Počet exekucí za rok 2016 se sice nepodařilo přesně zjistit, nicméně podle tvrzení pracovníce majetkového odboru, se jejich počet ročně pohybuje okolo 300. Většina exekucí je správních, ale v odůvodněných případech přistupuje odbor majetkový i k exekucím soudním.

Většina dluhů na odpadech vzniká z finančních důvodů, z neznalosti nebo z nezodpovědnosti poplatníků. Časté jsou případy lidí, kteří se odstěhují, ale trvalé bydliště mají stále na dané adrese v Břeclavi a povinnost platit za odpady se na ně stále vztahuje.

Odbor ekonomický nabízí dlužníkům různé možnosti splácení pohledávek. Kromě splátkových kalendářů mají možnost se s úředníky domluvit na individuálním postupu dle vlastních finančních možností. Ve výjimečných případech může dojít až k odpuštění poplatku z prodlení (nikoliv vlastní dlužné částky), nicméně dlužník by musel přesvědčivě doložit důvody, proč nemohl platit. K příjmovým poměrům dlužníka (ani z HN) se v těchto případech nepřihlíží.

ekonomický. K správním exekucím přistupuje rovněž právní oddělení *Odboru kanceláře tajemníka* které aktuálně eviduje 6128 dlužníků s celkovým dluhem 23 441 223 Kč. To vymáhá pohledávky z neuhrazených pokut uložených správním orgánem v přestupkovém řízení. Dluhy jsou řešeny nejprve výzvou k úhradě a následně využíváním daňové exekuce, případně jiných možností dle daňového řádu. Oddělení využívá také služeb soudního exekutora, ale dle tvrzení pověřené pracovníce vždy jen v případech, kdy je jinak ve vymáhání neúspěšné. Odbor majetkový daňových exekucí nevyužívá.

Jednotná správa a evidence všech pohledávek občanů vůči městu neexistuje. Vybraní úředníci odboru ekonomického mají například možnost nahlížet do propojené evidence pohledávek s odborem kanceláře tajemníka, ale evidence pohledávek odboru majetkového funguje zcela samostatně.

Dluhové poradenství

Lidé, kteří se potýkají s dluhy a exekucemi mají v Břeclavi jen omezené možnosti, na koho se obrátit o radu či konzultaci. Kromě celé řady komerčních subjektů nabízejících oddlužení a další spojené procedury se totiž dluhovému poradenství formou odborného sociálního poradenství věnují pouze *Občanská poradna – poradenské centrum Břeclav* (dále jen občanská poradna) a *IQ Roma servis*, jejichž poradenství zároveň využívají v komplikovanějších případech i klienti dalších vybraných služeb²⁸. Ostatní neziskové organizace nabízejí pouze základní poradenství, nebo své klienty odkazují na jiné organizace, například na poradnu Asociace neziskových organizací v Brně, poradnu SPES v Olomouci nebo již zmíněné poradenství IQ Roma servis. Klienty do IQ Roma servis posílají rovněž pracovníci odboru sociálních věcí a školství MěÚ Břeclav, případně je odkazují i na služby *Občanské poradny*, se kterou naopak neziskové organizace příliš nespolupracují.

S dluhovou problematikou klientů se potýkají všichni pracovníci ve službách sociální prevence i sociální pracovníci MěÚ a shodně potvrzují, že jde o jeden z největších problémů. Zároveň je však

²⁸ Do pobočky IQ Roma servis v Břeclavi přijíždí 1 krát za měsíc právník z Brna, který se podrobně věnuje jednotlivým případům. Přibližný počet případů, kterým se během své návštěvy věnuje, je asi 6.

vidět mírný posun situace, kdy v posledních letech nepřibývá tolik nových dlužníků, metody finančních služeb se začínají kultivovat a podmínky pro poskytnutí půjček mají vyšší práh než v minulosti, což je dáno i změnou legislativy. Místo nových dlužníků tak další exekuce přibývají hlavně těm, kteří už nějaké mají z minulosti. To ostatně potvrzují i údaje o počtu exekucí na straně 33., kde je vidět, že vícenásobné exekuce se týkají minimálně poloviny lidí z celkového počtu.

Pozitivním rysem dluhové problematiky v Břeclavi je, že se zde dle tvrzení místních aktérů téměř nevyskytuje lichva ve své „klasické“ podobě. Časté jsou ovšem případy, kdy různí podnikavci využívají neznalosti, převážně starších lidí a půjčují si přes ně peníze a tím pádem je i zadlužují a dostávají je do neřešitelných problémů, což lze považovat za novodobou variantu lichvářství.

²⁹Specificky ohroženou skupinou ve vztahu k dluhové problematice jsou lidé se závažným duševním onemocněním. Část z nich má totiž snížené sociální kompetence orientovat se v náročnějších sociálních, mezi něž patří i posouzení finanční výhodnosti nabídek, půjček (např. „výhodné“ změny dodavatele energie nebo využívání kontokorentu), což má často závažné důsledky. Pro tyto lidi problematické takové nabídky odmítnout, často stávají obětí podvodů nebo mohou mít k půjčce velmi iracionální důvody plynoucí z duševního onemocnění. Stejně tak jsou dalšími příčinami vyšší náchylnosti k půjčkám a zadlužení pochopitelně i nízký příjem (invalidní důchod), omezení příjmu (při omezení svéprávnosti), nezaměstnanost apod.

²⁹ Tato podkapitola částečně vychází z připravované práce „Analýza situace lidí se závažným duševním onemocněním na Břeclavsku“ Mgr. Jiří Šupa, Ph.D (část z aktuální verze ze dne 17. 4. 2017)

Identifikované sociálně vyloučené lokality

V kontextu Břeclavi neexistuje typická sociálně vyloučená lokalita, jejíž představu si veřejnost obvykle spojuje s vybydlenými objekty bez infrastruktury, kde se koncentrují výhradně nezaměstnaní lidé závislí na sociálních dávkách. Sledované lokality v Břeclavi lépe vystihuje termín *lokality s vyšším podílem sociálně vyloučených osob* nebo také *lokality s vyšším podílem osob ohrožených chudobou*³⁰. Část obyvatel těchto lokalit totiž znaky sociálního vyloučení nenese, podíl sociálně vyloučených osob je zde ovšem vyšší než v jiných částech města. Zároveň se v rámci výzkumu ukázalo jako účelné pracovat s těmito lokalitami jako s celky, tedy nevydělovat z nich pouze skupinu osob sociálně vyloučených. Důvodů je celá řada:

- 1) Hranice mezi sociálně vyloučenými a sociálně začleněnými obyvateli domů je neostrá. Jedná se spíše o škálu, kde na jedné straně stojí pracující, vzdělanější a nezadlužení nájemníci bytů a na straně druhé pak nezaměstnaní, nekvalifikovaní a zadlužení nájemníci, přičemž značná část obyvatel se nachází někde uprostřed.
- 2) Problémy spojené se sociálním vyloučením se dotýkají všech obyvatel sledovaných lokalit. Dochází ke stigmatizaci všech lidí, kteří tam žijí.
- 3) Popsaná situace generuje četné problémy v oblasti sousedského soužití, přičemž tyto spory jsou srozumitelné pouze v kontextu celého domu jako „organismu“.

³⁰ Pro zjednodušení však v textu dále používáme pojmu sociálně vyloučená lokalita – SVL.

Lokalita Na Zahradách, Riegrova, Krátká

Obrázek 4 - Lokalita Na Zahradách, Riegrova, Krátká (Zdroj: MěÚ Břeclav)

V Břeclavi se nejčastěji jako o sociálně vyloučené lokalitě hovoří o bloku pěti městských a dvou soukromých bytových domů v ulicích Na Zahradách, Riegrova a Krátká (dále jen Na Zahradách), kde žije **přibližně 260 lidí**. Jak už jsme naznačili, **jedná se však spíše o lokalitu s vyšším podílem osob ohrožených sociálním vyloučením**, kterých je zde maximálně 1/3. Indikátorem pro to je především počet lidí, kteří jsou existenčně závislí na příjmech z dávek v hmotné nouzi. **Ten v listopadu 2016 činil celkem 81 lidí (21 příjemců)**. V lokalitě je také zvýšené množství lidí sice pracujících (včetně samozvitek), nicméně za nízké mzdy a proto žijících na hranici chudoby.

Hlavním důvodem proč se však zabýváme vývojem v této lokalitě je samotný zájem města a množství preventivních opatření, které sem v posledních letech směřovalo. Lokalita se také objevila jako jeden z hlavních bodů přihlášky města ke spolupráci s ASZ. V této části zprávy se proto pokusíme popsat reálný stav v místě a jeho vazbu na realizovaná opatření.

Pro posouzení toho, jestli je lokalita vyloučená nebo není, neexistují žádná přesně měřitelná kritéria a rozhoduje především lokální kontext a srovnání. A při něm se ukazuje, že v rámci Břeclavi se opravdu jedná o místo zvýšené koncentrace některých sociálně problémových jevů. Zatímco zde totiž žije pouhé zhruba **1 % obyvatel města, počet příjemců dávek HN činí asi 8 % z celkového počtu příjemců ve městě**. Podobně zvýšené hodnoty se projevují u nezaměstnanosti. Ta ve sledovaném období činila **za celé město 4,6 %, ale ve zmiňované lokalitě to bylo až 23 %, tedy skoro 5 krát tolik**. Výrazné je také zadlužení zdejších obyvatel vůči městu. Zatímco se dluhy na nájemném podařilo v posledních letech díky sérii opatření stabilizovat, dluhy na odpadech nadále rostou a jsou nyní zdaleka největší položkou. Z tabulky 6 je patrné, že **dluh na odpadech má necelá polovina**

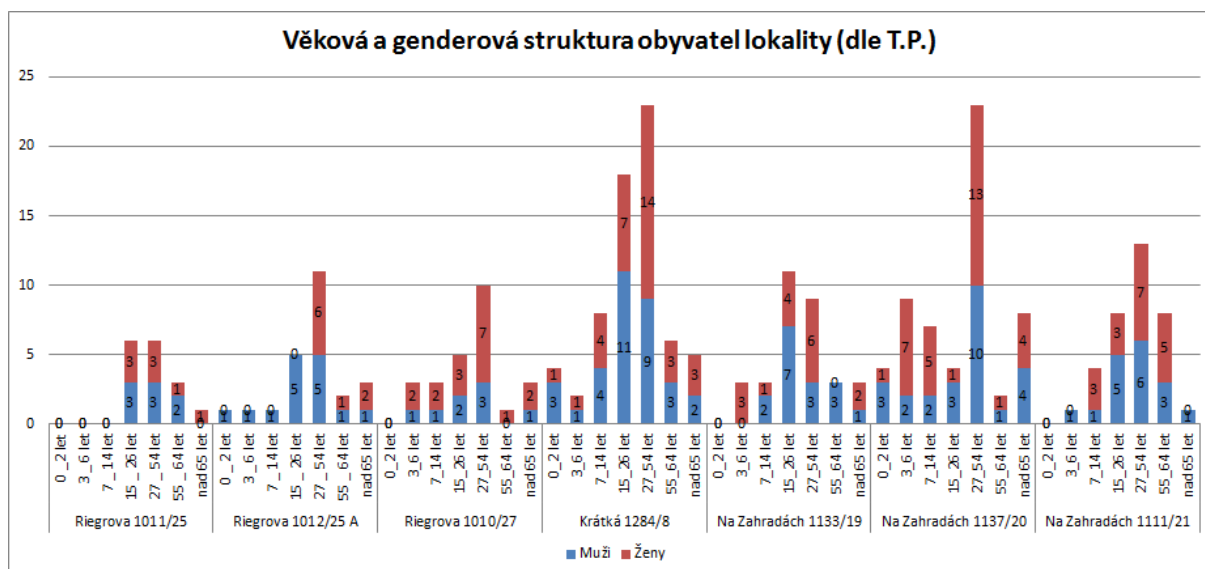
obyvatel lokality - 44 %. Za celé město je přitom počet dlužníků jen 9 %.

Ulice a číslo domu	Z toho počet dlužníků	Výše dluhu
Na Zahradách 1137/20	36	156 134
Na Zahradách 1111/21	17	89 938
Na Zahradách 1133/19	14	23 795
Krátká 1284/8	30	202 270
Riegrova 1010/27	13	55 035
Riegrova 1011/25	0	0
Riegrova 1012/25a	3	30 695

Tabulka 3 - Počet dlužníků a výše dluhu za komunální odpad u jednotlivých domů v lokalitě Na Zahradách, Riegrova a Krátká (Zdroj: Odbor ekonomický MěÚ Břeclav)

Výše dlužné částky za odpady je tedy vysoká - výsledných **555 000 tisíc znamená totiž skoro 7 % z celkových 8 217 000 Kč** za celé město. Oproti tomu je výše dluhu na nájemném podstatně menší. V prosinci 2016 činila u bydlících nájemníků přibližně **190 000 Kč**, tj. 2/3 z celkových 287 000 Kč (což byla celková dlužná částka na nájemném v městských bytech). Nutno však podotknout, že **v lokalitě Na Zahradách se nachází přibližně 2/3 standardních městských bytů, takže dlužná částka tomuto poměru zhruba odpovídá.**

Ze sledovaných indikátorů jsme tedy zjistili, že počet příjemců HN, nezaměstnanost a dluhy na odpadech jsou v lokalitě zhruba 5 – 7 x vyšší než by mělo odpovídat její velikosti a počtu obyvatel, ale tamní dluhy na nájemném jsou přiměřené poměru počtu bytů vzhledem k celému bytovému fondu města.

Graf 2 - Věková a genderová struktura lokality Na Zahradách, Riegrova a Krátká (Zdroj: Odbor správních věcí a dopravy MěÚ Břeclav, vlastní zpracování)

Z grafu 2 je patrné, že nejvíce obyvatel lokality je v produktivním věku. V kategorii ekonomicky aktivních obyvatel ve věku 15 – 64 bylo k uvedenému datu téměř 70 % obyvatel, v seniorském věku asi 10 % a zbytek (asi 20 %) připadal na děti a mládež do 15. let³¹. **Pokud bychom se však zaměřili na specificky rizikovou skupinu teenagerů ve věku 15 – 26, ti tvoří v lokalitě až 23 %.**

V porovnání se stárnoucí populací Břeclavi je zde nepatrně nižší věkový průměr. Ten vytváří hlavně některé více - početné romské rodiny s větším množstvím malých dětí. Celkově v lokalitě bydlí asi 17 – 19 romských domácností, ve kterých žije přibližně 90 lidí a z toho je asi 40 dětí. To je výrazně méně, než je odhadováno řadou oslovených aktérů i méně, než se objevuje v některých oficiálních dokumentech města: (viz např. „*V dotčené lokalitě Romové tvoří převládající většinu obyvatel.*“³²). „Optický“ dojem o převládající většině zřejmě vytváří častější návštěvy dalších romských rodin z okolí, které se spolu s místními, hlavně v letních měsících, sdružují na volně přístupném dvoře. Obyvatelé z majority také tráví výrazně méně času ve společných prostorech.

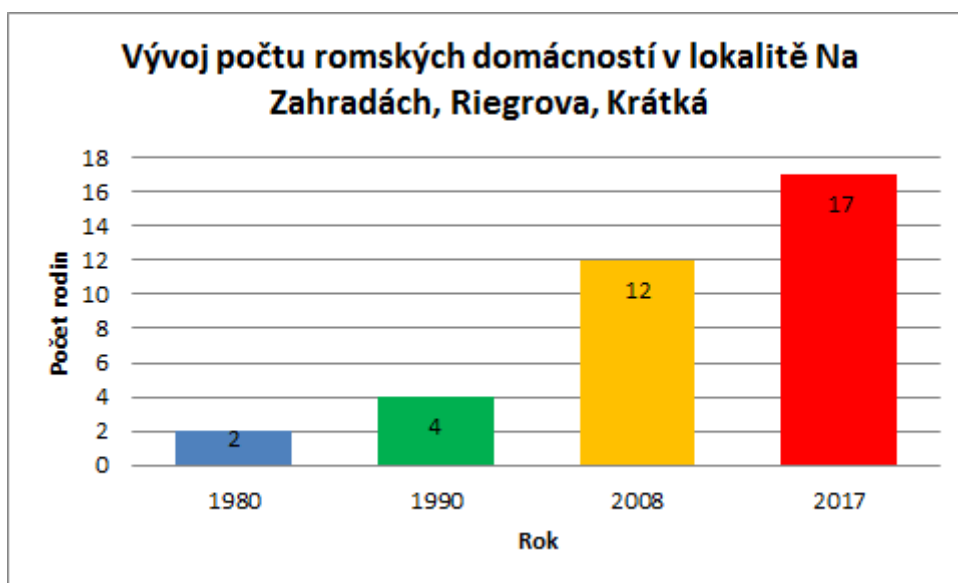
Počet romských domácností v lokalitě však dlouhodobě narůstá a to hlavně kvůli nastavení bytové politiky města. Bytové domy Na Zahradách totiž tvoří poslední souvislý blok městských bytových domů, které navíc obec do budoucna neplánuje odprodat. Již od počátku privatizace tak romští nájemníci, kteří si nemohli dovolit odkoupit byty v privatizovaných domech a zároveň nebyli dlužníky, končili právě zde, což zcela změnilo charakter místa. Za minulého vedení města se sice dodržovalo neformální ustanovení přezdívané „*rodinu za rodinu*“, tedy že se za každou romskou rodinu se do lokality nastěhuje také jedna rodina z majority, nicméně později se od opatření upustilo a přistěhované romské rodiny opět převládly. **V letech 2013 – 2016 se tak kupříkladu do lokality přistěhovalo**

³¹ V listopadu 2016 bylo v lokalitě 32 dětí do 15 let, které žili v rodinách příjemců HN. Ve věkové skupině do 15 – 26 let bylo 5 osob.

³² *Koncepce prevence kriminality města Břeclav za léta 2015 – 2018* [online]. Město Břeclav, 2014 [cit. 2017-02-05]. S. 17

dalších 8 romských rodin (domácností) z privatizovaných městských bytů (a asi 4 rodiny „majoritní“ populace), přičemž pouze jedna další rodina získala přidělenou náhradu v městském bytě mimo lokalitu. Další masivnější příliv romských rodin do lokality ale už nelze očekávat, protože ve zbývajícím bytovém fondu města bydlí jen další 3. Vývoj počtu romských rodin v lokalitě Na Zahradách přibližuje graf 3.

Graf 3 - Vývoj počtu romských domácností v lokalitě Na Zahradách, Riegrova a Krátká (Různé zdroje/vlastní zpracování)³³

Přestože jsme doposud sledovali vybrané indikátory vyloučení v lokalitě jako celku, je potřeba podotknout, že do bloku pěti městských bytových domů jsou vklíněny dva domy soukromé, kde je situace odlišná. **Především na adrese Riegrova 25 není evidovaný žádný příjemce HN ani žádný dlužník na odpadech.** Obyvatelé domu jsou především vlastníci bytových jednotek v rámci SVBJ, které zde vzniklo v rámci privatizace. Ve vchodu Riegrova 25 A, je situace již o něco horší, protože se zde nájemníci častěji střídají a v minulosti zde už bydlely i rodiny vystěhované ze sousedních městských bytů (ale za podstatně větší nájem). Příjemců HN je zde sice o něco méně, ale dluh na odpadech je přibližně stejný, ne-li větší jak v městských domech. I ve zmíněných soukromých domech je nainstalován rozsáhlý kamerový systém.

Konflikty v lokalitě

Za hlavní problém vzájemného soužití v lokalitě je místními nájemníky i oslovenými aktéry považován hluk a nepořádek na společném dvorku nebo ve společných prostorách některých domů. Díky souboru preventivních opatření (viz níže) se sice podařilo problémy zmírnit, ale nikoliv úplně eliminovat. Na problémové jevy si stěžují hlavně vybraní obyvatelé dvou soukromých domů, ale vadí i

³³ Zdroje pro tyto údaje byly rozhovory s obyvateli lokality, pracovníky MěÚ a informace ze *Strategie integrace romské populace v Břeclavi* z roku 2008. Jedná se však pouze o kvalifikované odhady, nikoliv o absolutně přesná zjištění.

některým obyvatelům domů městských, především těm, jejichž okna jsou situována do dvora. Dlouhodobě nepříznivá situace se také projevuje v širším okolí lokality, kupříkladu snižováním prodejní ceny nemovitostí³⁴.

Pro daný stav přitom existují snadno rozpoznatelné příčiny, které preventivní opatření neodstranila, ale pouze umírnila či vytlačila ze společných prostor. Jedná se hlavně o velký počet nájemníků, žijících v malých bytech. Větší rodiny se tísní na malém prostoru a děti raději tráví čas venku nebo na chodbách, kde však dochází ke konfliktním situacím kvůli rušení klidu ostatních nájemníků. Problém je hlavně s dospívající mládeží, která z nedostatku možností aktivního vyžití vybíjí svojí energii i hlučnými aktivitami nebo provokuje okolí³⁵. Stejně tak se ale nabízí jen málo možností pro mladší děti: „Pro ty malé děcka tady taky nic není, ani třeba pískoviště nebo tak něco.“³⁶ Situace se vyhrocuje hlavně v letních měsících, kdy se ještě přidávají časté a početné návštěvy příbuzných z Břeclavi, ale například i ze Slovenska nebo z Velké Británie a lokalita žije výraznějším společenským životem. „To máte vidět, když si tam v létě vytáhnou gauče na chodník. Pak se tam dějí věci!“³⁷ Ve společných prostorách (např. na dvoře) lokality chybí, kromě několika sušáků na prádlo, veškeré základní vybavení, jako například lavičky nebo koše na odpadky, což některým nájemníkům vadí.

Potenciálním zdrojem konfliktů je rovněž životní styl rodin, které se věnují sběru a demontáži kovových předmětů na dvoře nebo ve společných prostorách. Tento problém se však týká hlavně bytového domu na Krátké 8.

Aktivní vyžití mládeže zajišťuje v lokalitě pouze v letních měsících IQ Roma servis jedenkrát týdně (prostřednictvím tzv. *Plácků*). Jiné možnosti bezplatných volnočasových aktivit bohužel děti (ani dospělí³⁸) v okolí lokality nemají³⁹. Klubovna *Přístav* IQ Roma servisu v i klub Kotelna apoštolské církve v Poštorné, jsou pro většinu z nich příliš daleko⁴⁰. V posledních měsících se ve spolupráci s pracovníky IQ Roma servis rozjíždějí také komunitní aktivity, které se týkají hlavně společného úklidu sdílených prostor.

Preventivní projekty v lokalitě

Nejvíce diskutovaným i problematizovaným aspektem sociálního vyloučení lokality Na Zahradách je bezpečnostní situace a kroky, které v tomto směru město přijalo. Potřebnost opatření byla zdůvodněna následujícím způsobem: „Obyvatelstvo žijící v lokalitách, určenými Riegrovou ulicí, Krátkou ulicí a ulicí Na Zahradách v Břeclavi si opakovaně stěžovalo na neúnosné poměry. Jejich

³⁴ Začátkem roku 2017 město uvažovalo o zamřížování výklenků do dvora, které jsou doposud volně dostupné z chodeb jednotlivých domů. Toto rozhodnutí vyvolává mezi obyvateli lokality rozporuplné reakce

³⁵ Lidé se koncentrují buď přímo v lokalitě, nebo na veřejném prostranství před nedalekým nákupním centrem *BřecLove*.

³⁶ Osobní sdělení respondentky OL 2. Vlastní terénní záznamy.

³⁷ Osobní sdělení respondentky OM 2. Vlastní terénní záznamy.

³⁸ Specifické aktivity v lokalitě provozuje tzv. *Domácí skupina* Apoštolské církve, která má asi 5 členů.

³⁹ V minulosti IQ Roma servis rovněž ve spolupráci s APK a odborem sociálních věcí MěÚ společně zajišťovali pro místní mládež možnost využívání posilovny na ZŠ Slováká.

⁴⁰ Začátkem roku 2017 probíhala jednání představitelů IQ Roma servis a Československé církve bratrské k možnostem využívání prostorů farnosti pro volnočasové aktivity mládeže z lokality. Výsledek jednání však nebyl v době výzkumu uzavřený.

bydlení v této čtvrti znepříjemňovali nepřízniví obyvatelé svým hlukem, častými krádežemi, nepořádkem, vandalismem a podobně. (...) V domech i v jejich bezprostředním okolí dochází ke zvýšenému výskytu kriminality, narušování veřejného pořádku a občanského soužití. Ve společných prostorách domu dochází ke zneužívání nelegálních návykových látek, napadání osob, poškozování zařízení domu, pohybu neznámých agresivních a podnapilých osob. V konečném důsledku i k vážnému ohrožení bezpečnosti obyvatel domu a blízkého okolí⁴¹ V souvislosti se snahou o stabilizaci poměrů proto město přistoupilo k zavedení několika preventivních opatření, konkrétně k realizaci projektů *Bezpečná lokalita*, *Domovník preventista*, a již dříve (a pouze nepřímo k situaci v lokalitě) rovněž ke zřízení funkce *Asistentů prevence kriminality*⁴². Kvůli možnosti čerpání finančních prostředků *Programu prevence kriminality a extrémismu „Úsvit“*, Ministerstva vnitra (dále jen MV) tak na podzim roku 2011 zadalo soukromé firmě ANGUS provedení výzkumu pocitu bezpečí, jehož realizace byla jednou z podmínek pro získání dotace. Výsledky šetření se spolu se základní sociodemografickou charakteristikou a meziročním srovnáním počtu trestných a přestupkových činů staly součástí zadávací dokumentace, kterou město zdůvodňovalo potřebnost opatření právě v této lokalitě.

Výsledky výzkumu ukázaly, že dle názoru samotných obyvatel je největším problémem v lokalitě nekontrolovatelný pohyb cizích osob uvnitř traktu i v jednotlivých domech, a že obyvatelé lokality z větší části souhlasí se zavedením preventivních opatření. Doplnujícím údajům o přestupkové a trestné činnosti však chybělo uvedení do místního kontextu a porovnání s dalšími údaji, a proto lze z nich jen těžko vyvozovat nějaké závěry. Navíc byly koncipovány jako data o trestných činech a přestupcích za celé ulice, přestože dotčená lokalita zde tvoří v daných ulicích vždy jen několik čísel popisných. Údaje jsou sice v různých dokumentech města aktualizovány, ale pro vyhodnocení úspěchu preventivních projektů v tomto ohledu chybí jasná výchozí data. **Kromě zmíněného šetření o pocitu bezpečí, se tak proto zavedením projektů sledovala hlavně poptávka veřejného mínění, jež se projevovala nejrůznějšími stížnostmi a peticemi, převážně lidí od lidí z okolí lokality.**

Vzhledem k nedostatku dalších údajů, je nejvíce relevantním materiálem zdůvodňujícím potřebnost projektů výzkum pocitu bezpečí (v lokalitě) a pro případnou evaluaci dopadů bude zřejmě nutné jej zopakovat ve stejném znění, jako při první realizaci a na základě toho změřit subjektivní změnu pocitu přímo v lokalitě. S tím ostatně počítá i plán města: *„Zhodnocení projektu: bude provedeno formou dotazníkového šetření v lokalitě a to po realizaci projektu následovně: půl roku po realizaci a následně vždy rok od posledního dotazníkového šetření po dobu 3 let, z dotazníkového šetření se vytvoří krátké zhodnocení. Dalším hodnocení bude provedeno jako meziroční porovnání statistik trestných činů a přestupků v lokalitě a blízkém okolí po dobu 3 let od realizace projektu.“*⁴³ Z uvedených kroků však

⁴¹ Koncepce prevence kriminality města Břeclav za léta 2015 – 2018. Str. 11.

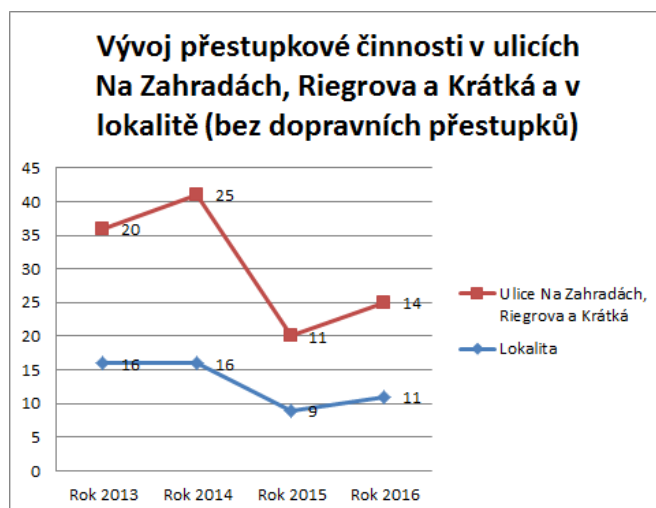
⁴² Asistenti prevence kriminality však začali v Břeclavi působit již dříve a jejich působnost není omezena pouze lokalitou Na Zahradách, Riegrova a Krátká.

⁴³ *Dílčí projekt č. 1. Zabezpečení sociálně vyloučené lokality*. Investiční projekt. MěÚ Břeclav. 2012. S. 6.

bylo doposud realizováno jen porovnání statistik přestupků a trestných činů, navíc s uvedenými limity pro validitu. Za použití dat od městské policie Břeclav, jsme proto vytvořili meziroční srovnání přestupkové činnosti (vyjma přestupků týkajících se dopravy) v ulicích Na Zahradách, Riegrova a Krátká, s přestupkovou činností na vybraných adresách sledované lokality, aby se tak lépe osvětlila pro-vazba problematiky na dané bytové domy

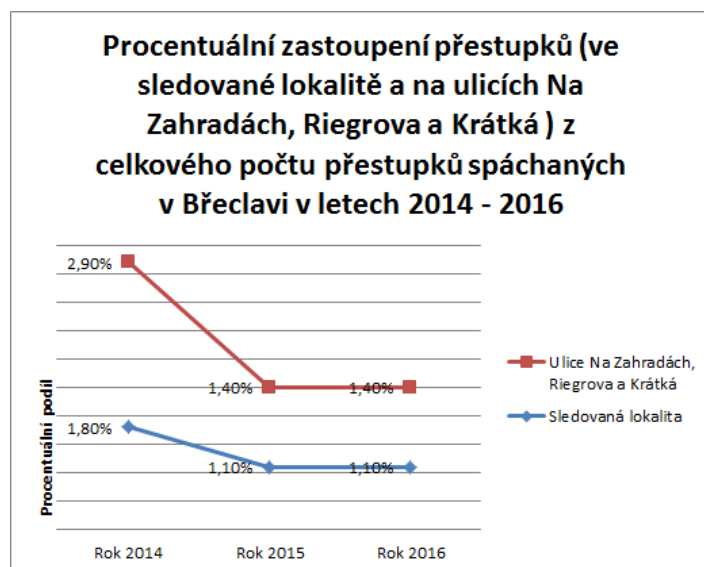

Graf 4 - Vývoj přestupkové činnosti v ulicích Na Zahradách, Riegrova a Krátká a ve sledované lokalitě v letech 2013 - 2016
(Zdroj: Městská policie Břeclav/vlastní zpracování)

Z grafu 4 je patrné, že celkový počet přestupků ve sledovaných ulicích není dramatický a od roku 2014 poklesl. Přestupky spáchané lidmi v lokalitě však tvoří asi 2/3 z celkového počtu v daných ulicích (přestože zde bydlí necelá polovina obyvatel těchto ulic)⁴⁴.

Ve srovnání s celkovým počtem přestupků ve městě však vykazuje počet přestupků v lokalitě i sledovaných ulicích spíše příznivý trend. Zatímco absolutní počet přestupků (vyjma dopravy) v Břeclavi v roce 2016 výrazně vzrostl, počet přestupků ve sledovaných ulicích vzrostl jen minimálně a co do procentuálního podílu dokonce zůstal na stejné úrovni. Vývoj situace shrnuje graf 5. Jen doplňujeme, že ve sledované lokalitě bydlí přibližně 1 % obyvatel města a v ulicích Na Zahradách, Riegrova a Krátká celkem asi 2,3 %. Absolutnímu počtu přestupků v Břeclavi a jejich vývoji se věnujeme na straně 74 v kapitole bezpečnost.

⁴⁴ Statistika trestné činnosti nebyla v době výzkumu k dispozici.

Graf 5 - Procentuální zastoupení přestupků (ve sledované lokalitě a na ulicích Na Zahradách, Riegrova a Krátká) z celkového počtu přestupků spáchaných v Břeclavi v letech 2014 - 2016 (Zdroj: Městská policie Břeclav/vlastní zpracování)

Navzdory mírnému poklesu počtu a celkově nepříliš vysokému počtu přestupků ve sledované lokalitě a celkově v ulicích Na Zahradách, Riegrova a Krátká, nám zkušenosti z jiných (obcí) lokalit ohrožených sociálním vyloučením říkají, že část přestupkové a trestné činnosti se může odehrávat hlavně mezi obyvateli lokality (nebo mohou být obyvatelé lokality spíše oběťmi a nikoliv pachateli) nebo nemusí být vůbec nahlášena a prošetřena, například kvůli obecně nižší důvěře⁴⁵ obyvatel těchto lokalit v bezpečnostní složky, případně i z dalších důvodů.

Opatření v rámci preventivních projektů

V rámci projektu *Bezpečná lokalita* (běží od listopadu 2012) byly do všech městských domů pořízeny nové vchodové dveře zabezpečené čipovými zámky, novými zvonky a vchodovými telefony. Hlavním opatřením bylo potom instalování místního kamerového systému s 31 kamerami, které monitorují situace u vchodů, na patrech a na dvoře⁴⁶. O něco později (v červenci 2013) byl spuštěn také projekt *Domovník preventista*, v rámci něhož byly v lokalitě vytvořeny funkce celkem tří domovníků a na zkoušku také neoficiální pozice tzv. *asistenta domovníka* z řad místních Romů⁴⁷.

Hlavním úkolem domovníků je dohlížet na pořádek společných prostor a okolí domu, shromažďovat podněty od nájemníků a komunikovat s majetkovým odborem města, konkrétně s tzv. mentorem, kterým je pověřená osoba (technik) *Oddělení správy nemovitostí z odboru majetkového MěÚ*. Kromě

⁴⁵ V lokalitách ohrožených sociálním vyloučením bývá obvykle celkově nižší důvěra v instituce a společenské uspořádání. Kromě zmíněné ostrážitosti k bezpečnostním složkám se projevuje rovněž například nižší volební účast, což je dle některých informací patrné i ve sledované lokalitě.

⁴⁶ Video z tohoto kamerového systému monitorují operátoři městské policie. Záznamy se archivují po dobu 48 hodin.

⁴⁷ Díky vhodnému personálnímu obsazení se asistent domovníka svojí autoritou vyrovnával oficiálním domovníkům a od výkonu funkce oficiální byl pro nájemníky někdy k nerozeznání. V současné době však spolupráce města a asistenta domovníka už dále nepokračuje.

toho domovníci také spolupracují s městskou policií, která pro ně zajišťuje školení, týkající se například komunikačních dovedností, asertivity a dvakrát ročně také supervizi. Výkon funkce je tak v gesci dvou institucí, což někdy způsobuje zdoluhavou výměnu informací, komunikační „šum“ a horší kontrolu výsledků. Mentor městského úřadu s domovníky řeší převážně technické záležitosti, kdežto komunikační a „psychologické“ aspekty pro výkon funkce zajišťuje spíše MP pomocí školení a supervizí. Vzhledem k odpracovanému počtu hodin (50 hod. měsíčně), se však pro domovníky jedná pouze o přivýdělek a domovnícké práci se nemohou věnovat plnohodnotně. Ne vždy se proto všichni z nich účastní zmíněných školení, protože kromě toho docházejí ještě do svých standardních zaměstnání.

Fungování dohodnutých úkolů domovníků se hodně liší v závislosti na jednotlivých případech a velmi také záleží na schopnostech daného domovníka vhodně komunikovat s nájemníky v domě, kde působí, a také paradoxně na jeho „technických“ dovednostech. Zatímco někteří s oslovených domovníků hovoří o bezproblémové práci s nájemníky, jiní mohou mít přesně opačné zkušenosti, a to samé platí i o komunikaci s městem. Co se týče samotných nájemníků (v rámci výzkumu oslovena pouze menší část), tak jsou v hodnocení práce domovníků spíše zdrženliví. Nechybějí kritické hlasy, poukazující na „neviditelnost“ domovníků v okolí domů, ale stejně tak se vyskytují i hlasy hodnotící jejich práci pozitivně a poukazující spíše problematickou práci s vybranými rodinami anebo celkový nezájem města i tamní situaci (určitý podíl nájemníků potom otevřeně přiznává, že se o situaci v domě příliš nezajímá a v hodnocení změny neřeší). Je proto zřejmé že pro úspěch domovníků jsou důležité osobní vztahy s nájemníky a respekt, který k nim nájemníci chovají, ale stejně tak i schopnosti a motivace jednotlivých domovníků. Ve většině domů probíhá komunikace a spolupráce bezproblémově anebo alespoň nekonfliktně. Poněkud horší je situace na Krátké 8, kde žije celkově největší počet obyvatel a rovněž některé rodiny označované ostatními za problémové. V tomto vchodě, jsou vztahy vybraných rodin a domovnice vyhozené do té míry, že se nájemníci některých bytů domnívají, že na ně domovnice posílá hlídky nebo předává citlivé informace zaměstnancům města. Tato tvrzení mohou být sice značně nadsazená, ale je fakt, že i město vnímá domovníky jako cenný zdroj informací o dění v lokalitě a ti jsou tak spíše „důvěrníky“ samosprávy, než samotných obyvatel.

Pro vyhodnocení úspěšnosti preventivních projektů v tuto chvíli neexistují relevantní data ani jednoznačně definované cíle, nicméně většina opatření je napříč různými skupinami aktérů kvitována veskrze pozitivně. Důležitá je úloha *Asistentů prevence*, kteří provádějí v lokalitě pravidelný monitoring, pracují s mládeží a ostatním mohou také jít osobním příkladem, protože jejich sociální situace se s výkonem tohoto povolání (a vlivem dalších okolností) významně zlepšila. Hlavně systémovými aktéry je pozitivně rovněž hodnoceno působení domovníků, nebo alespoň většiny z nich. U nájemníků se hodnocení různí (viz výše).

Kamerový systém byl ještě před spuštěním projektu odsouhlasen všemi přítomnými nájemníky na společné schůzi s představiteli města a zatím si na něj nikdo oficiálně nestěžoval. Nájemníci si od jeho zavedení zpočátku dokonce slibovali označení konkrétních pachatelů trestné nebo přestupkové činnosti, tak, aby bylo zřejmé, že se na ní většina bezproblémových obyvatel lokality nepodílí. „Nebyl

*nikdo, kdo by byl proti kamerám. Lidi chtěli, ať se ukáže kdo je konkrétní viník nebo kdo jsou ty problémové osoby.*⁴⁸ Podle některých představitelů města, se později určité konkrétní případy poškozování soukromého či společného majetku doopravdy podařilo vyřešit a změnil se také celkový postoj řady nájemníků ke společnému prostoru – více si všímají okolí a neváhají kontaktovat domovníky či přímo z někoho města, pokud zaznamenají nějaký problém. Od započetí projektu se však jednak proměnila skladba nájemníků a i u části z těch, kteří zůstali stejní, je patrné rozčarování z toho, že kamery uvnitř domů jim zasahují do soukromí. *„Ty kamery na dvoře mi nevadí...předtím to tady bývalo kolikrát hrozné, ...ale uvnitř domů? To musí být vidět až k nám do bytu?”*⁴⁹

Kromě kamer a domovníků, je součástí preventivních projektů rovněž zabezpečení vchodů a společných prostor, které je hodnoceno veskrze pozitivně: *„Předtím byl ve sklepích bordel nebo i lidské výkaly...mohl se tam dostat skoro každý, kdo chtěl. To už se teď neděje.”*⁵⁰ Ne všichni nájemníci se však nové zabezpečení vchodů naučili správně využívat a někteří jej dokonce naschvál ignorují: *„Čipy jsou v podstatě zbytečné. Lidi si tam dávají zárazky a pak se dovnitř dostane stejně kdokoliv.”*⁵¹ Nebo: *„Děcka někdy na ty zvonky naschvál zvoní a pak lidem nadávají.”*⁵²

I když celkově jsou dopady preventivních projektů hodnoceny spíše kladně, objevují se i kritické hlasy. Zpochybňována je hlavně smysluplnost komplexních opatření v lokalitě, která podle se některých aktérů, ve srovnání s jinými částmi města nevyznačuje žádnou enormní koncentrací sociálně patologických a rizikových jevů a kde je po většinu roku relativní klid. Dle těchto názorů neslouží opatření v lokalitě ani tak ke zvyšování bezpečnosti samotných obyvatel lokality, jako spíše k jejich dozorování a tím pádem i k další stigmatizaci. *„Oni tomu říkají ghetto, ale přitom je to jedna z nejslušnějších lokalit.”*⁵³ Opatření v lokalitě navíc nemohou vyřešit některé dílčí problémy, **například volně přístupný společný dvůr (nad vstupem do dvora kamera není), kde se občas hromadí odpadky z celé ulice** nebo už zmiňovaný nedostatek volnočasových aktivit pro mládež⁵⁴. Ojedinele byl kritizován také údajně málo transparentní výběr lidí do pro pozice domovníků⁵⁵.

Z hlediska řízení preventivních projektů se ukázalo, že jednotlivá opatření nejsou vždy efektivně propojena či koordinována (například vzájemná součinnost APK a domovníků, sjednocené řízení domovníků a obecně komunikace a síťování s dalšími preventivními aktivitami). Na druhou stranu je potřeba podotknout, že město Břeclav a městská policie se aktivně pustili do preventivních projektů,

⁴⁸ Osobní sdělení respondenta OL 3. Vlastní terénní záznamy.

⁴⁹ Osobní sdělení respondentky OL 4. Vlastní terénní záznamy.

⁵⁰ Osobní sdělení respondenta MĚ 2. Vlastní terénní záznamy.

⁵¹ Osobní sdělení respondenta MĚ 3. Vlastní terénní záznamy.

⁵² Osobní sdělení respondentky OL 4. Vlastní terénní záznamy.

⁵³ Osobní sdělení respondenta OL 5. Vlastní terénní záznamy.

⁵⁴ V rámci návazných opatření na projekty však město se zlepšováním podmínek pro mládež do budoucna počítá: *„Navazující kroky k dosažení cíle, jsou: - vybudování klubovny pro děti obyvatel domů (možnost využití sklepních prostor v objektech). Viz: Bezpečnostní a sociálně demografická charakteristika sociálně vyloučené lokality – ul. Riegrova, Krátká a Na Zahradách.*

⁵⁵ Počet uchazečů a vhodných kandidátů je však v lokalitě omezený. Navíc se musí jednat přímo o lidi s pobytem v těchto bytových domech, což dále omezuje výběr.

z nichž některé se realizovaly pilotně a nemohly proto být předvídaný veškeré komplikace a eventuality. Z tohoto pohledu lze preventivní projekty, jako celek považovat spíše za úspěch, a některé z nich lze dokonce jako velmi efektivní. Například místní APK jsou hodnoceny jako jedny z nejlepších v České republice. Bezpečnostní problémy v lokalitě se potom týkají hlavně několika vybraných jednotlivců či rodin, ať už kvůli tomu, že problematické jevy způsobují, nebo si na ně notoricky stěžují. Většina tamních obyvatel se to však netýká.

Stavebně technický stav domů

Lokalita Na Zahradách není prostorově vyloučena. Bytové domy se nacházejí v bezprostřední blízkosti centra města a jsou přirozeně začleněny do okolní zástavby. Místním lidem je dostupná veškerá infrastruktura i služby. Ve srovnání s okolními domy není problematičnost lokality znát ani na stavebně technickém stavu budov, ačkoliv domy neprošly celkovou rekonstrukcí a proběhly na nich pouze dílčí úpravy, například výměna oken nebo zateplení některých obvodových zdí. Vyloučení je spíše symbolického charakteru a projevuje se například již zmíněným snížením ceny nemovitostí v okolí nebo nezájmem střední třídy o bydlení.

Technický stav budov a vybavení bytů je nájemníky kritizováno jako zastaralé a málo udržované. Poukazuje se hlavně na vytápění bytů starými kamny WAV a energetické ztráty způsobené špatnou tepelnou izolací, které výrazně zvyšuje náklady na bydlení v bytech obývaných z velké části sociálně slabšími nájemníky.

Obrázek 5 - Umístění lokality v okolní zástavbě (Zdroj: MěÚ Břeclav)

Sídliště Na Valtické

Obrázek 6 - Sídliště Na Valtické (Zdroj: www.breclavsky-denik.cz)

Za vyloučenou lokalitu je někdy označován také komplex bytových domů sídliště Na Valtické. Toto původně hlavně metaforické označení, odkazující kromě socioekonomických ukazatelů spíše na částečnou prostorovou izolaci, dostalo konkrétnější podobu nejpozději v roce 2008, kdy byl zpracován rozsáhlý materiál *Integrovaného plánu rozvoje města Břeclavi – Zóna Valtická* (dále jen IPRM), kde se o sídlišti hovoří v souvislosti se zvýšeným výskytem problematických jevů. Výběr sídliště jako vhodné lokality pro aplikování řady komplexních regeneračních prvků IPRM byl zdůvodněn následovně: „Zóna Valtická byla vybrána na základě analýzy socioekonomické situace města s přihlédnutím, ve kterých částech se negativní problémové okruhy...nejvíce kumulují. Ačkoli je sídliště Valtická nejmladším sídlištěm v Břeclavi, vyskytují se zde spolu s nevyhovujícím stavem domů a veřejných prostranství i některé sociálně patologické jevy, spojené s koncentrací sociálně slabých obyvatel... Co se týče kritéria vysoké míry chudoby a vyloučení, hodnota za zónu Valtická je více než dvojnásobná ve srovnání s hodnotou tohoto ukazatele za město Břeclav. Největší podíl na tomto ukazateli má příspěvek na živobytí, který je v zóně vyplácen poměrně vysokému počtu obyvatel. Dalším pro zónu nepříznivým ukazatelem je vysoká míra dlouhodobé nezaměstnanosti, která se pohybuje těsně nad úrovní této hodnoty pro město Břeclav i pro Českou republiku.“⁵⁶

Výše popsané problematické aspekty v roce 2008 v podstatě odpovídají i dnešnímu stavu, ačkoliv jejich přesnému změření a porovnání zabraňuje nedostatek dat od KoP ÚP Břeclav a odlišná

⁵⁶ *Integrovaný plán rozvoje města Břeclavi – zóna Valtická* [online]. Břeclav: DHV; MěÚ Břeclav [cit. 2017-02-14]. S. 22 – 23.

metodika pro výpočet nezaměstnanosti do roku 2012 a nyní⁵⁷. Na sídlišti Na Valtické žije nyní **3423 osob (tedy asi 14 % obyvatel města) ve zhruba 1440 domácnostech**. Dle našich odhadů je zde **asi 40 – 50 domácností příjemců dávek hmotné nouze**, z nich přibližně **30 % je domácností romských** (příjemců HN). Míra nezaměstnanosti je **zhruba 5,5 %**⁵⁸, tedy asi maximálně o procento vyšší než ve zbytku Břeclavi. Procentuální podíl sociálně znevýhodněných osob na celkové populaci sídliště tedy sice není příliš vysoký, ale celkový počet těchto lidí je zde patrně asi nejvyšší ve městě. Kromě jiných příčin to souvisí hlavně s vývojem cen místních bytů na trhu s nemovitostmi, které byly vždy levnější a dostupnější než ve zbytku Břeclavi, což reflektuje i zmíněný IPRM: „*Posledním kritériem, které zóna naplňuje, je nízká úroveň hodnoty nemovitostí, tzn. nízká technická a stavební kvalita bytových domů, hodnoceno dle data výstavby sídliště. Tento fakt se promítá do nižších cen nemovitostí, což následně ovlivňuje ekonomickou a sociální skladbu obyvatel sídliště.*“⁵⁹ Podle řady místních aktérů však tento stav přetrvává již několik desetiletí, protože sídliště má již od svého vzniku řadu problematických predispozic. Kromě zmíněné izolace a špatné dopravní dostupnosti, která značně prodlužuje cestu do centra Břeclavi, se jedná také nevyhovující stavebně technický stav bytových domů a špatné prostorové dispozice samotných bytů. Přestože v rámci IPRM proběhla regenerace veřejných prostor a technického zázemí sídliště, opravy a kultivace jednotlivých domů a bytů jsou v režii jejich vlastníků a město na ně nemá nejmenší vliv. Stejně je to i s dostupností komerčních služeb, jejichž nabídka je *Na Valtické* omezená.

S těmito i s dalšími socioekonomickými faktory souvisí postupná přeměna struktury obyvatel sídliště. Část střední třídy, se totiž postupně přesouvá do nových domů v centru nebo na předměstí Břeclavi a byty na sídlišti dále pronajímá. Podobný je vývoj u družstevních bytů, jejichž podílníci, kteří tu nebydlí, mají někdy podnájemníky⁶⁰. Postupná přeměna struktury obyvatel není nijak masivní a děje se velmi pozvolna, zřejmě i kvůli nedostatečnému počtu nových bytů a domů v rámci celé Břeclavi. Přesto se však projevuje příchodem sociálně slabšího obyvatelstva, které si pronajímá uvolněné byty (často jediné, které se jim v Břeclavi podaří sehnat⁶¹), což v kombinaci s výše uvedenými faktory ještě snižuje tržní atraktivitu lokality a vede k dalšímu úbytku střední třídy, která zde jinak dosud většinově převládá. Prodejní ceny bytů (převážně 2 + 1) jsou tak Na Valtické o 25 – 45 % nižší než ve zbytku města⁶² (viz strana 47), což je však paradoxně rozdíl oproti cenám nájemného, které jsou na sídlišti srovnatelné se

⁵⁷ „Na základě dohody s Českým statistickým úřadem Ministerstvo práce a sociálních věcí počínaje lednem 2013 přechází na nový ukazatel registrované nezaměstnanosti v ČR s názvem **Podíl nezaměstnaných osob**, který vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 – 64 let ze všech obyvatel ve stejném věku. Tento ukazatel nahrazuje doposud zveřejňovanou míru registrované nezaměstnanosti, která poměřuje všechny dosažitelné uchazeče o zaměstnání pouze k ekonomicky aktivním osobám.“ Zdroj: Portál MPSV (https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/zmena_metodiky)

⁵⁸ Údaje za listopad 2016

⁵⁹ *Integrovaný plán rozvoje města Břeclavi – zóna Valtická* [online]. Břeclav: DHV; MěÚ Břeclav [cit. 2017-02-14]. S. 23.

⁶⁰ Družstevní byty lze nabízet jen k podnájmu, což nové obyvatele vystavuje větší nejistotě ztráty bydlení.

⁶¹ Oslovené (hlavně romské) rodiny na Valtické obvykle spojoval fakt, že se k pronájmu či podnájmu dostali skrze osobní známost, kde někdy hrálo roli i nevyžadování vstupní kauce ze strany majitele.

⁶² Dle našich zjištění se kromě technického stavu konkrétního objektu, nebo patra, ve kterém se byt nachází, na ceně odráží i „historie nájemníků“ v konkrétním domě. Pokud se v domě v minulosti vykytovaly „problémové“ rodiny, ochota lidí se sem přestěhovat je nižší. K častějším obměnám nájemníků přitom logicky dochází více v bytových domech, kde je nižší podíl doposud bydlících starousedlíků.

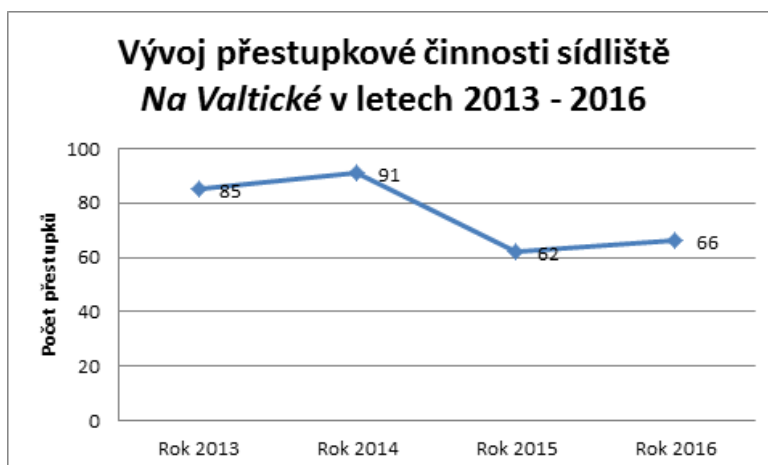

zbytkem města⁶³. Příchod sociálně slabších obyvatel je spojený také s průběhem privatizace městských bytů a prodejem objektu s byty čtvrté kategorie (holobyty) v Charvátské Nové Vsi. Několik vystěhovaných domácností, včetně více – početných domácností, totiž skončilo právě v bytech na sídlišti⁶⁴. Oslovené (hlavně romské) rodiny na Valtické obvykle spojoval fakt, že se k pronájmu či podnájmu dostaly skrze osobní známost, kde důležité bylo i nevyžadování vstupní kauce ze strany majitele. Z toho je patrné, že Na Valtické nedochází ke kupčení s byty ani k obchodu s chudobou a proměna skladby nájemníků je dána shodou okolností a strukturálními příčinami. Některé sociálně slabší rodiny zde sice platí vyšší nájem, než je v místě obvyklé, nicméně se někdy jedná o mnohočetné rodiny, takže výši nájmu lze pochopit i jako „pojištění rizika“. Vzhledem k výše nastíněným proměnám však nelze v budoucnu naznačené rizikové jevy do budoucna úplně vyloučit.

S proměnou struktury obyvatel na sídlišti byl donedávna spojený také klesající pocit bezpečí tamních obyvatel. Dle dostupných informací bylo místní veřejností poukazováno hlavně na konzumaci alkoholu a jiných návykových látek na veřejných prostranstvích nebo uvnitř jednotlivých vchodů (neznámými lidmi), a vandalismus. V souvislosti s tím město a městská policie, přistoupili v roce 2015 také v této lokalitě k realizaci preventivních opatření, jmenovitě k rozšíření kamerového systému a k navýšení počtu APK o další dva muže, kteří nyní hlídají v městských částech Poštorná a Charvátská Nová Ves (především pak právě Na Valtické). Zhruba ve stejnou dobu rozšířila mládežnická organizace Apoštolské církve - *Royal Rangers* své aktivity o provozování neformálního volnočasového centra v opuštěné kotelně, kterou organizaci za snížené nájemné nabídlo k užívání město. Prostory kotelny slouží také jako zázemí pro hlídku APK (APK jsou zároveň členy sboru Apoštolské církve). Kromě uvedených aktivit na sídlišti působí s preventivně – volnočasovými a komunitními aktivitami ještě IQ Roma servis. K – centrum Oblastní Charity Břeclav zase v lokalitě provozuje streetwork a monitoring míst s výskytem aplikačních pomůcek.

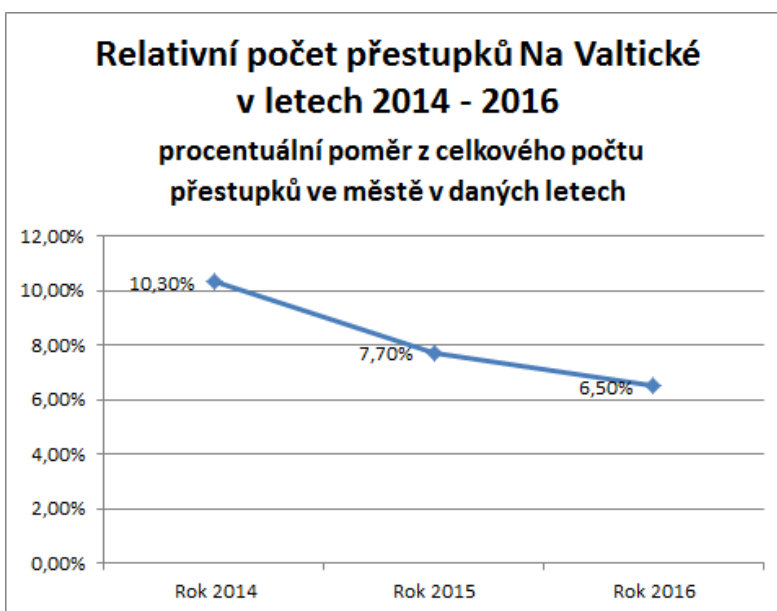
⁶³ S tímto faktem zřejmě souvisí výhodnost pronájmu bytů před jejich odprodejem a tedy i fakt, že většina bytů na sídlišti dosud zůstává v rukou původních majitelů. Jinou příčinou může být také převedení či pronájem bytů blízkým příbuzným.

⁶⁴ V jednom z bytů 3 + 1 Na Valtické, se tísni více než 20 lidí.

Graf 6- Vývoj přestupkové činnosti sídliště Na Valtické v letech 2013 - 2016 (Zdroj: Městská policie Břeclav/vlastní zpracování)

Se zavedením či posílením všech preventivních a dalších opatření (včetně IPRM) se situace na sídlišti stabilizuje a zlepšení kvituje i část obyvatel a převážná většina systémových aktérů. Mírně se snížil i celkový počet přestupků (vyjma dopravních přestupků) zde spáchaných a jejich relativní četnost dokonce setrvale klesá, i když to nelze s jistotou dát do souvislosti s preventivními opatřeními, která fungují teprve krátce.

Graf 7 - Relativní počet přestupků Na Valtické v letech 2014 - 2016 (Zdroj: Městská policie/vlastní zpracování)

Ani všechny tyto intervence však doposud nezabránili nízkým cenám nemovitostí a snížení atraktivity sídliště pro standardní bydlení. Někteří obyvatelé také doposud poukazují na přetrvávání rizikových

jevů, kterých jsou v lokalitě svědky. „Vždyť to tady kolikrát slyším, jak na sebe pískají pod oknem... Máš, nemáš něco?“⁶⁵

Další vyloučené lokality

Výskyt další míst, potenciálně ohrožených chudobou a sociálním vyloučením je naznačen na mapě 4 na straně 33. Nejedná se však v pravém smyslu o lokality, jako spíše o jednotlivé bytové domy či ubytovny, kde je zvýšená koncentrace osob dlouhodobě nezaměstnaných, pobírajících dávky HN, nebo lidí v nejistém bydlení. Kromě vybraných ubytoven, především pak ubytovny na Mládežnické ulici, lze do výčtu zařadit rovněž dva břeclavské azylové domy, bývalou ubytovnu firmy OTIS na ul. J. Opletala, vybrané domy na Zámeckém náměstí a část bytoven v ulici U Splavu, Okružní, Budovatelská či Hájová. Nejedná se však o žádné masivní koncentrace sociálně vyloučených osob, jako spíše o strukturální obměnu nájemníků obdobnou jako Na Valtické. Specifické kapacity využívané osobami ohroženými chudobou v nepříznivé bytové situaci vznikly i v objektech na ulici 17. listopadu a dle zatím neověřených informací i nábřeží Komenského.

Za specifickou skupinu sociálně vyloučených lokalit můžeme v Břeclavi považovat i bezdomovecké squaty, ve kterých podle našich zjištění přebývá v Břeclavi asi **22 – 25 lidí**. Kromě všeobecně známého *Mlýna*, kde tradičně bydlí nejvíce osob, se jedná rovněž o *Starou školku*, *Miami*, tzv. *Bunkr u Vídeňáku*, vojenský objekt *Rota* a další opuštěné budovy. Tyto objekty přitom naplňují definici SVL bezezbytku, protože jejich obyvatelé jsou téměř vždy nezaměstnaní, pobírající dávky v HN, často zadlužení atd.

Dle našich zjištění squaty „pohlcují“ řadu lidí v bytové nouzi a fungují tak jako svého druhu alternativa nedostatečných kapacit krizového bydlení. Bydlení na squatech je však krajně nejisté a nebezpečné a spoléhat se na něj jako na řešení situace by bylo iluzorní. Například obyvatelům *Mlýna* dlouhodobě hrozí, že se budou muset vystěhovat, naposledy od 19. srpna 2016, kdy se zde zřítla část stropu a město již stanovilo několik předběžných termínů pro úplné uzavření objektu. Podobná situace hrozí také obyvatelům *Miami* a není v tuto chvíli vůbec jisté, kam se všichni ti lidé přesunou.

⁶⁵ Osobní sdělení respondentky OL 6. Vlastní terénní záznamy.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Obrázek 7 - Vránů mlýn (Zdroj: <http://tatan.rajce.idnes.cz/Breclav/>)

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Bytová problematika na místní úrovni

Domovní a bytový fond ve městě

Podle SLDB 2011⁶⁶ se Břeclavi nacházelo **9721 trvale obydlených bytů** z toho 3639 v rodinných domech a 5979 v domech bytových. Přesto, že se jedná o údaj starý už šest let, aktuální stav se od něj příliš neliší, protože například **v letech 2011 - 2015 se v Břeclavi dostavělo jen 122 nových bytů**. Výstavba je tak ve srovnání s poptávkou poměrně nízká a bytový fond se příliš nezvětšuje. Pokud se staví, tak hlavně rodinné domy.

Ze zmíněného sčítání také vyplývá, že se ve městě **v roce 2011 nacházelo celkem 949 trvale neobydlených bytů v 416 trvale neobydlených domech** (z toho však část sloužila k rekreaci).

V Břeclavi byla vždy početně významná individuální výstavba rodinných domů. Z hlediska vlastnictví fyzických osob později také privatizace městských bytů. Prodané obecní byty přešly většinou do soukromých rukou, většina z nich do spoluvlastnictví vlastníků (dále SVBJ) bytů nebo nových bytových družstev. Převládajícími typy bydlení jsou nyní v Břeclavi vlastnictví rodinného domu (**3082 bytů**) nebo vlastnictví bytu v rámci SVBJ či nově vzniklého družstva v bytovém domě (**2547 bytů**). Město ani stát však nikdy nebyli v Břeclavi držitelem většiny bytů. Majoritním vlastníkem je již od 80. let *Stavební bytové družstvo Dyje*, které v současné době vykonává správu u přibližně 5000 bytů, které jsou buď přímo ve vlastnictví družstva, nebo lidí, kteří si byty od družstva odkoupili (2496 bytů), nebo u SVBJ a družstev, které vznikli odprodejem městských bytů a nyní platí družstvu Dyje za komerční správu. Vlastnictví celých bytových domů firmami či fyzickými osobami není v Břeclavi příliš rozšířené. V centru Břeclavi je sice řada domů v soukromém vlastnictví, ale často v nich sídlí kanceláře a provozovny. Pokud jsou větší bytové domy v majetku soukromých firem, jedná se většinou o novější developerské projekty, nicméně i tam jsou byty určené k prodeji do soukromého vlastnictví fyzických osob.

Družstvo Dyje vlastní převážně panelové domy v lokalitách, na jejichž výstavbě se v 70. a 80. letech podílelo, například *U Splavu*, *Dukelských hrdinů*, nebo *sídlíště Slováká*. Zdaleka největší družstevní lokalitou je však sídlíště Na Valtické, vybudované v 80 letech na okraji Břeclavi. Družstvo zde vlastní více než tisícovku (z celkového počtu 1441) bytů a pro ostatní vlastníky zajišťuje zmiňovanou správu.

Realitní trh

V Břeclavi se nové byty průběžně staví, nicméně poptávka mnohonásobně převyšuje nabídku. Vznikají tak hlavně rodinné domy nebo sporadicky menší bytovky. Největšími developerskými projekty v nedávné době byla výstavba *Bytového komplexu EURO* s 87 byty, *multifunkčního bytového domu*

⁶⁶Český statistický úřad. *Vše o území: Břeclav - obec/město (okres Břeclav)* [online]. In: [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/>

Slovan I na ulici U Nemocnice, *bytového domu za kasárnami* na ulici Kpt. Jaroše (30 bytů), bytové domy postavené městem na ulici Kpt. Jaroše (76 bytů) nebo Karla Hynka Máchy (62 bytů). V posledních dvou letech se budovaly hlavně menší bytovky, například bytový dům na Lidické s 16 byty a bytový dům v ulici Národních Hrdinů s 8 byty. V současné době probíhá výstavba *druhé etapy polyfunkčního domu Slovan II* na ulici U Nemocnice, kde vznikne asi 70 nových bytů a výstavba kolonie rodinných domků v ulici *Březinova* s plánovaným počtem 20 rodinných domků (nyní pozastaveno).

Poslední skutečně masivní výstavba bytů však v Břeclavi probíhala od konce 70. do poloviny 80 let, kdy se vybudovalo sídliště na Valtické s 1441 byty.

Prodejní ceny bytů a nájemné

Namátkovým průzkumem stránek realitních kanceláří a rozhovory s několika lidmi, kteří se věnují trhu s nemovitostmi, jsme dospěli k poznatku, že v Břeclavi se nyní nabízejí k prodeji hlavně byty s dispozicí 2 + 1 a 3 + 1. Jejich průměrná prodejní cena se pohybuje okolo 1 600 000 Kč, nicméně u novostaveb se mohou ceny vyšplhat až ke 2 000 000 Kč a více. Podstatně levnější jsou byty na sídlišti Na Valtické. Zde se průměrná cena za byt 2 + 1 pohybuje okolo 850 000 Kč (cca 45 m²) a za byt 3 + 1 okolo 1 225 000 Kč (cca 70 m²). V rámci Břeclavi jsou rovněž velmi levné byty 1 + 1 ve starší panelové zástavbě. Nejlevnější byty lze pořídit v dražbách domů zatížených exekucí. Celkový počet bytů nabízených v Břeclavi k prodeji však není příliš velký.

Nájemné se pohybuje v rozmezí 8 000 – 9 000 za pronájem bytu 2 + 1. I s cenou služeb lze tak v Břeclavi bydlet od 10 000 – 12 000 v závislosti na lokalitě a standardu bytu. V cenách nájemného se přitom sídliště Na Valtické jako celek od zbytku města příliš neodlišuje. Některé byty jsou zde však přeci jen levnější (např. 2 + 1 za 8500 včetně služeb, 4 + 1 za 11 000 včetně služeb) zřejmě záleží na struktuře nájemníků v jednotlivých vchodech, celkové rekonstrukci domu i stavu jednotlivých bytů, které se promítají do ceny nájmu. Obecně však lze říci, že celkový počet bytů, které jsou v Břeclavi nabízeny k pronájmu je omezený, a pohybuje se pouze v řádu jednotek. Průměrná výše nájmu je v Břeclavi vysoká a srovnatelná s většími městy.

Městský bytový fond

Privatizace městského bytového fondu

Stejně jako v případě jiných obcí v tehdejší Československu byly i v Břeclavi po roce 1991, dle zákona č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, postupně převedeny státní byty do vlastnictví města. V roce 1992 se jednalo přibližně o 1600 bytových jednotek. Celkový počet bytů v Břeclavi byl přitom ve stejném roce 9184, takže město bylo zpočátku významným, téměř pětinovým vlastníkem všech bytových jednotek v obci. Předchozími vlastníky bytů,

kteřé se následně převedly na město, bylo OPBH, různé státní instituce

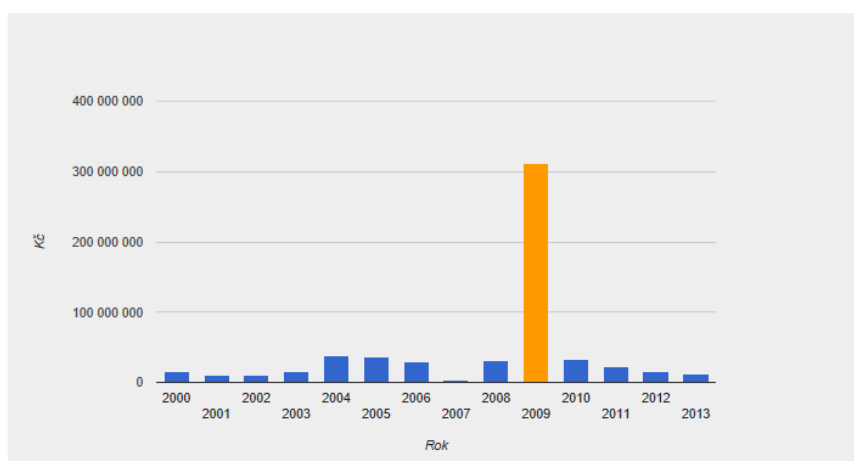

nebo státní podniky (například FOSFA, Poštorenské keramické závody a. j.).

Ve srovnání s ostatními regiony, započalo vedení města s masivní privatizací a převáděním bytů do osobního vlastnictví poměrně pozdě, až v roce 2007 (do té doby byly privatizovány jen některé vybrané objekty a byty), kdy vlastnilo ještě 1254 bytů.

V rámci privatizace se nájemníkům se převáděly převážně celé bytové domy, a to hlavně do vlastnictví *společenstev vlastníků bytových jednotek* (dále SVBJ) nebo *bytových družstev*, které za tímto účelem nájemníci vytvořili. Prodej domů se řídil *Metodikou prodeje bytových domů města Břeclav*⁶⁷, kde byla vytvořena tzv. *prodejní bonita bytových domů*, stanovující priority při prodeji bytového fondu. Celkem proběhly 2 vlny privatizace bytového fondu a následně vlna třetí, která pokračuje i v současnosti. Většina bytů, cca 900 se prodalo během vlny v letech 2007 – 2010, z toho zdaleka nejvíce bytů na přelomu let 2008 – 2009. (viz graf 8). V dalších vlnách probíhal hlavně doplňkový prodej méně lukrativních bytových domů nebo bytů, které se z nějakého jiného důvodu neprodaly ve vlně první.

Příjmy z prodeje dlouhodobého majetku (kromě drobného) 2000 - 2013

Graf 8 - Příjmy města Břeclav z prodeje dlouhodobého majetku v letech 2000 - 2013⁶⁸ (zdroj: www.klikacirozpocet.cz)

Skutečnost masivního převádění bytů či prodeje domů obvykle pod odhadní cenou se v minulosti samozřejmě neobešla bez problematizování a byla opakovaně kritizována částí opozice i hlasy zvenčí⁶⁹. Největší kritiky se dostalo faktu, že byl prodej a převod zprostředkován vybranými realitními kancelářemi, které neprošly výběrovým řízením. Objevovaly se však i hlasy poukazující například na nedostatečnou komunikaci města, nebo zprostředkujících kanceláří s nájemníky, kterých se odprodej týkal a další okolnosti privatizace. Průběh privatizace nakonec posuzoval i Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (dále jen ÚOHS), který „... *potvrdil, že při výběru prodejců městských částí bytů*

⁶⁷ Zdroj: <http://breclav.eu/file/20101/>

⁶⁸ Zdroj: <http://www.rozpocetobce.cz/seznam-obci/584291-breclav/prijmy/kapitalove/2009>

⁶⁹ Poznámka: Při celkovém zisku 368 391 670 Kč z prodeje zhruba 900 bytů v první vlně privatizace byla průměrná prodejní cena bytu 409 324 Kč.

obešla břeclavská radnice zákon. Za toto jí byla uložena pokuta ve výši třiceti tisíc korun.⁷⁰ V rozhodnutí ÚOHS se konkrétně píše: „Výběru dodavatele nepředcházelo žádné transparentně provedené zadávací řízení, které by objektivně dokládalo, že právě vybrané realitní kanceláře nabízejí nejlepší smluvní podmínky... Cena veřejné zakázky, při jejímž zadání se zadavatel dopustil správního deliktu, a za kterou může být zadavateli uložena pokuta, činí prokazatelně nejméně 14 735 666,8 Kč.“⁷¹

Kromě odprodeje město v menší míře realizovalo bytovou výstavbu. Za přispění dotačních prostředků Státního fondu rozvoje bydlení a Ministerstva pro místní rozvoj, se rekonstruovaly jak celé bytové domy, tak i nástavby na již existující domy. Celkem tak od roku 1997 vzniklo nejméně 240 bytových jednotek, v lokalitách uvedených v tabulce 8. Část z nich však byla postavena s výrazným finančním podílem nájemníků a město bylo v tomto případě pouze spolupodílníkem a nikoliv úplným vlastníkem bytů (proto je v tabulce 8 neuvádíme, jednalo se asi o 62 bytů). Přes uvedenou výstavbu město v minulosti výrazně více prodávalo, než stavělo. Poměr prodeje a výstavby mezi lety od začátku privatizace názorně ukazuje graf 9.

Graf 9 - Poměr počtu prodaných a vystavěných městských bytů (Zdroj: Odbor majetkový MěÚ/Vlastní zpracování)

Celkem vzato od začátku privatizace obec převedla či rozprodala do rukou soukromých vlastníků téměř 90 % svého původního bytového fondu (do tohoto čísla nejsou zahrnuty byty vystavěné po roce 1991 ani zbourané bytové domy). Nahlédneme-li do výsledků dotazníkového šetření Ústavu územního rozvoje z roku 2012⁷², zjistíme, že v celorepublikovém kontextu Břeclav

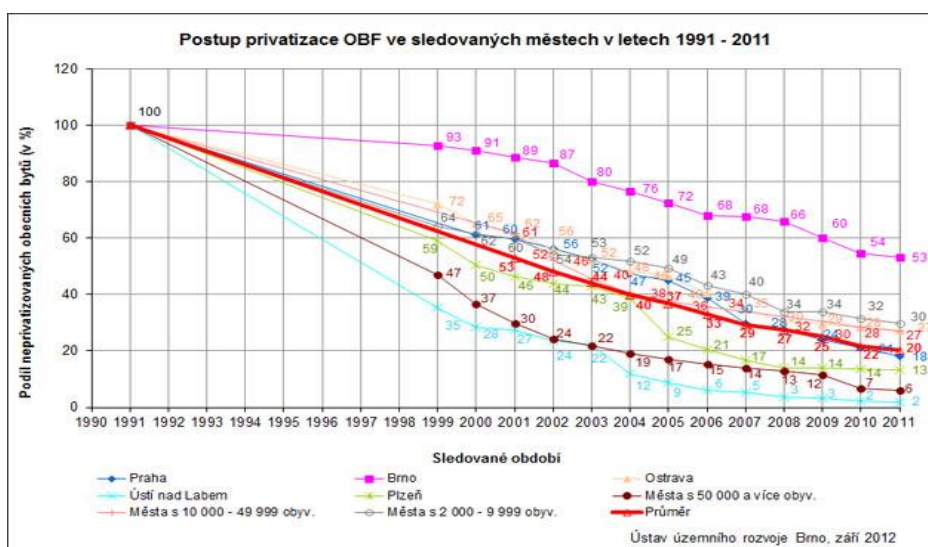
⁷⁰ Bytová politika jako nástroj rozvoje města Břeclavi. Bc. Veronika Paulíková. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta Managementu a ekonomiky. 2013. S. 56

⁷¹ <http://www.uohs.cz/cs/verejne-zakazky/sbirky-rozhodnuti/detail-7645.html>

⁷² Ústav územního rozvoje. *Výsledky dotazníkové akce o změnách v obecním bytovém fondu ve vybraných městech (2010, 2011)* [online]. In: . [cit. 2016-05-24]. Dostupné z: <http://www.uur.cz/default.asp?ID=4591>

mírně odlišuje vyšším procentuálním zastoupením převedených či odprodáných bytů. Podíl bytových jednotek, které obcím zůstaly, činí průměrně kolem 20 %, u obcí v rozmezí 10 000 – 49 999 obyvatel, kam Břeclav spadá, je to 27 % (viz. Graf 10), takže Břeclav privatizovala mírně nadprůměrně⁷³. Současných 322 bytů v obecním vlastnictví znamená zhruba 20 % z původně asi 1600 bytů vlastněných městem Břeclav, ale pouze asi 3 % ze všech bytů ve městě. Pro srovnání: před privatizací vlastnilo město asi 18 % ze všech bytů na území obce. Celorepublikový průměr v té době činil 40,1 %.

Graf 10 - Postup privatizace obecního bytového fondu ve sledovaných městech (Zdroj: ÚÚR)

Stávající bytový fond města

Město Břeclav je současně době vlastníkem 322 bytů, což představuje jen zhruba 3 % všech bytových jednotek na území města (viz graf 11).

⁷³ Do zmíněného dotazníkového šetření však byly zahrnuty pouze vybrané obce a navíc bylo realizováno před zhruba pěti lety, takže srovnání kontextu Břeclavi s výsledky dotazníků nemusí být zcela přesné.

Graf 11 - Podíl městských bytů z celkového počtu bytů v Břeclavi (Zdroj: Odbor majetkový MěÚ/Vlastní zpracování)

Byty ve vlastnictví města, lze rozčlenit do následujících kategorií:

1. **Standardní byty** pro běžný nájem, neboli tzv. **trvale nájemní byty** (133).
2. **Služební byty** (2)
3. **Byty zvláštního určení**, kam spadají byty v režimu DPS a bezbariérové byty (81 + 3)
4. **Byty se smlouvou o smlouvě budoucí** (vybudované s pomocí dotace od státu), které budou převedeny na nájemníky po skončení lhůty vymezené podmínkami dotace (102)

Strukturu a počet městských bytů přibližuje tabulka 5 a tabulka 6. V tabulkách není zahrnuto 81 bytů v DPS na ulici *Seniorů*.

Adresa	Počet bytů	Poznámka
Bratislavská 2238/4	4	
Dělnická 802/4	1	Byt v rámci SVBJ
Fučíkova 305/86	1	Rodinný dům
Hřbitovní 3347/1	1	Služební byt (Hasiči). Rodinný dům
Chodská 1371/2	4	Správa UZSVM. Město pronajímá
J. Černého 505/14	1	Rodinný dům
Kpt. Jaroše 1424	3	Bezbariérové byty
Krátká 1284/8	24	
Lanžhotská 449/11	4	
Riegrova 1012/27	13	
Na Pěšině 3168/18	7	
Národních odboje 1217/17	2	Správa UZSVM. Město pronajímá
Národních hrdinů 2010/18	6	Dům je prázdný
Národních hrdinů 311/20	6	
Národních hrdinů 300/47	13	
Na Zahradách 1133/19	13	
Na Zahradách 1137/20	16	
Na Zahradách 1111/21	15	
Pohansko 206	1	Služební byt (Správa záměčku)
Sady 28. Října 588/2	4	
Veslařská 2851/3	1	Rodinný dům

Tabulka 4 - Přehled standardních, bezbariérových a služebních bytů ve vlastnictví města Břeclav (Zdroj: Odbor majetkový)

MěÚ/Vlastní zpracování)

Adresa	Počet Bytů
Kpt. Jaroše 1424	66
Kpt. Jaroše 1425	10
Nádražní 967/85	6
Nádražní 971/93	6
Okružní 1114/4	6
Okružní 999/5	6
Sady 28. Října 588/2	2

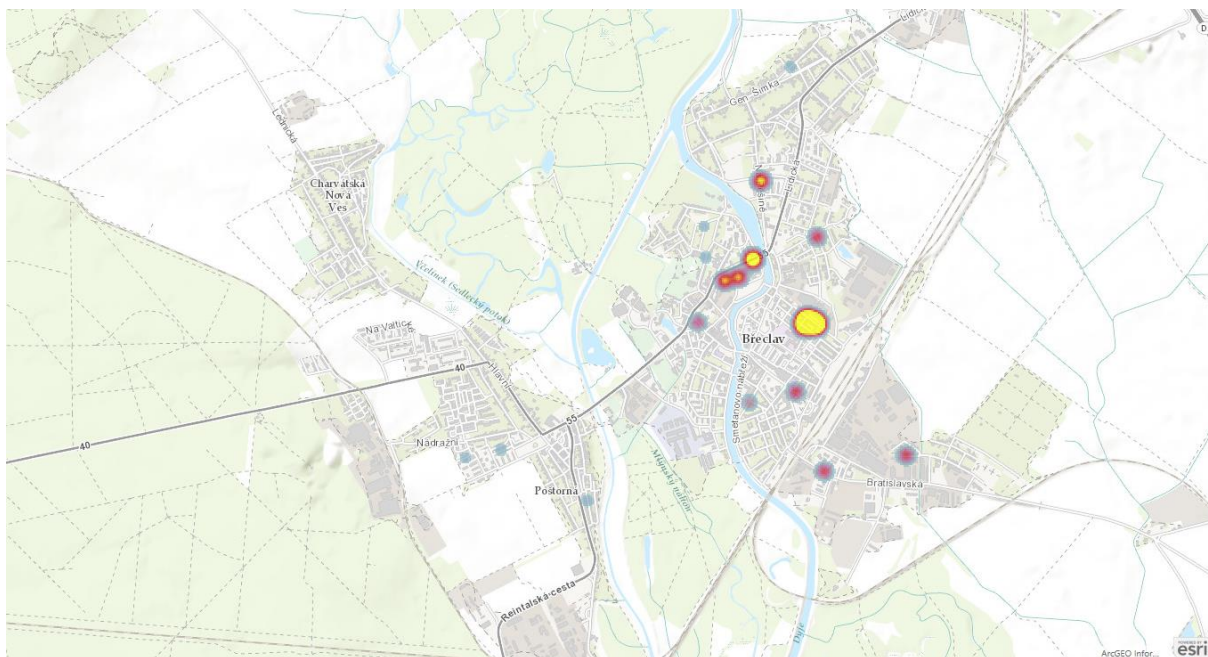
Tabulka 5 - Byty se smlouvou o smlouvě budoucí (o odprodeji stávajícím nájemníkům)(Zdroj: Odbor majetkový
MěÚ/Vlastní zpracování)

Většina bytů se smlouvou o smlouvě budoucí, postavených v letech 1997 – 2004, bude po vypršení dvacetileté lhůty, vymezené podmínkami dotace *Ministerstva pro místní rozvoj* (dále jen MMR) nebo *Státního fondu rozvoje bydlení* (dále jen SFRB), nájemníkům převedena (odprodána) do osobního vlastnictví. Nájemníci již mají za tímto účelem na jednotlivých adresách založená bytová družstva, protože se s tímto převodem počítalo už v době výstavby bytů. Na adresách Nádražní 85 a 93 a Okružní 4 a 5 je město podílníkem SVBJ v rámci celého bytového domu. Celkem bude převedeno 20 bytů (půdních vestaveb) v roce 2017 a 76 bytů v roce 2024⁷⁴.

Kromě 81 bytů DPS tak městu zůstává 133 standardních bytů, 2 byty služební a 3 bezbariérové. Jejich prostorové rozmístění zachycuje mapa 4.

⁷⁴ Město je rovněž 40 % spolupodílníkem v Družství Byt 2000, které disponuje 58 byty na ulici Karla Hynka Máchy. Městský podíl bude na družstvo převeden v roce 2021.

Mapa 4 - Koncentrace a prostorové rozmístění standardních městských bytů dle tabulky 7 (Zdroj: Odbor majetkový MěÚ/Vlastní zpracování)

Ze standardních bytů je většina (81) koncentrována v lokalitě Na Zahradách, Riegrova a Krátká. Tyto byty také jako jedny z mála neplánuje město v blízké budoucnosti odprodat. Specifickou podkategorií standardních bytů, kterými město právně nedisponuje a nemůže je tedy prodat, jsou 2 nemovitosti (s 6. byty), které jsou v držení *Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových* (dále jen UZSVM) a město Břeclav v nich vykonává tzv. *národní správu*, dokud nebude nalezen právoplatný restituent nebo jeho příbuzní. Zbýlých 40 bytů se město chystá odprodat. V roce 2017 se to přitom dotkne asi 13 – 20 (standardních) bytů.

Jeden bytový dům se šesti byty je v tuto chvíli prázdný a jeho budoucí využití je nejasné. Nachází se v areálu cukrovaru, kde město plánuje za přispění investorů vybudovat podnikatelskou zónu, nicméně konkrétní podrobnosti nejsou v tuto chvíli známy a není tak zřejmé, jestli dům zůstane stát anebo ustoupí potřebě stavby nových objektů.

Bytová politika a správa bytového fondu

V současné době neexistuje žádná koncepční bytová politika města a není ani vypracovaný žádný závazný dokument či plán pro bytovou politiku budoucí. Nakládání s bytovým fondem tak bylo doposud určováno vybranými rozhodnutími rady či zastupitelstva města, které stanovily, které byty budou odprodány, a které si město ve vlastnictví ponechá. Směřování bytové politiky je také částečně naznačeno v dokumentu *Metodika prodeje bytových domů z bytového fondu města Břeclav*, kde se dočteme „*Město preferuje poskytování regulovaného nájemního bydlení sociálně potřebným. Naopak vyšší standard bydlení by neměl být předmětem individuální podpory z veřejných prostředků. Nedílnou*

součástí bytové politiky města je také požadavek na efektivní správu a údržbu bytového fondu.⁷⁵ Z uvedených řádků vyplývá, že si město ponechá pouze nejnutnější množství bytů pro sociální účely (případně služební) anebo byty jinak neprodejné. Seznam bytů, které si město plánuje ponechat, shrnujeme v tabulce 7.

Adresa	Počet bytů	Poznámka
Hřbitovní 3347/1	1	Rodinný dům. Služební byt (Hasiči)
Chodská 1371/2	4	Správa UZSVM. Město pronajímá
Kpt. Jaroše 1424	3	Bezbariérové byty
Krátká 1284/8	24	
Riegrova 1012/27	13	
Národních odboje 1217/17	2	Správa UZSVM. Město pronajímá
Na Zahradách 1133/19	13	
Na Zahradách 1137/20	16	
Na Zahradách 1111/21	15	
Pohansko 206	1	Služební byt
Seniorů 3169/1	81	Byty v penzionu s pečovatelskou službou - DPS

Tabulka 6 – Byty, které si město plánuje ponechat (Zdroj: Odbor majetkový MěÚ/Vlastní zpracování)

Přidělování městských bytů a výše nájemného

Ročně se uvolňuje asi 6 – 10 městských bytů, které však musí obvykle projít dílčí rekonstrukcí, než se přidělí dalšímu nájemníkovi. Zájemci o městské bydlení jsou evidováni v seznamu uchazečů, který je každým rokem aktualizován a v době výzkumu se v něm nacházelo asi **125 lidí**. Nejedná se však o pořadník (zrušený v roce 2012), nýbrž pouze o seznam evidovaných uchazečů, kteří následně mohou reagovat na jednotlivé nabídky bytů. Do seznamu může být zařazen uchazeč, který: „*není nájemcem či vlastníkem jiného bytu, ani domu...jehož manžel/ka nevlastní a není nájemcem bytu nebo domu ...nemá dluh vůči městu Břeclav ani jím zřízeným organizacím...nemá právo věcného břemene užívání bytu či nemovitosti určené k bydlení.*“⁷⁶ Při žádosti se posuzuje několik kritérií, která jsou u jednotlivých uchazečů bodově ohodnocena. Mezi hodnocená kritéria patří dosavadní rodinné a bytové poměry, počet dětí, zdravotní stav, místo trvalého pobytu a finanční příjem. Upřednostňována jsou hlavně sociální a zdravotní kritéria a místo předchozího bydliště. Jednotlivé skutečnosti hodné posouzení jsou žadatelem uváděny v *Žádosti o nájem bytu*, která je případně doplněna potřebnými dokumenty z odboru majetkového nebo odboru sociálních věcí a školství.

Žádosti jsou posuzovány majetkovou komisí města Břeclav, kterou tvoří 6 nominantů politických stran. Komise se schází přibližně 1 x za dva měsíce, nebo dle potřeby a posuzuje žádosti a dokumentaci připravenou majetkovým odborem, který zároveň komisi navrhuje své stanovisko. Komise následně předává své stanovisko radě města, která má konečné slovo při přidělování bytů.

Postup a pravidla pro přidělování bytů, včetně bodového hodnocení uchazečů v *Příloze 6*, jsou z větší části sepsány v dokumentu *Pravidla nájmu, výpůjčky a zřizování věcných břemen u nemovitých věcí*

⁷⁵ Metodika prodeje bytových domů z bytového fondu města Břeclav. Článek 1.

⁷⁶ *Pravidla nájmu, výpůjčky a zřizování věcných břemen u nemovitých věcí ve vlastnictví města*, ve druhé části, článku 2 *Nájem bytů*. S. 6.

ve *vlastnictví města*, ve druhé části, článku 2 *Nájem bytů*⁷⁷. Vyhledání zmíněného dokumentu je přitom zbytečně složité. Na webových stránkách města musí občan kliknout nejprve na sekci *Občan a správa*, následně na sekci *Manuál občana*, následně na sekci *Majetek města* (celá sekce), zde na sekci *Pravidla pro nakládání s majetkem města* (paradoxně nikoliv na sekci *Přidělení obecního bytu*) a v té na odkaz *Pravidla nájmu, výpůjčky a zřizování věcných břemen u nemovitostí v majetku města Břeclav*. Naposledy potom na odkaz *Úprava Přílohy č. 3. Pravidel nájmu, výpůjčky a zřizování věcných břemen u nemovitých věcí ve vlastnictví města Břeclav*⁷⁸.

Městské byty jsou pronajímány na dobu určitou jednoho roku s možností prodloužení až na dobu neurčitou. „Po uplynutí roční lhůty se nájemní smlouva prodlužuje na dobu neurčitou, s výjimkou případů, kdy nájemce: (...) neplatí řádně a včas nájemné. V případě méně závažného porušení uvedené povinností, může být nájemní smlouva prodlužována, či uzavírána nová smlouva opakovaně na dobu určitou, vždy nejdéle na jeden rok. Působnost k uzavírání těchto nájemních smluv na dobu určitou, či jejich prodlužování na dobu určitou je svěřena OM...“⁷⁹ U většiny městských bytů jsou v současnosti uzavřeny smlouvy na dobu neurčitou.

V ojedinělých případech, hlavně u dlužníků, jsou byty pronajímány také na dobu kratší. Obvykle se tak děje poté, kdy nájemník dluží na nájmu, vyprší mu nájemní smlouva, ale město ho i tak nechá v bytě bydlet dále. (např. bez nájemní smlouvy, dle tzv. odvozeného užívacího práva, které platilo v předchozím občanském zákoníku). Nová smlouva s ním je uzavřena až poté, kdy zaplatí jistinu dluhu. V takových případech jsou nové smlouvy obvykle uzavírány na 2 – 3 měsíce a teprve později na standardní 1 rok.

Výše nájemného je v městských bytech rozdělena do dvou kategorií. V bytech zvláštního určení, mezi které patří byty v DPS a bezbariérové byty, je nájemné 16,42 Kč za m². Stejně nájemné platí také v tzv. *bytech vybudovaných za specifických podmínek* na ul. Kpt. Jaroše a Karla Hynka Máchy. V ostatních, standardních a služebních bytech je potom jeho smluvní výše stanovena na 56 Kč za m² (v souladu se zákonem č. 107/2006) a tuto částku město nezvyšovalo od roku 2010. Podle vyjádření pracovníků odboru majetkového výnosy z takto stanoveného nájemného postačují na pokrytí nákladů elementární údržby a dílčích oprav bytového fondu a nepoužívají se pro financování jiných aktivit města. Nicméně dle názoru některých nájemníků, například v lokalitě Na Zahradách, Riegrova a Krátká je technický stav těchto bytů neuspokojivý a znatelně zvyšuje celkové náklady na bydlení a bytový fond je dle nich pod investovaný (viz strana 39).

Kromě částky nájemného, lze do nákladů na bydlení rovněž zahrnout vlastní výdaje nájemníků na opravy a zařízení bytu. V rámci realizovaného terénního šetření si část nájemníků stěžovala na to, že si musí dílčí opravy hradit ze svého. V souvislosti s tím je však nutné upřesnit, že rozdělení oprav

⁷⁷ <http://breclav.eu/obcan-a-sprava/pravidla-najmu-vypujcky-a-zrizovani-vecnych-bremen-u>

⁷⁸ S vyhledáním dokumentu mají komplikace i někteří zaměstnanci města, pro řadového občana to tedy musí být poněkud matoucí.

⁷⁹ *Pravidla nájmu, výpůjčky a zřizování věcných břemen u nemovitých věcí ve vlastnictví města*, ve druhé části, článku 2 *Nájem bytů*. S. 4.

hrazených ještě nájemníkem a těch už hrazených nájemcem bylo vymezeno *Nařízením vlády 308/2015, kterým se provádí paragraf 2287 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku*. Z nařízení vyplývá, že nájemníci by ze svého měli hradit opravy do výše 100 Kč za m² bytové jednotky ročně, jednorázově potom maximálně do výše 1000 Kč.

Dluhy na nájemném

Vybírání nájemného se neobejde bez problémů s placením a vznikem dlužných částek. V případě prodlevy s úhradou nájmu město posílá v prvních dvou měsících upomínky a již po třetím může podat výzvu k vyklizení bytu a usilovat o vystěhování nájemníka, včetně žaloby o soudním vystěhování. Teoreticky tedy může dojít k vystěhování dlužníka už zhruba 3 měsíce od prodlevy. V praxi je však postup města benevolentnější a fakticky se tak neděje. Navíc v některých případech nájemník po podání výzvy k vyklizení majetkovým odborem začne dlužnou částku (více nebo méně pravidelně) splácet a proces vystěhování následně pozastaven a nájemník dostane další šanci, byť s ním do doby splacení dluhu není uzavřena (či prodloužena) nájemní smlouva. Zhruba ve třech případech mohou dokonce nájemníci byt užívat, přestože jsou ještě dlužníci a formálně s nimi není možné uzavřít nájemní smlouvu⁸⁰. V praxi je tedy počet ukončených nájmu u dlužníků nízký (v roce 2015 to bylo například ve třech případech). Dlužné částky se ovšem vymáhají důsledně a to včetně úroku z prodlení, který je 1 promile denně, neboli 36 % ročně a může tak postupně převýšit vlastní dlužnou částku. To činí největší problémy vystěhovaným dlužníkům, kteří by si rádi opět zažádali o městský byt, ale jsou kvůli dluhu z tohoto procesu vyřazeni. Odpuštění penále je přitom nepravděpodobné a město k němu přistupuje zřídka.

V prosinci 2016, evidovalo město zhruba 80 dlužníků na nájemném, z toho však více jak polovina už v městských bytech nebydlela. Celkový počet bydlících dlužníků byl ve stejném období 36, z toho 22 v lokalitě Na Zahradách, Riegrova, Krátká. Jejich dluh činil 287 800 Kč.

Na problematiku dlužníků město zareagovalo zavedením preventivních opatření, díky kterým se počet dlužníků i celkovou výši dluhu podařilo stabilizovat a od té doby už se příliš nezvyšují. Mezi tato opatření patří cca 10 splátkových kalendářů nebo zhruba 5 domácností, které dobrovolně posílají vyměřené sociální dávky určené na bydlení na účet města. Město rovněž spolupracuje s organizací IQ Roma servis na projektu *Druhá šance*, v rámci kterého jejich sociální pracovníci informují svoje klienty o výši dluhu, možných rizicích i možnostech nápravy. Město doposud u běžných nájemníků nevyužilo institutu zvláštního příjemce.

Plánovaná opatření v oblasti sociálního bydlení

Město dlouhodobě uvažuje o využití bývalé policejní ubytovny na ulici *U Splavu* pro účely sociálního bydlení. Ve hře je přestavba domu na sociální ubytovnu nebo několik malometrážních bytů.

⁸⁰ V předchozím občanském zákoníku (dále jen OZ) byla tato praxe nazvána *Odvozené užívací právo*. V novém OZ se již nenachází.

V současné době je však budova stále ve vlastnictví Ministerstva vnitra a jednání o převedení na obec probíhají už třetím rokem.

Na úrovni města se o zřízení krizového či sociálního bydlení uvažuje minimálně již 10 let. Různé podoby návrhů se objevují v některých strategických dokumentech a jednotlivé neziskové organizace se snaží myšlenku podporovat a občas do diskuze vstupovat s pozitivními impulzy, nicméně zatím bezúspěšně. Kromě SPSZ za minulého působení Agentury se více či méně konkrétní modely sociálního bydlení naposledy objevují v návrhové části *Strategického plánu rozvoje města Břeclavi*. Kromě **dlouhodobě plánované rekonstrukce či nového vybudování Azylového domu**, která se objevuje na straně 17, je zde jako prioritní opatření zmiňována také **rekonstrukce bývalé policejní ubytovny**, obojí s dokončením v roce 2017. Na dalších stranách SPRM nalezneme sekci nazvanou *zásobník projektů*⁸¹, kde je na straně 20 jako ideový záměr pro léta 2016 – 2020 uváděno například také (bez větších podrobností) **sociální bydlení**.

Přestože zmíněná plánovaná či navrhovaná opatření zjevně předběhla dobu a momentálně není v možnostech města naplnit ani předběžně stanovené přípravné práce, je možné se ptát nakolik prosociální návrhy ze *Strategického plánu*, ale například z přihlášky města ke spolupráci s ASZ korespondují s **dlouhodobou tendencí města se zbylého bytového fondu zbavovat a prodávat byty bud' stávajícím nájemníkům, nebo dalším zájemcům**. Těžko si totiž lze představit, nakolik bude pro veřejnost i spolupracující organizace srozumitelné, pokud bude město na jedné straně byty prodávat a na druhé rekonstruovat, stavět či vykupovat. Rozporuplnost opatření přitom vnímají i někteří obyvatelé lokalit: „Pokud je tady sociální problém, a jakože je, tak není možné, aby město dál prodávalo byty“⁸²

⁸¹ V zásobníku projektů nalezneme i další zajímavé návrhy, jako například **Sociální podnik města Břeclavi** (schválený projektový záměr) na straně 20, nebo **Komunitní kompostování** (ideový záměr) na straně 21.

⁸² Osobní sdělení respondenta OL 7. Vlastní terénní záznamy.

Zaměstnanost

K 30. listopadu 2016 činila nezaměstnanost v Břeclavi 4,6 %, což představovalo zhruba 770 nezaměstnaných v evidenci KoP ÚP Břeclav. Poměrně příznivý výsledek svědčí o slušné hospodářské kondici Břeclavských podniků, ale zároveň kopíruje i trend oživení, patrný v celé ČR. Firmy v současné době nabírají zaměstnance řad málo kvalifikovaných uchazečů, ale i těch je často nedostatek a některá místa zůstávají dlouhodobě neobsazená, přestože za práci přijíždí více cizinců zaměstnaných přes Agentury práce⁸³.

Šance pro získání zaměstnání je tedy nyní bezprecedentně vysoká a mnoho lidí pracuje i ve vytipovaných lokalitách. Není se tak čemu divit, když řada místních aktérů často opakuje mantru „*Kdo chce pracovat, ten si práci najde*.“ Tak jednoduché to ovšem není ani v době současné rekordní zaměstnanosti. Mnoho lidí totiž zůstává vyřazeno z trhu práce i navzdory jinak mimořádně příznivým okolnostem, protože jejich problémy přetrvávají z minula a nesouvisejí s aktuální situací. Jde hlavně o dlouhodobě nezaměstnané (nad 12 měsíců), lidi s bariérami pro pracovní uplatnění nebo s jejich kumulací či o lidi nemotivované (či rezignované). Zásadní překážkou při hledání zaměstnání jsou hlavně dluhy a exekuce, které kvůli srážkám ze mzdy zabraňují dosáhnout plnohodnotného příjmu, nízké výdělků v porovnání s celkovými příjmy ze sociálních dávek, zdravotní omezení, věk atd. Problematické je v tomto ohledu rovněž tzv. nekolidující zaměstnání, kdy si lidé v evidenci ÚP, mohou legálně přivydělat částku do výše poloviny minimální mzdy (aktuálně 11 000 Kč), tedy 5500 Kč. Této možnosti se často využívá při nelegálním zaměstnávání, kdy je zaměstnanci oficiálně vyplacena tato částka a zbytek výplaty jde „na ruku“. Řada lidí tak díky využívání této možnosti zůstává v evidenci ÚP, přestože nelegálně vydělávají částku na hranici standardního příjmu a firmy tímto způsobem zase obcházejí své daňové povinnosti. Z těchto a řady dalších důvodů je rozšířená nelegální práce „na černo“⁸⁴, ať už formou příležitostných přivýdělků, nebo zmíněné nezdaněné části mzdy, vyplácené zaměstnancům „na ruku“. Tento segment trhu práce je tolerovaný zaměstnanci i zaměstnavateli, a do budoucna představuje výraznou překážku pro všechny aktivity zaměřené na integraci nezaměstnaných⁸⁵. Na Břeclavsku jsou nejrozšířenější sezónní práce v zemědělství (vinohrady), stavebnictví a pohostinství.

Specifiky ohroženou skupinou jsou na trhu práce matky samoživitelky, které nemohou skloubit péči o děti s požadavky zaměstnavatelů, hlavně v podmínkách směnného provozu a příjmy z částečných úvazků jsou pro jejich potřeby příliš nízké.

⁸³ Nejvíce zahraničních pracovníků pochází ze Slovenska (téměř 2000 v rámci okresu), dále z Rumunska, Ukrajiny, Bulharska a dalších zemí.

⁸⁴ Nelegální práce je hojně rozšířená také na svobodárnách. Počet lidí, kteří pracují na černo, je však prakticky nezjistitelný.

Další ohroženou skupinou jsou kupříkladu lidé propuštění z výkonu trestu, kteří se potýkají se ztrátou pracovních návyků, dluhy a předsudky zaměstnavatelů i spolupracovníků a s dalšími problémy (např. ztrátou bydlení). U těchto a i dalších skupin, o kterých v této práci, hovoříme, je přitom zásadní překážkou pro vstup do zaměstnání (kromě již zmíněných exekucí) nízká nástupní mzda. Ta se sice v poslední době výrazně zvýšila, ale jen v některých odvětvích nebo u některých podniků. Vstup do zaměstnání je nákladný - drahé jsou vstupní prohlídky i náklady na dojíždění a první výplata přichází obvykle až měsíc i více od nástupu do práce. Pokud navíc zaměstnanec úspěšně nepřeklene přes zkušební období, riskuje, že se ocitne úplně bez příjmů, protože vypadne ze systému dávek. Nízká mzda je demotivující i pro lidi potýkající se s exekucemi, protože po stržení částek do tzv. nezabavitelného minima, se jejich situace příliš neliší od doby, kdy byli příjemci dávek HN.

Možnosti zaměstnávání pro osoby ohrožené sociálním vyloučením

V souvislosti s hospodářským oživením se i přes zmíněná úskalí zvyšuje zaměstnanost i mezi skupinami lidí ohrožených sociálním vyloučením (dále jen cílové skupiny). Z výsledků terénního šetření vyplývá, že nacházejí uplatnění například ve firmách Gumotex a.s., BORS a.s., Racio a.s., VHS Břeclav s.r.o., Povodí Moravy s. p., v supermarketech a obchodních domech, jako pracovníci v úklidu, jako pomocné kuchyňské síly, v zemědělství, atp. Složení zaměstnavatelů je celkově pestré, jedná se hlavně o průmysl a služby. Velká část pracujících však vykonává tzv. *prekarizovanou* práci ve formě dohod o provedení práce či pracovní činnosti. Často se jedná pouze o několikaměsíční pracovní poměry, někdy vykazované zaměstnavateli na hranici minimální mzdy, aby se tak vyhnuli vysokému zdanění. Svou roli na tomto trendu mají i pracovní agentury, jejichž počet v Břeclavi narůstá (i když jejich působení je momentálně zaměřeno na najímání cizinců). Problematické jsou také nízké pracovní návyky části zaměstnanců a neochota se podřídit režimu ve firmě, kvůli čemu v práci příliš dlouho nevydrží a často střídají zaměstnavatele. I proto je v Břeclavi některými aktéry vnímána potřeba zaměstnávání pro uvedené problematické skupiny, které by v sobě mělo propustnost, výchovný či motivační aspekt.

V Břeclavi a okolí se v současné době nachází několik firem, které nabízejí práci i lidem s různými bariérami. Jedná se hlavně o subdodavatele pro větší podniky, zřizující chráněné dílny či chráněná pracovní místa pro osoby zdravotně znevýhodněné, například ZPSHelp Břeclav s.r.o. (cca 80 pracovních míst), Vexpa, s.r.o. (cca 20 míst v chráněné dílně), Ponap s.r.o. (cca 60 míst) nebo Chemtas a.s. a jiné. V nejbližší době se rovněž v rámci projektu bude na pracovní rehabilitaci pro osoby s duševním onemocněním zaměřovat občanské sdružení Práh Jižní Morava, z. s..

Ostatní skupiny znevýhodněné na trhu práce se uplatňují spíše ve firmách a institucích, které využívají možností nástrojů (VPP a SÚPM) *Aktivní politiky zaměstnanosti* UP. Jejich strukturu a počet přibližují tabulky 9 a 10. V srpnu 2016 vznikly v Břeclavi hned dvě sociální firmy: *Budoucí prosperita, sociální podnik Břeclav s.r.o.* a *Břeclavský sociální podnik s.r.o.* Podrobnosti o jejich činnosti a cílových skupinách, na které se zaměřují, však nebyly v době výzkumu známy a nebyly k dispozici ani z žádných otevřených zdrojů.

Zaměstnavatel	2012	2013	2014	2015	2016
AVE CZ odpadové hospodářství, s.r.o.	0	0	2	4	3
Město Břeclav	9	30	1	1	0
Tereza Břeclav p. o. m.	0	0	12	21	22
Lesy České republiky, s. p.	0	0	1	8	10
IQ Roma servis, z. s.	0	3	0	2	2
Celkem	9	33	16	36	37

Tabulka 7 - Podpořená místa VPP uchazečů z Břeclavi (Zdroj: KoP ÚP Břeclav)

Rok	VPP	SÚPM
2012	391	110
2013	279	172
2014	289	242
2015	586	436
2016	280	140

Tabulka 8 - Počty podpořených osob v rámci působnosti

KoP ÚP Břeclav (Zdroj: KoP ÚP Břeclav)

Z údajů v tabulce 7 je patrné, že významným zaměstnavatelem pro lidi znevýhodněné na trhu práce je samotné město Břeclav. To dlouhodobě zajišťuje výkon Obecně prospěšných prací (OPP⁸⁶) i Veřejně prospěšných prací (VPP). Pracovníci OPP jsou vybíráni a přidělováni podle vhodného typu práce ve spolupráci s Probační a mediační službou ČR a jednotlivé úkony pracovním četám zadávají zaměstnanci *Odboru rozvoje a správy* nebo městské policie. Jedná se většinou o dílčí práce na údržbě městské zeleně či o úklid veřejných prostranství. Paralelně s pracovníky OPP funguje rovněž pracovní četa VPP, vykonávající podobné práce jako OPP, ovšem v rámci městské příspěvkové

⁸⁶ Kromě města Břeclav, využívají OPP i některé okolní obce a neziskové organizace. V listopadu 2016 v Břeclavi působilo na OPP asi 40 lidí. Dle oslovených pracovníků Probační a mediační služby Břeclav (dále jen PMS) je při výkonu OPP problémem slabá vymahatelnost docházky a nízká návaznost na další možnosti zaměstnání (například VPP) po ukončení OPP.

organizace TEREZA⁸⁷. Pracovníci VPP jsou vybráni na základě výběrového řízení ve spolupráci s ÚP. Délka výkonu VPP je obvykle stanovena na 12 měsíců, ovšem reálně závisí na množství finančních prostředků, které má ÚP k dispozici a počtu institucí, které mají o výkon VPP v daném období zájem. Často tedy pracovníci působí pod městem jen v sezóně od dubna do října⁸⁸.

Struktura nezaměstnaných

Z hlediska struktury dělíme nezaměstnané podle věku, délky evidence, nejvyššího dosaženého vzdělání a pohlaví. Navzájem porovnáme například počty dlouhodobě nezaměstnaných s nezaměstnanými na vytipovaných adresách, nebo se strukturou volných míst v nabídce ÚP. Za vytipované adresy jsme zvolili lokalitu Na Zahradách, Riegrova a Krátká. V souladu s metodikou MPSV, používáme při stanovení nezaměstnanosti tzv. podíl nezaměstnaných osob (ze všech ekonomicky aktivních v rozmezí 15 – 64 let)⁸⁹

Jak ukazuje graf 12, struktura nezaměstnaných dle věku nepřináší žádný překvapivý výsledek. Nejvíce lidí bez práce je v široké skupině v rozmezí 27 – 55 let. Zajímavé je pouze zastoupení mladistvých nezaměstnaných ve věku 15 – 17, kteří tvoří zhruba 1 % z celkového počtu. Reálně se tak jedná přibližně pouze asi o 12 osob (z nichž je však polovina nezaměstnaných dlouhodobě). Přitom podle informací pracovníků Odboru sociálních věcí a školství se jedná o rizikovou skupinu, ohroženou sociálně patologickými jevy (pokud bychom skupinu rozšířili na věkové rozmezí od 15 – 18 let, tak se jedná zhruba o 24 osob).

⁸⁷ Tereza Břeclav je příspěvková organizace města. Zajišťuje správu a údržbu sportovišť, lesních a parkových areálů a plakátovacích ploch. Kromě vlastních kmenových pracovníků, zaměstnává v sezóně obvykle nízkou kvalifikované zaměstnance a lidi na VPP či OPP.

⁸⁸ Dočasnost a nejistota je obecně problémem všech míst zřizovaných v rámci projektů, např. APK, ale i všech míst v rámci APZ (VPP, SÚPM)

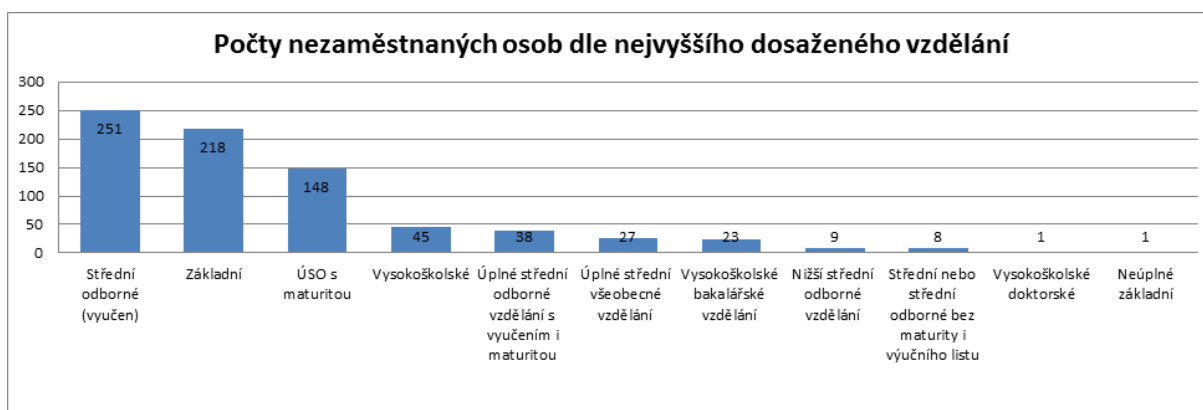
⁸⁹ Viz. Změna metodiku ukazatele registrované nezaměstnanosti: https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/zmena_metodiky

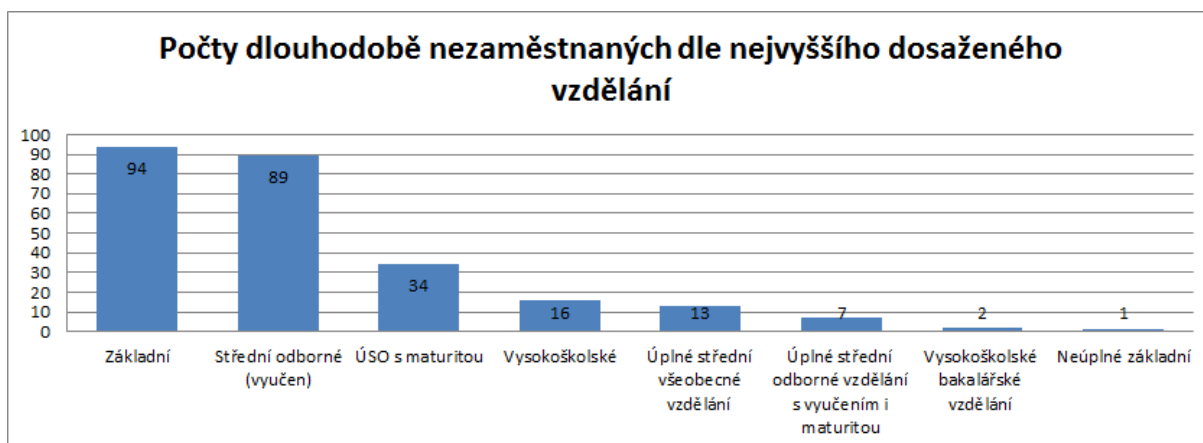

Graf 12 - Podíly věkových skupin na celkové nezaměstnanosti v Břeclavi (Zdroj: KoP ÚP Břeclav/vlastní zpracování)

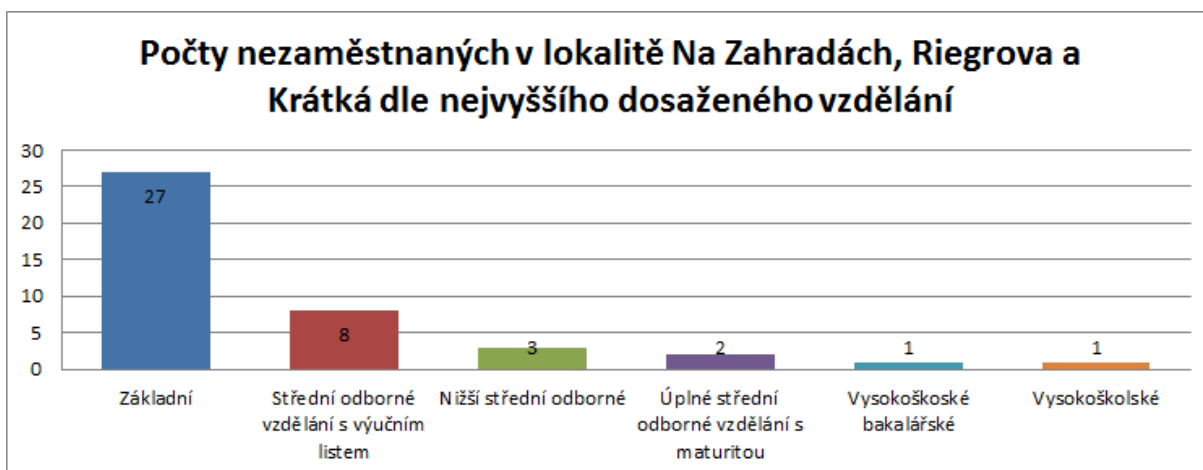
Zajímavější je srovnání skupin nezaměstnaných dle nejvyššího dosaženého vzdělání. Zatímco průměrný nezaměstnaný je v Břeclavi obvykle absolventem učiliště (graf 13), mezi dlouhodobě nezaměstnanými mírně převažují absolventi základních či praktických škol (graf 14). V lokalitě Na Zahradách je přitom základní vzdělání mezi nezaměstnanými zastoupeno dokonce téměř ve 2/3 případů, což představuje dlouhodobý problém s rizikem zhoršování situace pro případ opětovného růstu nezaměstnanosti. Lidé s nízkým vzděláním jsou v takových případech totiž obvykle nejvíce zranitelní a mohou snadnou o zaměstnání zase přijít.

Graf 13 - Počty všech nezaměstnaných v Břeclavi dle nejvyššího dosaženého vzdělání (Zdroj: KoP ÚP Břeclav/vlastní zpracování)

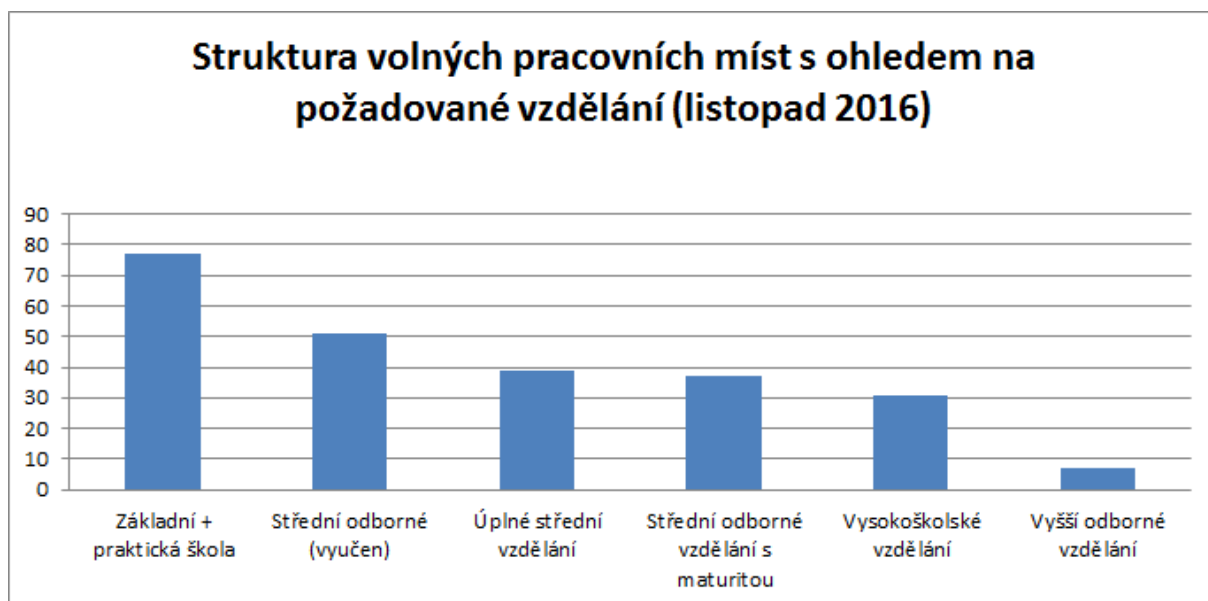
Graf 14 - Počty dlouhodobě nezaměstnaných dle nejvyššího dosaženého vzdělání (Zdroj: KoP ÚP Břeclav/vlastní zpracování)

Graf 15 - Počty nezaměstnaných v lokalitě Na Zahradách, Riegrova a Krátká dle nejvyššího dosaženého vzdělání (Zdroj: KoP ÚP Břeclav/vlastní zpracování)

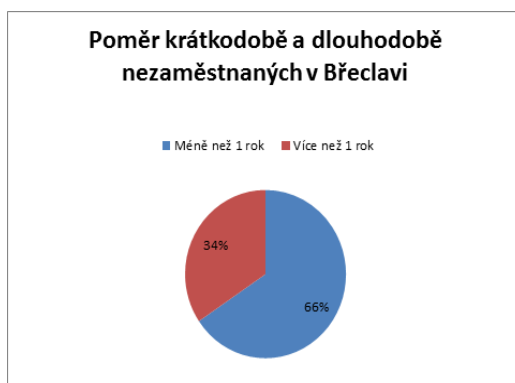
V minulých letech platilo, že nízká úroveň vzdělání výrazně snižuje šance na uplatnění nebo dostatečné mzdové ohodnocení. V současné době to však není tak docela pravda. Jak ukazuje graf, v nabídce volných pracovních míst KoP ÚP nyní totiž převažují právě úvazky s minimálními požadavky na vzdělání (ačkoliv realita při přijímacím pohovoru může být jiná⁹⁰). Jak už jsme však uvedli, z hlediska stability zaměstnání a jistoty a výše příjmu jsou uchazeči o zaměstnání se s nízkou kvalifikací jednoznačně v nevýhodě.

⁹⁰ Dle poznatku z terénu není neobvyklé, že se informace a požadavky uváděné v inzerátech míjí se skutečností. To se týká jak požadovaného vzdělání a zkušeností, i reálně nabízené délky kontraktu, tak i skutečného mzdového ohodnocení.

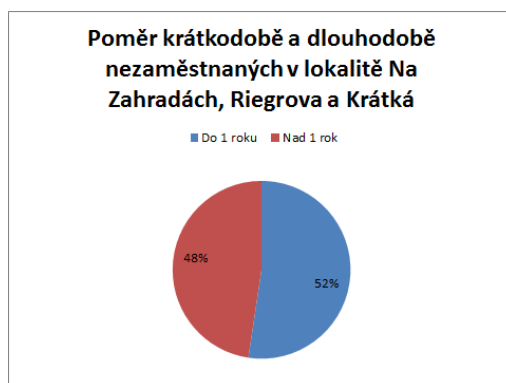

Graf 16 – Struktura volných pracovních s ohledem na požadované vzdělání (Zdroj: KoP ÚP Břeclav/vlastní zpracování)

Z hlediska délky evidence na ÚP je skupina dlouhodobě nezaměstnaných zastoupena v Břeclavi více jak třetinově. V lokalitě Na Zahradách je přitom poměr dlouhodobě nezaměstnaných téměř poloviční (viz srovnání grafu 17 a 18)

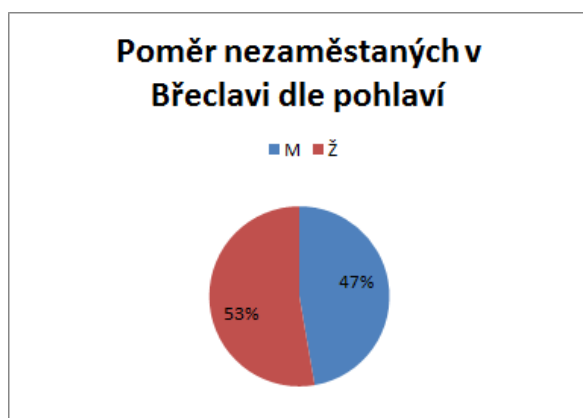

Graf 17 - Počty dlouhodobě nezaměstnaných v Břeclavi (Zdroj: KoP ÚP Břeclav/vlastní zpracování)

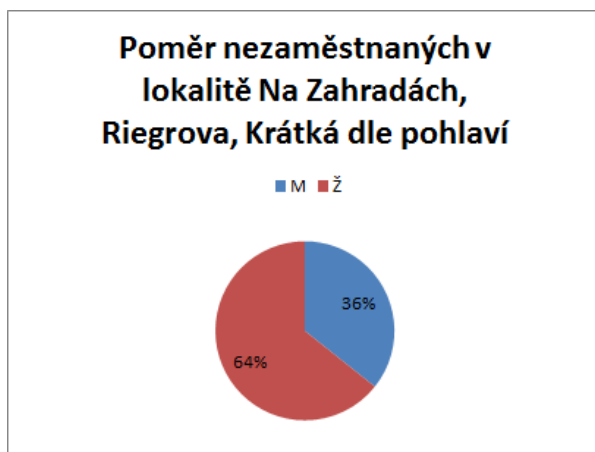

Graf 18 – Poměr krátkodobě a dlouhodobě nezaměstnaných v lokalitě Na Zahradách, Riegrova a Krátká (Zdroj: KoP ÚP Břeclav/vlastní zpracování)

Ještě nepříznivější srovnání přináší statistika nezaměstnanosti dle pohlaví. Zatímco za celé město vychází poměr mezi pohlavími pouze mírně v neprospěch žen – 53 % (graf 19), ve vyloučené lokalitě je to až 64 % (graf 20)

Graf 19 - Poměr počtu nezaměstnaných v Břeclavi dle pohlaví (Zdroj: KoP ÚP Břeclav/vlastní zpracování)

Graf 20 - Poměr počtu nezaměstnaných v lokalitě Na Zahradách, Riegrova a Krátká dle pohlaví (Zdroj: KoP ÚP

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Břeclav/vlastní zpracování)

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Bezpečnost

Následující kapitola se věnuje vybraným aspektům problematiky bezpečnosti v Břeclavi, v souvislosti s vybranými skupinami sociálně vyloučených osob a jejich vlivem na bezpečnostní situaci ve městě i jeho bezprostředním okolí. Vycházíme přitom jak z vlastních poznatků, tak z již existujících dokumentů, například z *Koncepce prevence kriminality města Břeclav na léta 2015 – 2018*, z *Plánu prevence kriminality 2016 - 2018*, ze zadávací dokumentace k projektům *Bezpečná lokalita a Domovník preventista* a z dalších otevřených či interních zdrojů. Zvláštní pozornost je v kapitole věnována problematice mládeže a osobám s duševním onemocněním. Vybraným aspektům bezpečnostní problematiky, které jsou spojeny s jinými tématy, se také věnujeme v ostatních (předchozích) kapitolách textu.

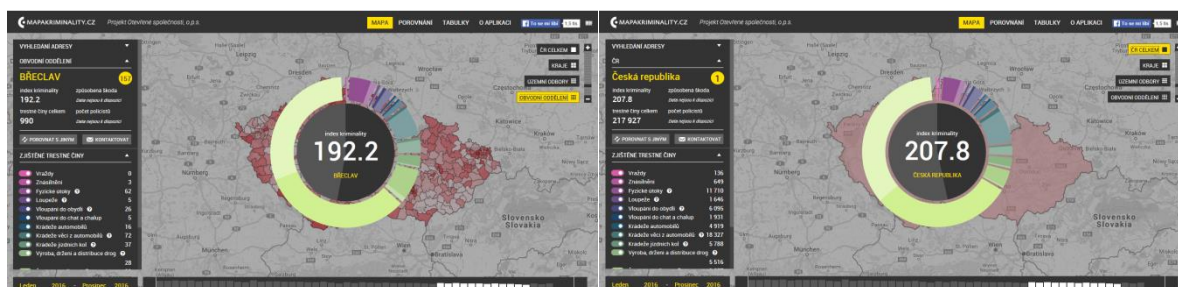

Bezpečnostní problematika obecně

Ve srovnání s republikovým ukazatelem za rok 2016 je místní index kriminality⁹¹ mírně pod průměrem a Břeclav se tak v tomto ohledu řadí spíše mezi průměrně bezpečná města. V meziročním srovnání indexu za leden roků 2013, 2014, 2015 a 2016 se dokonce ukazuje pozvolný pokles jeho hodnoty, což odpovídá obdobnému trendu na většině území ČR. Sledované hodnoty však kolísají v závislosti na vybraných měsících. Uvedené údaje proto spíše ilustrují dlouhodobý trend, ale nemusejí přitom odpovídat momentálnímu stavu a tedy i momentální hodnotě indexu v daném měsíci⁹².

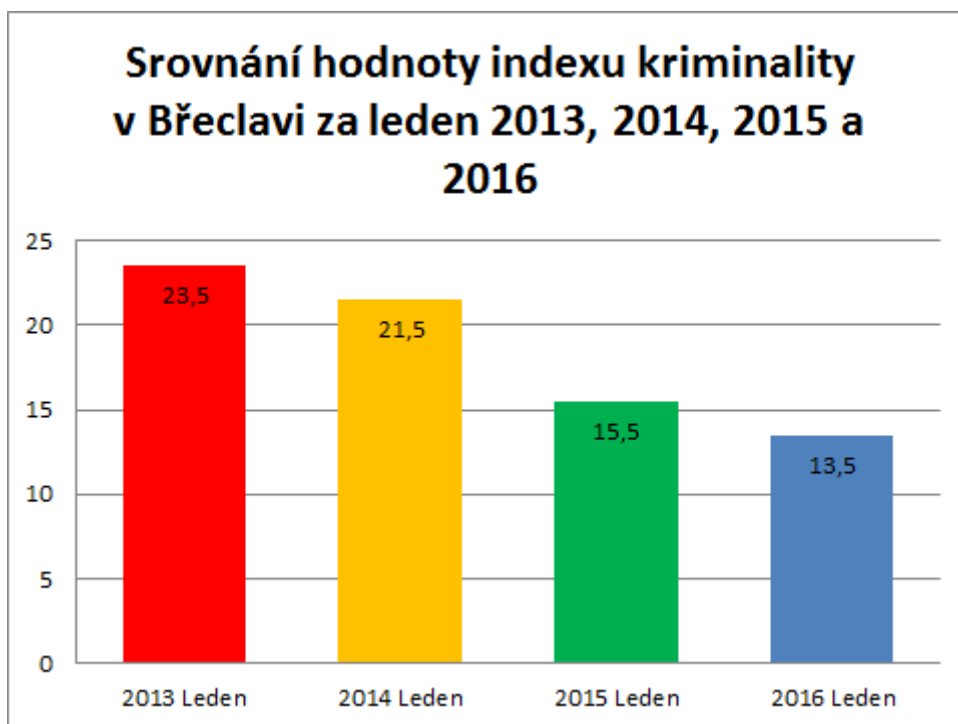
Porovnání ukazatelů v ČR a Břeclavi za poslední za rok 2016 nabízí obrázek 8. Meziroční srovnání za leden potom graf 21. Sledované hodnoty se týkají *Obvodního oddělení PČR Břeclav* (dále jen OO PČR Břeclav).

Obrázek 8 - Srovnání Indexu kriminality: Česká republika a Břeclav (leden - prosinec 2016). (Zdroj: www.mapakriminality.cz / vlastní zpracování)

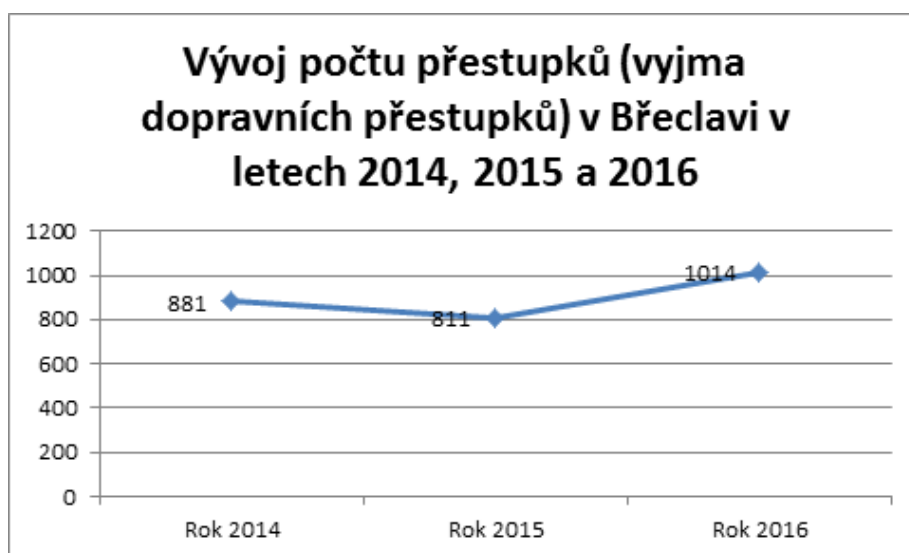
⁹¹ Index kriminality představuje počet spáchaných trestných činů za určený časový úsek na daném území, přepočtený na 10 tisíc obyvatel.

⁹² Například v Březnu 2017 vzrostla hodnota indexu OO Břeclav na 24,8 a byla tak vyšší než republikový průměr.

Graf 21 – Meziroční srovnání indexu kriminality v Břeclavi za leden 2013, 2014, 2015 a 2016 (Zdroj: www.mapakriminality.cz / vlastní zpracování)

Podobný vývoj lze sledovat také u přestupkové činnosti (vyjma dopravy) sledované městskou policií. Počet přestupků v posledních letech průběžně klesá, ačkoli za rok 2016 byl zaznamenán jeho opětovný nárůst.

Graf 22 - Vývoj počtu přestupků v Břeclavi v letech 2014, 2015 a 2016

Podle respondentů z řad systémových aktérů patří mezi nejakcentovanější bezpečnostní témata v současné době výroba a přeshraniční distribuce drog, kriminalita spojená s jejich konzumací nebo s konzumací alkoholu, krádeže (především kol) a vloupání a obecně trestná a přestupková činnost mládeže. Samostatnou kapitolou je potom dopravní situace, které se v souvislosti s diskutovanou problematikou okrajově věnujeme na stranách 14 a 41. Pozitivním faktem je, že provozování hazardu je v Břeclavi od ledna 2012 plošně regulováno *Obecně závaznou vyhláškou č. 6/2011*.

Porovnáním uvedených tvrzení se statistikami trestné činnosti OO PČR Břeclav docházíme k podobným závěrům. Například za rok 2016 bylo spácháno **127 krádeží vloupáním** (z toho **26 vloupání do obydlí**), **80** činů **ohrožení pod vlivem návykové látky**, **28** trestných činů v kategorii **výroba, distribuce a držení drog a 37 krádeží kol**. Celkově převažovaly majetkové trestné činy (**428**) nebo hospodářské trestné činy (**135**) nad například činy násilnými (**61**) nebo nad fyzickými útoky (**62**). Zajímavé je zjištění, že ve sledovaném roce nebyl spáchán jediný trestný čin z tzv. kategorie *hate crimes*, neboli *zločinů z nenávisti*, do kterých spadají činy *hanobení národa rasy, etnické nebo jiné skupiny, podněcování k národnostní a rasové nenávisti* nebo *podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod občanů*. Lze se však důvodně domnívat, že řada t. č. není hlášena a vyšetřena, například kvůli předpokládané nízké způsobené škodě (například u krádeží kol, které jsou v Břeclavi na denním pořádku), kvůli skepsi (viz například strana 36) dotčených osob k možnostem prošetření, nebo z jiných důvodů.

Jak jsme již uvedli, počty trestných činů i přestupků vykazují dlouhodobě spíše klesající tendenci, a to včetně sledovaných lokalit (ohrožených sociálním vyloučením). S tím však do jisté míry kontrastuje přetrvávající nízký pocit bezpečí Břeclavských obyvatel, především pak v souvislosti s exponovanými místy v centru města. Možné důvody pro pocit ohrožení popisujeme na čtených místech v textu. Jedná se například o nedostatek volnočasových aktivit pro některé skupiny mládeže, chybějícími kapacity krizového bydlení pro lidi bez přístřeší, nebo (u některých lidí) také dlouhodobě neřešené problémy lidí s duševním onemocněním. **To všechno vede ke zvýšené koncentraci a pohybu osob spojených s vyšší mírou společenské stigmatizace na exponovaných místech (a občas i ke konfliktním situacím⁹³) a tedy ke snižování pocitu bezpečí většinové populace, ať už pohyb zmiňovaných skupin představuje skutečnou hrozbu či nikoliv. Velkou roli v tomto mohou hrát pochopitelně předsudky a omezená osobní zkušenost s danými skupinami.**

Stejně tak však může při pocitu ohrožení hrát svoji roli přesouvání pozornosti občanů na internet a sociální sítě, kde jsou často šířeny a sdíleny nepodložené informace, které se buď vůbec nezakládají na skutečnosti, nebo zdůrazňují pouze některé její, hlavně negativní aspekty.

Skutečně kvalifikované podklady pro posouzení příčin pocitu ohrožení obyvatel v prostoru v tuto chvíli neexistují a i z toho důvodu město Břeclav a Agentura pro sociální začleňování společně připravují průzkum zaměřený právě na pocit bezpečí obyvatel města.

⁹³ Ještě do nedávné doby veřejným míněním v Břeclavi rezonovala i mezinárodní migrace, nicméně vlna zájmu o tuto problematiku již částečně opadla, protože příliv uprchlíků se prakticky zastavil.

Vzhledem k velmi širokému rozpětí témat, které mohou spadat do bezpečnostní problematiky, jsme se v této kapitole zaměřili pouze na některé dílčí oblasti, kde vidíme možnost ovlivnit situaci prostřednictvím intervencí ASZ a jejích partnerů. Jedná se především o témata spojená s mládeží (drogová problematika a trestná a přestupková činnost mládeže) a specificky potom s problematikou duševních onemocnění. Některé vybrané aspekty bezpečnostní problematiky, především pak v souvislosti s realizovanými preventivními projekty jsou dopodrobna rozpracovány v jiných kapitolách, nebo například ve specifické studii *Problematika bezdomovectví a osob v Břeclavi ohrožených ztrátou bydlení* a na stranách 32 - 39 a 40 – 44 v kapitole *Identifikované sociálně vyloučené lokality*.

Trestná a přestupková činnost mládeže

Jak jsme již uvedli, patří trestná a přestupková činnost mládeže k místním nejožehavějším tématům, výrazně akcentovaným v Břeclavi většinou aktérů. Počet trestných činů a přestupků spáchaných mládeží do 18 let (v řešení kurátorů pro děti a mládež) za rok přibližuje tabulka 9.

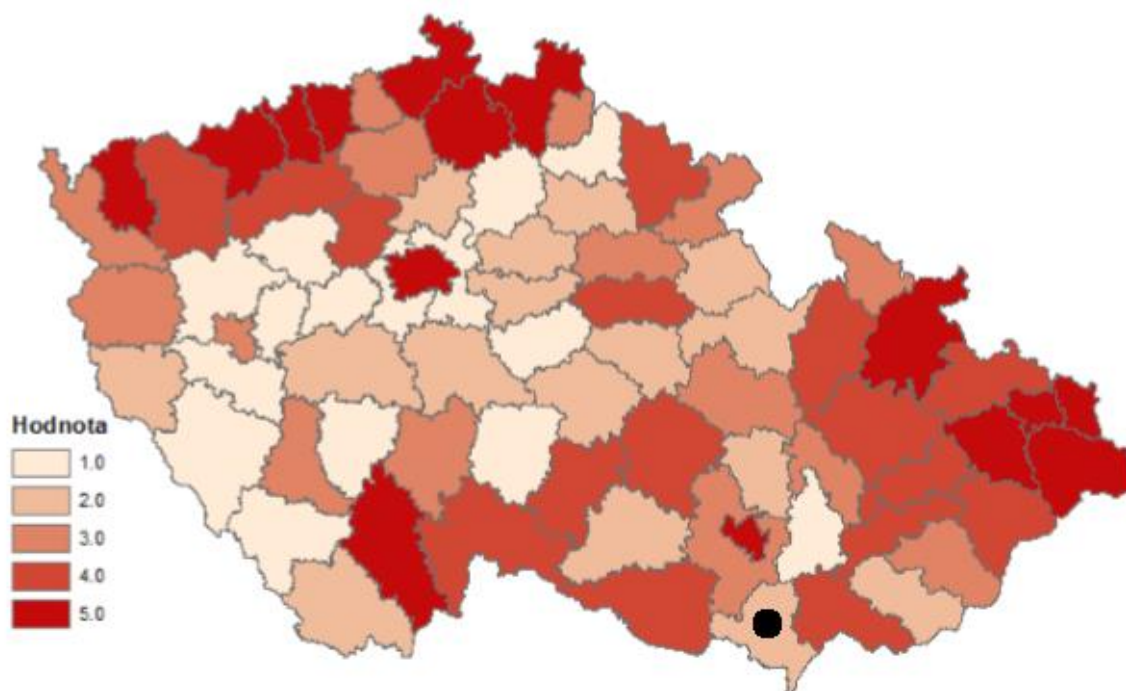
Klienti řešení kurátorem pro děti a mládež	Celkem
Trestná činnost	33
Přestupky	25
Uložená trestní opatření	14
Mladiství ve výkonu vazby nebo ve výkonu odnětí svobody	2
Opatření uložená dětem mladším 15 let	5

Tabulka 9 - Trestná a přestupková činnost mládeže řešená kurátorem pro děti a mládež MěÚ Břeclav za rok 2016 (Zdroj: OSPOD Břeclav)⁹⁴

⁹⁴ Trestná činnost – celkem 33 případů. Z toho do 15 let: 10 případů, 15 – 18: 23 případů.

Ve srovnání s jinými regiony nejsou však v tomto ohledu ORP, respektive okres Břeclav nijak výjimečně problematické a dosahují spíše průměrných hodnot (viz. Mapa 5, okres Břeclav v pravém dolním cípu označený černým bodem)

Mapa 5 - Kriminalita dětí podle okresů (Zdroj: Mapy rozložení ohrožení dětí a rodin v ČR)⁹⁵

Důvodů pro trestnou a přestupkovou činnost mládeže může být celá řada. Jako jedny z možných příčin jsou obvykle zmiňovány následující:

1). **Nedostatek možností pro kvalitní trávení volného času.** Ve městě funguje řada středisek volného času, kroužků i sportovních oddílů. Nicméně se jedná většinou o placené aktivity, kterým nemá mládež ohrožená sociálním vyloučením nebo mládež ze sociálně slabých rodin z finančních (a jiných) důvodů přístup. Bezplatné volnočasové aktivity pro tyto cílové skupiny poskytují v Břeclavi z větší části pouze IQ Roma servis (Klub Přístav a tzv. Plácky) a Royal Rangers Apoštolské církve (Klub Kotelna). Tyto aktivity jsou však koncentrovány především v městské části Poštorná. V centru města nebo v okolí lokality Na Zahradách, Riegrova a Krátká zatím chybějí.

2). **Nezaměstnanost mládeže.** Zastoupení nezaměstnané mládeže ve věku 15 - 18 let není příliš vysoké, jedná se asi o 2 % z celkového počtu nezaměstnaných. Nicméně jedná se o oficiální počty

⁹⁵ Sociodemografická analýza: Mapy rozložení ohrožení dětí a rodin v ČR. Sociofaktor, 2013. S. 320.

z evidence ÚP a je možné, že část z nezaměstnaných byla například z evidence vyřazena a nemáme tak o ní statistický přehled.

3). Alkohol a drogy.

Drogová problematika

Z hlediska distribuce drog, nebo surovin k jejich výrobě je Břeclav částečně tranzitním územím, a to například kvůli benevolentnějším omezením pro nákup léčiv (vhodných k výrobě drog) na sousedním Slovensku, nebo kvůli příhraniční poloze města. Nicméně i v Břeclavi dochází „tradičně“ k výrobě drog, především pak pervitinu, z něhož část je určena koncovým uživatelům v zahraničí (Rakousko, Německo, Slovensko atd.) a část pro „domácí“ poptávku.

V posledních letech i díky zásahům PČR proti producentům narkotik, se jejich výroba přesunula (dle tvrzení řady aktérů) z varen v centru města do odlehlejších částí, do zahradních chat, domků a opuštěných garáží, nebo dokonce za město. „*Tam, v těch lesích okolo můžete narazit na provizorní varny perníků, které vypadají jako stany, nebo se jedná prostě jenom o místo zakryté plachtami a za nimi se třeba vaří. Oni jsou pak schopní se hned přesunout jinam, nebo třeba i utéct a všechno tam nechat.*“⁹⁶

Odhadovaný počet rizikových uživatelů drog (vesměs na Pervitinu, Heroin se téměř nevyskytuje), kteří se dlouhodobě zdržují na území města, je přibližně 100 osob. Například dle *statistiky K – Centra Oblastní Charity Břeclav*, měla jejich služba za rok 2015 celkem 252 klientů (162 ambulantně a 92 terénně) v ORP, z toho 102 v samotné Břeclavi.

Zajímavější než samotný počet uživatelů jsou spíše některé nastupující trendy ve spotřebě drog. Hovoří hlavně o jisté generační obměně lidí závislých na drogách (a nárůstu počtu prvouživatelů) a s tím souvisejícím odlišným přístupem ke konzumaci. Zatímco příslušníci starších generací uživatelů často z města již odešli, skončili ve vězení nebo dokonce zemřeli: „*Tady ti naši bezdomovci, co byli závislí (na drogách) už většinou vymřeli. Hodně jich spáchalo sebevraždu...skočili třeba pod vlak*“⁹⁷, a část z nich stabilizovala svůj životní styl, mladší generace uživatelů je méně zkušená a to jak v konzumaci, tak i případně ve výrobě drog, což sebou nese množství rizik jako pro ně samotné, tak i pro ostatní uživatele (jejich produktů). Kvůli poměrně přísné kontrole prodeje léčiv v ČR a tím pádem i jejich horší dostupnosti se také mnohdy snížila kvalita tuzemské produkce drog, protože se snižuje množství účinné látky na stejné nebo i větší množství drogy.

Z hlediska lokalit konzumace jsou za riziková místa považovány zmíněné lesy obklopující část města, několik opuštěných objektů přímo ve městě nebo prostranství v okolí řeky. V rámci výzkumného

⁹⁶ Osobní sdělení respondenta ME 4. Vlastní terénní záznamy.

⁹⁷ Osobní sdělení respondenta ME 5. Vlastní terénní záznamy.

šetření v některých břevclavských squatech se však vesměs neprokázalo, že by zde ke konzumaci drog skutečně docházelo.

Ve sledované lokalitě Na Zahradách, Riegrova a Krátká pravděpodobně také dochází ke konzumaci drog, avšak je téměř jisté, že nikoliv k jejich výrobě. Část respondentů zmiňovala, že v minulosti v lokalitě docházelo v některých bytech i k výrobě či distribuci drog (marihuany i pervitinu), nicméně nejpozději s nástupem asistentů prevence kriminality a dalších opatření se situace zklidnila a někteří problémoví jedinci se navíc odstěhovali, nebo skončili ve vězení. Část místních uživatelů drog jsou zřejmě i Romové, ovšem konzumace drog mezi romskou populací nijak nevybočuje z průměru a v rámci města Romové pravděpodobně netvoří ani statisticky významnou skupinu uživatelů. Odlišný je ovšem jejich přístup ke spolupráci s terénními pracovníky, protože se málokdy nechají kontaktovat přímo v terénu či místě bydliště. Spíše raději sami docházejí do K-centra, případně někomu zprostředkují výměnu aplikačních pomůcek. Konzumace tvrdých drog (na rozdíl například od marihuany) je totiž stále ve velké části romské komunity považována za nepřijatelnou.

Problematika lidí s duševním onemocněním

Lidé se závažným duševním onemocněním patří k jedné z velkých stigmatizovaných skupin, které jsou ohroženi sociálním vyloučením. Dle českého výzkumu, který srovnával data z ČR, a Velké Británie se ukázalo, že 40,8 % české populace by vadilo žít společně s někým, kdo má psychické onemocnění, 35,8 % by vadilo s ním pracovat, 30,8 % by vadilo bydlet v sousedství takové osoby a 26,4 % by se nechtělo přátelit s člověkem s takovýmto postižením (Janoušková, Winkler et al., 2014). Silné stigma ovlivňuje jak sociální začleňování v oblastech bydlení a práce, tak i v soužití s běžnou společností (chybí běžné sociální vztahy, partnerství). Zároveň bývá velkou překážkou pro vyhledání pomoci.

Okres Břeclav (114 784 obyvatel) 2013	Počet hospital. ročně	Počet léčených onemocnění	Počet léčených nemocí na 10 000 obyvatel	Počet lidí potřebujících komplexní péči	Počet lidí opakovaně hospital.
Schizofrenie	129	347	60	203	90
Afektivní poruchy	49	375	65	93	40
Celkem	178	722	125	301	130

Tabulka 10 – Výpočet regionální potřeby pro okres Břeclav (Zdroj: Návrh koncepce systému péče o lidi se závažným duševním onemocněním, 2014)

Lidé se závažným a dlouhodobým duševním onemocněním patří mezi nízkopříjmové cílové skupiny významně ohrožené ztrátou bydlení, zaměstnání nebo s vyšším rizikem zadlužení či propadu do patologického způsobu života. Špatná situace pramení z několika různých příčin, které v případě

nesystémového řešení vedou k větší ekonomické zátěži pro společnost a významně snížené kvality života na straně jedince. Pokud není situace včas řešena, tak u části lidí s duševním onemocněním dochází k opakované přestupkové činnosti, kterou řeší městská policie, záchranná služba nebo další složky. Slovní napadání, někdy i fyzické, případně zvláštnosti v chování, které není možné řešit domluvou, mohou přerůst do konfliktu se sousedy, s blízkými osobami nebo s širší veřejností. Dlouhodobě neřešené projevy onemocnění potom mohou vést až k většímu riziku izolace, ztráty kompetencí péče o sebe a samostatný život, riziku ztráty sociálních kontaktů, riziku sebevraždy i k většímu riziku ohrožení blízkých i neznámých lidí.

U části lidí se závažným duševním onemocněním se vyskytuje také kombinace duševního onemocnění a alkoholismu či jiných závislostí, která vede k rizikovějšímu chování k sobě, i k ostatním. Existuje u nich také větší riziko bezdomovectví spojené se zadlužeností. Zvyšuje riziko agresivního chování a vyžaduje intenzivnější spolupráci více složek systému péče, klade důraz na koordinaci. V zahraniční literatuře se uvádí různá rozmezí nejčastěji mezi 20-40 % lidí, kteří mají potíže jak s duševní nemocí a závislostí (Fox et al., 2011). Na Břeclavsku lze tedy odhadnout při nižším počtu, že u cca 60 lidí lze předpokládat tyto obtíže. Kombinaci je nutné řešit ve spolupráci s adiktologickou službou a je nutné se orientovat v obou problematikách – jak duševní onemocnění, tak závislost.

Velmi je ohrožená skupina lidí mezi 15-19 lety. V tomto věku se objevuje diagnóza schizofrenie u 1,5 % lidí, diagnóza afektivních poruch u 2,1 % lidí ročně (ÚZIS, 2013). Tj. v rámci břeclavského okresu minimálně cca **13 rodin ročně**, které mohou potřebovat podporu při zvládání jedné ze závažných diagnóz.

Dle aktuálního v rámci projektu Práh jižní Morava se na Břeclavsku vyskytují případy lidí, kteří jsou v důsledku horšeného zdravotního stavu nároční pro svoje okolí a které je nutné řešit ve spolupráci s dalšími zapojenými aktéry např. s pracovníky úřadu, městskou policií, záchrannou službou nebo jiných sociálních služeb. Počet těchto případů ročně poskytne až výstup analytické práce metodického centra během příštího roku, nicméně dle aktuálních dat je to v Břeclavi cca 10 zjištěných případů a další v jiných obcích okresu.

Při výpočtu potřebnosti akutních intervencí lidí můžeme dojít k těmto číslům. Dle výzkumů cca 20 % lidí z celkového počtu lidí se závažným duševním onemocněním potřebuje intenzivní týmovou podporu, jinak se začne jejich stav horšit, což je v okrese Břeclav minimálně 60 lidí (odvozeno z čísel v tabulce 10). V případě samotné Břeclavi je tento počet v poměru k počtu obyvatel minimálně zhruba čtvrtinový, tedy 15 a více lidí, z nichž většina je zároveň ohrožena ztrátou bydlení⁹⁸. Zároveň dalších minimálně 70 lidí bývá v rámci okresu vícekrát dlouhodobě hospitalizováno (celkem 130 lidí, viz tabulka 12). Po jejich propouštění hrozí riziko, že nezvládnou přechod do běžného prostředí nebo jsou ohroženi ztrátou bydlení a je potřeba s nimi intenzivně pracovat.

Aktuálně lze dané údaje brát s rezervou a počítat s tím, že jsou spíše podhodnocená. Do konce roku by měla být k dispozici přesnější data. Potřebnost péče na Břeclavsku je aktuálně analyzována

⁹⁸ Celkový počet lidí s předpokládaným duševním onemocněním, kteří jsou ohroženi bezdomovectvím, uvádíme na straně 34.

v rámci projektu Práh jižní Morava - „Zavádění nových metod práce ve službách pro lidi se závažným duševním onemocněním“. Na základě těchto dat a mapování procesů mezi sociálními službami a společné práce meziresortní a mezioborové skupiny by měl na podzim vzniknout návrh optimálního regionálního modelu řešení systému péče pro lidi se závažným duševním onemocněním.

Další použité zdroje a prameny:

Internet

Český statistický úřad:

<http://vdb.czso.cz/sldbvo/>

Evropský sociální fond. Mapa sociálně vyloučených lokalit:

<https://www.esfcr.cz/mapa/pojmy.html>

Mapa kriminality (statistiky trestné činnosti a index kriminality)

<http://www.mapakriminality.cz>

Portál MPSV:

https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/zmena_metodiky

Tiscali CZ:

<https://m.zpravy.tiscali.cz/cesky-vezen-sen-zamestnavatelu-a-nocni-mura-pro-statni-pokladnu-274249>

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže:

<http://www.uohs.cz/cs/verejne-zakazky/sbirky-rozhodnuti/detail-7645.html>

Ústav územního rozvoje:

<http://www.uur.cz/default.asp?ID=4591>

Odborné studie:

KAŠPAROVÁ, Irena, Štěpán RIPKA a Kateřina SIDIROPULU JANKŮ. *Dlouhodobý monitoring situace romských komunit v České republice - moravské lokality. Lokalita Břeclav*. Praha: Úřad vlády České republiky, Kancelář Rady vlády České republiky pro záležitosti romské komunity, 2008

PAULÍKOVÁ, Veronika. *Bytová politika jako nástroj rozvoje města Břeclavi*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta Managementu a ekonomiky. 2013.

Sociodemografická analýza: Mapy rozložení ohrožení dětí a rodin v ČR. Sociofaktor, 2013

Strategie integrace romské populace v Břeclavi. Praha: GAC, 2008.

ŠIMÍKOVÁ, Ivana. *Analýza databáze příjemců dávek hmotné nouze: zhodnocení role nákladů na bydlení a dávek spojených s bydlením ve vztahu k příjemcům dávek hmotné nouze* Praha: VÚPSV, 2012

ŠUPA, Jiří. *Analýza situace lidí se závažným duševním onemocněním na Břeclavsku* (část z aktuální verze ze dne 17. 4. 2017). Připravovaná práce. Brno. Práh JM z. s., 2017.